

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmise ja abivahendite tagamisega seotud muudatuste puhul on tegemist [mootorsõidukimaksu seaduse](#) seletuskirjas välja toodud Sotsiaalministeeriumi väljatöötatava ja [15.01.2024](#) kokku lepitud toetusmeetmega puudega inimestele, et vähendada täiendava maksukoormuse mõju kõige haavatavamale sihtrühmale. Meetme kokkuleppimisel on arvesse võetud puudega inimeste vaesuse ja ilmajäetuse näitajaid. Samuti on arvesse võetud, et mootorsõidukimaksu seadus jõustub 01.01.2025 ning seaduse kohaselt on aasta- ja registreerimistasust vabastatud autod, mis on spetsiaalselt ümber ehitatud puudega inimeste transpordiks või puudega inimestele kasutamiseks.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse (PISTS) muudatustega tõstetakse raske ja sügava puudega laste toetus vastavalt 180 eurole ja 270 eurole, mis tähendab puudega laste peredele 18,91 ja 28,36 lisaeurot kuus. Lisaks sellele tõstetakse sügava puudega tööelise toetus 100 eurole, mis tähendab sügava puudega tööelisele 46,3–56,53 lisaeurot kuus. Raske puudega tööelise toetus ühtlustatakse selliselt, et see ei sõltuks enam funktsiooni kõrvalekaldest ja see viiakse 50 eurole, mis tähendab raske puudega tööelisele 0,91–15,22 lisaeurot kuus. Täiendavalt luuakse ühekordne mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise toetus. Toetuse saajate sihtrühmad on samad, kelle puhul tõusevad mootorsõidukimaksu mõju leevendamiseks puudega inimeste (raske ja sügava puudega lapsed, sh harvikaiguse diagnoosiga lapsed, ning raske ja sügava puudega tööelised) sotsiaaltoetused. Ühekordse toetuse eesmärk on kompenseerida mootorsõidukimaksust tulenevat mõju puudega inimestele perioodil, mil mootorsõidukimaksu seadus on jõustunud, kuid puudega inimeste sotsiaaltoetused ei ole veel tõusnud.

Sellele lisaks loobutakse seadusemuudatusega puuetega inimeste sotsiaaltoetuse määrast (2024. a 25,57 eurot), mis on siiani olnud aluseks puudega inimeste sotsiaaltoetuste suuruse arvutamisel. Igaks eelarveaastaks riigieelarvega kehtestatav, kuid praktikas muutumatuna püsinud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määr asendatakse seaduses toetuste summadega, seejuures on ülespoole ümardatud keskmise puudega lapse toetus, keskmise puudega tööelise toetus ja puudega vanaduspensionialise toetus. Seeläbi muutuvad seadus ja toetuste summad inimese jaoks selgemaks ning tekib ühtsus teiste sotsiaalseadustega, kus toetused on seaduses juba summana välja toodud (nt perehüvitiste seadus).

PISTS-i ja töövõimetoetuse seaduse (TVTS) muudatustega tõstetakse puudega lapse vanuse ülempiir 16 eluaastalt 18 eluaastale, mis tähendab, et puude raskusastet on edaspidi võimalik tuvastada lastel kuni 18-aastaseks saamiseni ja töövõime hindamine algab alates 18. eluaastast. Muudatuse tulemusel on tagatud laste võrdsem kohtlemine, mis on ühtlasi arusaadavam ka vanemate jaoks, sest edaspidi on lastekaitse seaduses, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, PISTS-is ja TVTS-is laps alla 18-aastane isik. Puudega lapse vanusepiiri muutmise seoses muudetakse ka sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse sätteid, muuseumiseadust (MuuS), ühistranspordiseadust (ÜTS) ja ravikindlustuse seadust (RaKS).

SHS-i muudatustega võimaldatakse edaspidi riigipoolse soodustusega abivahendeid vajaduspõhiselt abivahendi tõendi alusel ja ühtsetel alustel elanikkonnale üle elukaare. Muudatuse tulemusel ei ole enam ühelgi sihtrühmal riigipoolse soodustusega abivahendi saamise eelduseks tuvastatud puude

raskusaste või vähenenud töövõime. Seeläbi on tagatud üks eeldus sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna abivahendite integreerimiseks ning inimeste jaoks muutuvad riigipoolse soodustusega abivahendite saamise tingimused arusaadavamaks, lihtsamaks ja kiiremaks. Kehtiva õiguse kohaselt on riigipoolse soodustusega võimalik saada abivahendeid ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta vaid vanaduspensionistidel, lastel sõltub puude raskusastmest saadava soodustuse protsent ja tööelastel on vaid üksikud abivahendid, mida on võimalik saada ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta.

SHS-i muudatustega täiendatakse ka sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (edaspidi STAR) töödeldavate isiku kohta käivate andmete loetelu tervises seisundiga seotud tegutsemis- ja osaluspiirangu andmetega. Seoses täisealise inimese abivajaduse hindamiseks mõeldud abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga on tulevikus vaja STAR-is töödelda ka isiku tervises seisundiga kaasneva tegutsemis- ja osaluspiirangu andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb isiku töövõime hindamiseks või puude raskusastme tuvastamiseks esitatud terviseandmetest. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku tervise diagnoosidega, vaid rahvusvahelisele funktsioneerimisvõime klassifikatsioonile tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemis- ja osaluspiirangute määratlusega. SHS-i muudatusega sätestatakse ka täiendav nõue Sotsiaalkindlustusametile (edaspidi SKA), et ka isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoelekandeenuse vajaduse hindamise andmed tuleb kanda STAR-i. Eespool nimetatud sätted loovad ühtse aluse, et alates 2025. aastast saaks nii kohalikus omavalitsuses (edaspidi KOV) kui ka SKA-s inimese abi- ja toetusvajaduse hindamisel võtta aluseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunikud Kadri Mets (kadri.mets@sm.ee, 5913 7972) ja Berit Rohtjärv (teenistusest lahkunud), hoolekandeteenuste ja toetuste poliitika juht Tarmo Kurves (tarmo.kurves@sm.ee, 5919 0941), analüüsi ja statistika osakonna hoolekande- ja rahvatervise poliitika analüüsijuht Marion Rummo (marion.rummo@sm.ee, 5866 8621), analüütik Elo Reitalu (elo.reitalu@sm.ee, 5913 0724) ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööhõive osakonna nõunik Reine Hindrekus-Koppel (reine.hindrekus-koppel@mk.m.ee). Eelnõu koostamisse on olnud kaasatud SKA teenuste osakonna ekspertiisitalituse juhataja Kalev Härk (kalev.hark@sotsiaalkindlustusamet.ee), abivahendite talituse nõunik Mare Toompuu (mare.toompuu@sotsiaalkindlustusamet.ee), teenuse juht Liis Türbsal (liis.turbsal@sotsiaalkindlustusamet.ee) ja arendusosakonna andmehalduse talituse analüütik Birgit Hänilane (birgit.hanilane@sotsiaalkindlustusamet.ee), samuti Eesti Töötukassa ametnikud. Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusloome- ja isikuandmete kaitse nõunik Alice Sündema (alice.sundema@sm.ee, 5911 1796).

Eelnõu on keeletoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeletoimetaja Virge Tammaru (virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu esitatakse koos 2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõuga.

Eelnõuga muudetakse järgmisi seaduste redaktsioone:

- 1) puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus (PISTS), RT I, 30.06.2023, 59;
- 2) muuseumiseadus (MuuS), RT I, 11.03.2023, 47;

- 3) ravikindlustuse seadus (RaKS), RT I, 02.05.2024, 20 (jõustub 01.02.2025);
- 4) sotsiaalhoolekande seadus (SHS), RT I, 14.12.2023, 4 (jõustub 01.01.2025) ja RT I, 14.12.2023, 5 (jõustub 01.07.2025);
- 5) töövõimetoetuse seadus (TVTS), RT I, 02.05.2024, 30;
- 6) ühistranspordiseadus (ÜTS), RT I, 30.06.2023, 104.

Eelnõu on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse (edaspidi IKÜM) tähenduses ja selle kohta on koostatud mõjuhindang seletuskirja punktis 6.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

Kuna eelnõus on mitu muudatust, on ka mitu eesmärki:

1. **Raske ja sügava puudega laste ning raske ja sügava puudega tööealiste toetuste tõstmise, ühekordse mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise toetuse ja sotsiaaltoetuse määrast loobumise** eesmärk on toetada puudega inimesi mootorsõidukimaksust tuleneva täiendava maksukoormusega toimetulemisel, sest puudega inimeste suhtelise vaesuse ja ilmajäetuse näitajad on märkimisväärselt kõrgemad kui ülejäänud elanikkonnal. Muudatusega tõstetakse raske ja sügava puudega laste toetust ning raske ja sügava puudega tööealiste toetust. Puudega inimeste seas on suurim ilmajäetuse määra protsent laste ja tööealiste hulgas, väikseim aga vanaduspensionistide seas. Kitsastes eelarvetingimustes on vajalik toetada sügava puudega inimesi, sest nende abivajadus ja sellest tulenevad väljaminekud on enamasti kõige suuremad. Sotsiaaltoetuse määrast loobumisega lihtsustatakse seaduse mõistmist ja luuakse selgemad toetuste suurused, tuginedes asjaolule, et sotsiaaltoetuse määra ei ole praktikas riigieelarve seadusega tõstetud.
2. **Ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta riigipoolse soodustusega abivahendite võimaldamise** eesmärk on tagada vajaduspõhine ja ühtsetel alustel abivahendite võimaldamine elanikkonnale üle elukaare. See omakorda loob ühe eelduse sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna abivahendite loomiseks. Laste sihtrühmas on eesmärk hüvitada kõikidele spetsialisti poolt tuvastatud abivahendi vajadusega lastele abivahendid piirmääras 90%, mis tagab laste sihtrühmas abivajadusega laste võrdse kohtlemise. Tööealiste sihtrühmas on eesmärk hüvitada kõikidele spetsialisti poolt tuvastatud abivahendi vajadusega tööealistele abivahend vastavalt abivahendite loetelule piirmääras 40–90%. Selliselt on võimalik saavutada olukord, kus võrreldes praegusega on abivahendid elanikkonnale vajaduspõhiselt ja ühtsematel alustel tagatud üle elukaare. Nii ilma eelneva puude raskusastme või töövõime hindamiseta riigipoolse soodustusega abivahendite võimaldamine kui ka abivahendite riigiosaluse suurendamine, mida tehakse sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määruse nr 74 „Abivahendite loetelu, abivahendite eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsustamise ja erandite tegemise tingimused ja kord ning abivahendikaardi andmed“¹ (edaspidi *määrus nr 74*) muutmise, on mõeldud täiendava toetusmeetmena puudega inimestele mootorsõidukimaksust tuleneva täiendava maksukoormusega toimetulekuks.
3. **Puude raskusastmega laste ja tööealisusena käsitatava vanusepiiri muudatuse** eesmärk on tagada laste võrdne kohtlemine erinevate seaduste tähenduses, mis omakorda lihtsustab lapse vanema jaoks abi saamist. Edaspidi ei ole vaja meeles pidada erisusi eri süsteemidest abi saamisel, sest puude raskusastet on võimalik tuvastada lapsel kuni 18-aastaseks saamiseni ja töövõime hindamine algab alates 18. eluaastast. Niisamuti tagab see võrdsema kohtlemise ka

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104102023008?leiaKehtiv>.

harvikaigusega lastele, kellel ei ole puude raskusastet tuvastatud, kuid kellel on alus edaspidi saada toetust kuni 18-aastaseks saamiseni.

4. **STAR-i muudatuste** eesmärk on luua ühtsed alused ja võimalused selleks, et alates 2025. aastast saaks nii KOV-is kui ka SKA-s inimese abi- ja toetusevajaduse hindamisel võtta aluseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi.

Eelnõuga seoses on koostatud väljatöötamiskavatsused järgmistel teemadel:

- 1) abivahendite vajaduspõhise kättesaadavuse ja valdkondadeülese standardiseeritud andmevahetusega (sh rahvusvahelise funktsioneerimisvõime klassifikatsioon) seoses mais 2023 sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus ;
- 2) puudega lapse ja tööealisuse vanusepiiri muutmise seoses novembris 2023 sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus inimeste vajadustele vastava rehabilitatsioonisüsteemi loomiseks .

Puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmise puhul on tegemist 2025. a riigieelarve seadusega seotud muudatusega, mille menetlus on kiireloomuline (HÕNTE § 1 lg 2 p 1).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest paragrahvist, millest esimesega muudetakse PISTS-i, teisega MuuS-i, kolmandaga RaKS-i, neljandaga SHS-i, viiendaga TVTS-i ja kuuendaga ÜTS-i. Seitsmendas paragrahvis on seaduse jõustumissätted.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse PISTS-i.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse kõikides PISTS-i asjakohastes sätetes puudega lapse vanuse ülempiir 16 aasta asemel 18 aastale. Kehtiva seaduse järgi tuvastatakse puude raskusastet kuni 16-aastaselt lapsel lähtuvalt kõrvalabi, juhendamise ja järelevalve vajadusest keskmises, raskes või sügavas puude raskusastmes. Vastavalt tuvastatud puude raskusastmele makstakse kuni 16-aastasele lapsele puudega lapse toetust (138,08–241,64 eurot kuus), mille eesmärk on osaliselt hüvitada puudest tingitud lisakulud. Raske puudega lapse toetust (161,09 eurot kuus) makstakse alates 01.05.2020 puude raskusastme tekkimise ennetamiseks ka [sotsiaalministri määruses nr 49](#) välja toodud harvikaiguse diagnoosiga lastele, kellel puude raskusastet tuvastatud ei ole.

Puudega laste puhul on kehtiva õiguse järgi alates 16. eluaastast tegu nii PISTS-i kui ka TVTS-i tähenduses tööealistega, kellel tuvastatakse puude raskusaste lähtuvalt igapäevastest tegutsemis- ja ühiskonnaelus osalemise piirangutest keskmises, raskes või sügavas puude raskusastmes. Puude raskusastme tuvastamise korral makstakse vastavalt tuvastatud puude raskusastmele ja funktsiooni kõrvalekaldele (puude liigile) alates 16. eluaastast puudega tööealise inimese toetust (28,64–53,70 eurot kuus), mille eesmärk on osaliselt hüvitada puudest tingitud lisakulud. Enamik neist lastest teeb 16-aastaseks saades töötukassale ühistaotluse töövõime hindamiseks ja puude raskusastme tuvastamiseks. Kui lapsel tuvastatakse vähenenud töövõime, saab ta ka töövõimetoetust, mida makstakse asendussissetuleku eesmärgil osalise töövõime korral 57% kehtivast päevamäärast (ca 351,75 eurot kuus) ja puuduva töövõime korral 100% kehtivast päevamäärast (ca 617,10 eurot kuus)². Kehtiva seaduse järgi ei saa puude raskusastme tekkimise ennetamiseks toetust harvikaiguse diagnoosiga lapsed alates 16. eluaastast, kellel tegutsemis- ja ühiskonnaelus osalemise piirangute aste ei anna alust puude raskusastet tuvastada.

² Töövõimetoetuse päevamäär alates 01.04.2024 on 20,57 eurot (01.04.2023–31.03.2024 oli päevamäär 18,60 eurot ehk puuduva töövõime korral oli toetuse suurus 558 eurot, st 100% kehtivast päevamäärast).

Muudatuse vajadus tuleneb asjaolust, et praegu defineeritakse lapse vanust erinevates seadustes (PISTS ja TVTS vs. LasteKS) erinevalt, mistõttu on erivajadusega laste vanemate jaoks muus kontekstis lapsena käsitatava alaealise lapse liikumine 16-aastaseks saades töövõime hindamise süsteemi ebaselge, sest valdavalt selles vanuses lapsed alles õpivad ja neil ei ole seost tööturuga. Samuti läbis juunis 2024 Riigikogus esimese lugemise Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, millega soovitakse muuta ka õppimiskohustuse iga kõigile 2026/2027 õppeaastal põhikooli lõpetajatele. Muudatuse kohaselt on laps õppimiskohustuslik 18-aastaseks saamiseni ja õppimiskohustus loetakse täidetuks enne 18-aastaseks saamist juhul, kui isik on omandanud kesk- või kutsehariduse. Arvestades haridusseaduse muudatust, on mõistlik teha vastavad muudatused ka PISTS-is, TVTS-is ja teistes seonduvates seadustes (RaKS, ÜTS, MuuS), et lähenemine laste vanusele oleks seadustes ühetaoline.

Muudatuse tulemusel tuvastatakse edaspidi lastel puude raskusastet kuni 18-aastaseks saamiseni ja makstakse puude tuvastamise korral ka keskmise, raske ja sügava puudega lapse toetust. Niisamuti muutub TVTS-i alusel töövõime hindamise vanus selliselt, et töövõime hindamine on võimalik alates 18-aastaseks saamisest.

Puudega lapse vanuse muutmine oli ühe teemana käsitletud ka novembris 2023 Sotsiaalministeeriumi poolt eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamisele saadetud [sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuses inimeste vajadustele vastava rehabilitatsioonisüsteemi loomiseks](#).

Eelnõu § 1 punktiga 2 lühendatakse ja täpsustatakse PISTS § 2³ lõikes 9 volitusnormi, sest §-s 2³, mis käsitleb puude raskusastme tuvastamist, ei ole enam vajalik volitusnormis viidata puudega tööealise toetuse tingimustele nii, nagu see on kehtivas seaduses. Kehtiva volitusnormi järgi on puudega tööealise inimese toetus seotud lisaks puude raskusastmele ka funktsiooni kõrvalekaldega, kuid edaspidi jääb funktsiooni kõrvalekaldest sõltuma vaid keskmise puudega tööealise inimese toetus ja selleks luuakse eraldi volitusnorm §-s 7, mida täiendatakse lõikega 2¹.

Eelnõu § 1 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks PISTS § 5, mis kehtivas seaduses sätestab puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määra, mille alusel arvutatakse PISTS-is sätestatud toetuste suurused. Toetuste suuruse kujunemine puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määra järgi tuleneb 27.01.1999 vastu võetud ja 01.01.2000 jõustunud PISTS-ist.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste määr on 25,57 eurot ja see kehtestatakse Riigikogu poolt igaks eelarvesaastaks riigieelarvega, seejuures ei või sotsiaaltoetuste määr olla väiksem eelmiseks eelarveaastaks kinnitatud määrast. Praktikas on sotsiaaltoetuste määr püsinud samal tasemel PISTS-i jõustumisest 2000. aasta alguses. 2020. aastal tõusis küll puudega lapse toetus, kuid toetus tõusis sellel sihtrühmal sotsiaaltoetuse määrast protsendi tõstmise kaudu. Seega ei ole praktikas hakanud töötama toetuste tõstmine sotsiaaltoetuse määra kaudu.

Kuna praegu on seaduses kõikide puudega inimeste toetuse suurus seotud protsendiga sotsiaaltoetuse määrast (nt keskmise puudega lapse toetus on 540% sotsiaaltoetuse määrast), ei anna selline sõnastus seadust lugedes selget ega lihtsat vastust toetuse suuruse kohta. Sellele lisaks kujunevad sotsiaaltoetuse määrast toetuse arvutamisel ebamõistlikud ja sihtrühma jaoks arusaamatud summad (nt keskmise puudega lapse toetus on 138,08 eurot kuus).

Sotsiaaltoetuse määrast loobumisega tulevad puudega inimeste toetuste summad sõnaselgelt seadusesse, mis lihtsustab inimeste arusaama toetuste suurusest. Sarnaselt on ka peretoetuste suurused perehüvitiste seaduses välja toodud summana. Toetuste tõstmine on jätkuvalt võimalik

koos riigieelarve seadusega, kuid edaspidi on vajalik toetuse tõstmiseks muuta ka PISTS-i, mis praktikas on selliselt siiani ka toiminud, sest korraga ei ole tõstetud kõiki puudega inimeste sotsiaaltoetusi sotsiaaltoetuse määra muutmise kaudu.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse PISTS § 6 lõiget 5 ja tõstetakse raske ja sügava puudega lapse toetust ning sotsiaaltoetuse määra loobumise ümardatakse ülespoole keskmise puudega lapse toetuse suurus.

Puudega lapse toetuse suurus arvutatakse kehtiva seaduse järgi protsendina sotsiaaltoetuse määra ja toetuse suurus sõltub puude raskusastmest: 1) keskmise puudega lapse toetus on 138,08 eurot kuus; 2) raske puudega lapse toetus on 161,09 eurot kuus; 3) sügava puudega lapse toetus on 241,64 eurot kuus.

Muudatuse tulemusel ei ole seaduses enam puudega lapse toetused arvutatud protsendina sotsiaaltoetuse määra. Keskmise puudega lapse toetus ümardatakse 139 eurole kuus, raske puudega lapse toetus tõstetakse 180 eurole kuus ja sügava puudega lapse toetus tõstetakse 270 eurole kuus. Muudatuse tulemusel tõuseb raske puudega lapse toetus ühes kuus 18,91 eurot ja sügava puudega lapse toetus 28,36 eurot kuus, mis tähendab raske puudega laste peredele 226,92 lisaeurot aastas ja sügava puudega laste peredele 340,32 lisaeurot aastas.

Puudega lapse toetust ei ole tõstetud alates 2020. aastast. Raske ja sügava puudega laste toetust tõstetakse tulenevalt mootorsõidukimaksu seaduse jõustumisest 01.01.2025 ning muudatuse eesmärk on leevendada täiendavast maksust tulenevat mõju raske ja sügava puudega laste peredele. Tegu on [mootorsõidukimaksu seaduse](#) seletuskirjas välja toodud Sotsiaalministeeriumi väljatöötatava ja [15.01.2024](#) kokku lepitud toetusmeetmega puudega inimestele, et vähendada täiendava maksukoormuse mõju kõige haavatavamale sihtrühmale. Eesti sotsiaaluuringu (2022) andmetel elab enamik (83,5%) puudega lastest autot omavates leibkondades.

Eelnõu § 1 punktiga 5 muudetakse PISTS § 7 lõiget 2 ja tõstetakse sügava puudega tööelise inimese toetus 100 eurole ja raske puudega tööelise inimese toetus 50 eurole ning sotsiaaltoetuse määra loobumise seoses ümardatakse ülespoole keskmise puudega tööelise inimese toetus.

Kehtiva seaduse järgi sõltub tööelise inimese toetuse suurus puude raskusastmest ja funktsiooni kõrvalekaldest ning kõik puudega tööelise inimese sotsiaaltoetused on arvutatud protsendina sotsiaaltoetuse määra.

Sügava puudega tööelise inimese toetus jääb kehtiva seaduse järgi sõltuvalt funktsiooni kõrvalekaldest vahemikku 43,47–53,70 eurot kuus. Muudatuse tulemusel ei ole seaduses enam sügava puudega tööelise inimese toetus arvutatud protsendina sotsiaaltoetuse määra ja toetuse suurus ei sõltu edaspidi enam funktsiooni kõrvalekaldest ning sügava puudega tööelise inimese toetus on edaspidi 100 eurot kuus. Muudatuse tulemusel tõuseb sügava puudega tööelise inimese toetus 46,3–56,53 eurot kuus, mis tähendab sügava puudega tööeliste inimestele 555,6–678,36 lisaeurot aastas.

Raske puudega tööelise inimese toetus jääb kehtiva seaduse järgi sõltuvalt funktsiooni kõrvalekaldest vahemikku 34,78–49,09 eurot kuus. Muudatuse tulemusel ei ole seaduses enam raske puudega tööelise inimese toetus arvutatud protsendina sotsiaaltoetuse määra ja toetuse suurus ei sõltu edaspidi enam funktsiooni kõrvalekaldest ning raske puudega tööelise inimese toetus on edaspidi 50 eurot kuus. Muudatuse tulemusel tõuseb raske puudega tööelise inimese toetus 0,91–15,22 eurot kuus, mis tähendab raske puudega tööeliste inimestele 10,92–182,64 lisaeurot aastas.

Tulenevalt funktsiooni kõrvalekaldest ja kehtivatest toetusesummadest tõuseb kõige vähem liikumispuude ja liitpuudega inimeste toetus ning kõige enam tõuseb keele- ja kõnepuudega, kuulmispuudega ja nägemispuudega inimeste toetus. Muudatus tagab raske puudega tööeliste inimeste võrdsema kohtlemise, sest praktikas lisakulusid toetuse määramisel arvesse ei võeta ja seetõttu ei ole toetuse suuruse eristamine funktsiooni kõrvalekalde järgi põhjendatud.

Keskmise puudega tööelise inimese toetus jääb kehtiva seaduse järgi sõltuvalt funktsiooni kõrvalekaldest vahemikku 28,64–41,17 eurot kuus. Keskmise puudega tööelise inimese toetuse suurus jääb ka edaspidi sõltuma funktsiooni kõrvalekaldest, kuid sotsiaaltoetuse määrast loobumise ümardatakse toetus ülespoole ja see jääb sõltuvalt funktsiooni kõrvalekaldest edaspidi vahemikku 29–42 eurot kuus.

Tegu on [mootorsõidukimaksu seaduse](#) seletuskirjas välja toodud Sotsiaalministeeriumi väljatöötatava ja [15.01.2024](#) kokku lepitud toetusmeetmega puudega inimestele, et vähendada täiendava maksukoormuse mõju kõige haavatavamale sihtrühmale. Muudatuse eesmärk on leevendada täiendavast maksukoormusest tulenevat mõju raske ja sügava puudega tööeliste, sest puudega inimeste suhtelise vaesuse näitajad on ülejäänud elanikkonnast märkimisväärselt kõrgemad. Kitsastes eelarvetingimustes on vajalik toetada just sügava puudega inimesi, sest nende abivajadus ja sellest tulenevad väljaminekud on enamasti kõige suuremad. Eesti sotsiaaluuringu (2022) andmetel elab 52,8% puudega inimestest vanuses 18–64 autot omavates leibkondades. Kõikidest sügava puudega inimestest elab 48,1% autot omavates leibkondades ja kõikidest raske puudega inimestest elab 41,1% autot omavates leibkondades.

Eelnõu § 1 punktiga 6 täiendatakse PISTS § 7 lõikega 2¹ ja luuakse uus volitusnorm, milles nähakse ette, et keskmise puudega tööelise inimese toetuse maksmise täpsemad tingimused ja suurused kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Volitusnorm on vajalik, sest keskmise puudega tööelise inimese toetused jäävad ka edaspidi sõltuma sellest, millise funktsiooni kõrvalekalle inimesel esineb. Põhjendatud on volitada sellise teema otsustamine ministrile, kuna seaduse tasemel oleks tegemist liiga detailse regulatsiooniga. Seaduses sätestatakse summade vahemik, mille piires saab minister otsustada toetuste suuruse.

Eelnõu § 1 punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks PISTS § 7 lõige 3, mis sätestas, et tööelise inimese toetuse suurus sõltub puude raskusastmest ja funktsioonist, milles kõrvalekalle esineb, sest edaspidi sõltub funktsiooni kõrvalekaldest vaid keskmise puudega tööelise inimese toetus. Keskmise puudega tööelise toetuse suuruse kehtestamiseks luuakse volitusnorm § 7 lõikes 2¹.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse PISTS § 7¹ lõiget 2 ja ümardatakse seoses sotsiaaltoetuse määrast loobumisega ülespoole kõikide puudega vanaduspensioniealiste inimeste toetusi.

Puudega vanaduspensioniealise inimese toetuse suurus arvutatakse kehtiva seaduse järgi protsendina sotsiaaltoetuse määrast ja toetuse suurus sõltub puude raskusastmest: 1) keskmise puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 12,79 eurot kuus; 2) raske puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 26,85 eurot kuus; 3) sügava puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 40,91 eurot kuus.

Muudatuse tulemusel ei ole seaduses enam puudega vanaduspensioniealise inimese toetused arvutatud protsendina sotsiaaltoetuse määrast ja kõik toetused ümardatakse ülespoole: 1) keskmise puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 13 eurot kuus; 2) raske puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 27 eurot kuus; 3) sügava puudega vanaduspensioniealise inimese toetus on 41 eurot kuus.

Muudatuse tulemusel on puudega vanaduspensioniealise inimese toetuse summad seaduses selgelt sõnastatud, mis lihtsustab inimeste arusaama toetuste suurusest. Toetuste ümardamisega ülespoole muutuvad toetuste summad inimestele selgemaks.

Eelnõu § 1 punktiga 9 muudetakse PISTS § 9 ja puudega vanema toetus esitatakse seaduses summana. Kehtivas seaduses on puudega vanema toetus sõnastatud protsendina sotsiaaltoetuse määra, kuid seoses § 5 kehtetuks tunnistamisega kasutatakse seaduses sõnastuse „75 protsenti sotsiaaltoetuse määra” asemel sõnastust „19,18 eurot”. Muudatuse tulemusel on puudega vanema toetuse summa seaduses selgelt sõnastatud, mis lihtsustab inimeste arusaama toetuse suurusest. Puudega vanema toetuse saamise tingimused ega toetuse suurus muudatusega ei muutu. Puudega vanema toetust ei ümardata ülespoole, sest toetuse eesmärk on plaanis üle vaadata.

Eelnõu § 1 punktiga 10 muudetakse PISTS § 10 lõiget 2 ja õppetoeetus esitatakse seaduses summana. Kehtivas seaduses on õppetoeetus sõnastatud protsendina sotsiaaltoetuse määra, kuid seoses § 5 kehtetuks tunnistamisega kasutatakse seaduses sõnastuse „25–100 protsenti sotsiaaltoetuse määra” asemel sõnastust „6,39–25,57 eurot”. Muudatuse tulemusel on õppetoeetuse summa seaduses selgelt sõnastatud, mis lihtsustab inimeste arusaama toetuse suurusest. Õppetoeetuse saamise tingimused ega toetuse suurus muudatusega ei muutu. Õppetoeetust ei ümardata ülespoole, sest toetuse eesmärk on plaanis üle vaadata koos tööaliste puude tuvastamise ja töövõime hindamisega ning see on seotud toetustega, mis võetakse Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööplaani 2025. aastal.

Eelnõu § 1 punktiga 11 muudetakse PISTS § 12 lõiget 2 ja täienduskoolitustoetus esitatakse seaduses summana. Kehtivas seaduses on täienduskoolitustoetus sõnastatud protsendina sotsiaaltoetuse määra, kuid seoses § 5 kehtetuks tunnistamisega kasutatakse seaduses sõnastuse „24-kordses sotsiaaltoetuste määras” asemel sõnastust „613,68 eurot”. Muudatuse tulemusel on täienduskoolitustoetuse summa seaduses selgelt sõnastatud, mis lihtsustab inimeste arusaama toetuste suurusest. Täienduskoolituse saamise tingimused ega toetuse suurus muudatusega ei muutu. Täienduskoolituse summat ei ümardata ülespoole, sest toetuse eesmärk on plaanis üle vaadata koos tööaliste puude tuvastamise ja töövõime hindamisega ning see on seotud toetustega, mis võetakse Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööplaani 2025. aastal.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse PISTS § 20 lõikeid 2¹ ja 2³ selliselt, et puudega inimeste sotsiaaltoetuste maksmine peatatakse vanglas või arestimajas karistuse kandmise ajaks ka siis, kui inimene vajab puude tõttu individuaalset abivahendit. Sotsiaaltoetus makstakse inimesele jätkuvalt välja tagantjärele peale kohtuotsuse jõustumist juhul, kui inimene mõisteti õigeks või teda ei karistatud vangistusega. SKA andmetel ei ole viimasel viiel aastal olnud praktikas juhtumeid, kus inimene, kellel on vanglas või arestimajas viibimise tõttu puudega inimese sotsiaaltoetuse maksmine peatatud ja kes on tulnud SKA-sse abivahendi tõendi ja kinnipidamisasutuse teatisega, mistõttu oleks olnud põhjendatud toetuse maksmist jätkata. Praktikas ei ole enam põhjendatud jätkata ka toetuse maksmist just individuaalse abivahendi vajaduse tõttu, sest isiklik abivahend on inimesele kinnipidamisasutuses viibimise ajal tagatud SKA korraldatava abivahendi teenuse kaudu, sealhulgas rakendub võimalus saada riigipoolset soodustust abivahendi soetamisel. Niisamuti on abivahenditeenuse puhul võimalik erimenetlusega vähendada omaosalust, kui inimene ei ole võimeline omaosaluse eest tasuma. Seetõttu on individuaalne abivahend inimesele vanglas või arestimajas viibimise ajal jätkuvalt tagatud, samuti on tagatud võimalus vähendada omaosalust, kui see peaks saama abivahendi soetamisel takistuseks.

Eelnõu § 1 punktiga 13 tunnistatakse kehtetuks üleminekusätted, mille alusel inimestele enam vastavat liiki toetust ei maksta, samuti tunnistatakse kehtetuks eelmise punktiga seotud säte, et kui vanglas või arestimajas karistust kandev isik vajab puude tõttu individuaalset abivahendit, lisab vangla või arestimaja isiku ekspertiisitaotlusele teatise, kus on märgitud abivahendi kasutamisega seotud kulud, nende finantseerimise allikad ja osakaal finantseerimisel. SKA ei ole viimase viie aasta jooksul sellist teatist saanud ja individuaalne abivahend on inimesele tagatud riigipoolse soodustusega SKA abivahenditeenuse kaudu.

Üleminekusätetest tunnistatakse kehtetuks need, mille alusel on varem makstud puudega täiskasvanu toetust, puudega tööelise inimese toetust ja töötamistoetust. Selliseid toetuse saajaid enam ei ole, mistõttu ei ole ka üleminekusätted enam vajalikud.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse PISTS-i §-ga 25³, millega luuakse ühekordne lisatoetus mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamiseks. Toetuse eesmärk on leevendada 01.01.2025 jõustuva mootorsõidukimaksu mõju puudega inimestele, kelle toetusi on plaanitud selle eelnõuga tõsta alates 01.06.2025. Kuna mootorsõidukimaks on plaanitud jõustuma varem kui osade puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõus, on vajalik täiendav ühekordne lisatoetus, et kompenseerida toimetulek perioodil jaanuar–mai 2025.

Paragrahvi 25³ lõikes 1 sätestatakse, kellele ja mis suuruses ühekordset toetust makstakse:

- 1) sügava puudega lapsele – 142 eurot. Sügava puudega lapse ühekordse toetuse summa on arvutatud 01.06.2025 jõustuva toetuse ja praegu kehtiva toetuse summa vahena ning see on korrutatud viie kuuga ja ümardatud ülespoole ($270 - 241,64 = 28,36$; $28,36 \times 5 = 141,8$);
- 2) raske puudega lapsele – 95 eurot. Raske puudega lapse toetuse ühekordse toetuse summa on arvutatud 01.06.2025 jõustuva toetuse ja praegu kehtiva toetuse summa vahena ning see on korrutatud viie kuuga ja ümardatud ülespoole ($180 - 161,09 = 18,91$; $18,91 \times 5 = 94,55$);
- 3) PISTS § 6 lõike 6 alusel harvikaiguse diagnoosiga lapsele – 95 eurot. Harvikaiguse diagnoosiga lapse toetuse arvutamise alused on samad, mis raske puudega lapse toetuse arvutamisel;
- 4) sügava puudega tööelisele inimesele – 250 eurot. Sügava puudega tööelise inimese toetus sõltub praegu funktsiooni kõrvalekaldest. Seetõttu on sügava puudega tööelise inimese ühekordse toetuse summa arvutatud kõikide funktsiooni kõrvalekallete toetuse keskmise järgi. Toetuse suurus on arvutatud 01.06.2025 jõustuva toetuse ja praegu kehtiva toetuse summa keskmise järgi ning see on korrutatud viie kuuga ja ümardatud ülespoole (kõikide funktsiooni kõrvalekallete toetuse keskmine on 50,2; $100 - 50,28 = 49,72$; $50 \times 5 = 250$);
- 5) raske puudega tööelisele inimesele – 60 eurot. Raske puudega tööelise inimese toetus sõltub praegu funktsiooni kõrvalekaldest. Seetõttu on raske puudega tööelise inimese ühekordse toetuse summa arvutatud kõikide funktsiooni kõrvalekallete toetuse keskmise järgi. Toetuse suurus on arvutatud 01.06.2025 jõustuva toetuse ja praegu kehtiva toetuse summa keskmise järgi ning see on korrutatud viie kuuga ja ümardatud ülespoole (kõikide funktsiooni kõrvalekallete toetuse keskmine on 43,75; $50 - 43,75 = 6,25$; $7 \times 5 = 35$). Kuna arvutuse järgi jääb sellisel juhul raske puudega tööeliste toetus väiksemaks kui keskmise aastamaksu mediaan (116 eurot) jagatuna viie kuu peale (48,3 eurot), on raske puudega inimeste ühekordset toetust tõstetud selliselt, et see kataks ära keskmise aastamaksu mediaani viie kuu summa.

Paragrahvi 25³ lõikes 2 sätestatakse, millistele tingimustele peavad lapsed ja tööelised 2025. aasta 1. jaanuaril vastama, et nad saaksid mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise toetust. Laste ja tööeliste puhul on kriteeriumiks see, et neil on 2025. aasta 1. jaanuaril tuvastatud raske või sügav puue või on lapsele PISTS § 6 lõike 6 alusel kehtestatud määruses sätestatud harvikaiguse diagnoosi tõttu määratud raske puudega lapse toetus. Kuna PISTS-ile kohaldatakse sotsiaalseadustiku üldosa seaduse (SÜS) sätteid ja selle toetuse puhul erisusi ei ole, kohalduvad

toetuse väljamaksmisel täiendavalt SÜS § 3 lõike 1 tingimused. Nende järgi on õigus toetusele Eestis elaval Eesti kodanikul, pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel ja tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel.

Paragrahvi 25³ lõikes 3 sätestatakse, et SKA kontrollib sotsiaalkaitse infosüsteemi (edaspidi SKAIS) andmete alusel, kas lapsel või tööelisel inimesel on tuvastatud raske või sügav puue või on lapsele PISTS § 6 lõike 6 alusel kehtestatud määruuses sätestatud harvikaiguse diagnoosi tõttu määratud raske puudega lapse toetus. SKAIS on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mida peetakse seadustest tulenevate SKA avalike ülesannete täitmise eesmärgil, sealhulgas puude raskusastme tuvastamiseks ja toetuste maksmiseks.

Paragrahvi 25³ lõikes 4 sätestatakse, et toetus määratakse toetust saama õigustatud inimestele SKA toiminguga. Nii nagu kõikide puudega inimeste sotsiaaltoetuste puhul, makstakse inimesele toetust PISTS § 22 alusel.

Paragrahvi 25³ lõikes 5 sätestatakse, et SKA teeb toetuse määramise toimingut teatavaks isiku e-posti aadressil või SÜS § 27 lõike 1 punktides 2–4 nimetatud viisil. Seega annab SKA inimesele e-posti teel, elektrooniliselt isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu, posti teel lihtkirjaga taotluses märgitud aadressil või muul seaduses sätestatud viisil teada, kui talle on määratud mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamiseks ühekordne toetus. Kuna SKA-l on iseteenindus, milles läheb inimesele saadetatavate teadete kohta teade ka inimese e-posti aadressile, on lisatoetuse määramisel eelistatud kanal iseteenindus.

Paragrahvi 25³ lõikes 6 sätestatakse, et SKA maksab mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise ühekordse toetuse välja hiljemalt 2025. aasta 31. märtsiks SÜS §-s 28 sätestatud korras, arvestades PISTS-is sätestatud. Kui isiku vastavus toetuse saamise tingimustele tuvastatakse hiljem, makstakse toetus välja tagantjärele. Toetus makstakse välja hiljemalt 2025. aasta 31. märtsiks, sest sellisel juhul on inimesed saanud toetuse kätte selleks ajaks, kui on plaanitud mootorsõidukimaksu aastamaksu esimese osa tasumise aeg (15.06.2025). Teine osa mootorsõiduki aastamaksust tuleb tasuda aasta lõpus (15.12) ja selleks ajaks on jõustunud osade puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõus, mis on mõeldud kompenseerima mootorsõidukimaksust tulenevat mõju.

Paragrahvi 25³ lõikes 7 sätestatakse, et toetuse kulud kaetakse riigieelarvest. Toetuse kulu on ühekordne kulu 2025. aasta eelarvest ja on hinnanguliselt 2,7 miljonit eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse PISTS-i §-ga 25⁴, millega luuakse üleminekusätteid puudega lapse vanusepiiri muutmiseks 16 aastalt 18 aastale. Kehtiva seaduse järgi on võimalik lapsel puude raskusaste tuvastada maksimaalselt 16-aastaseks saamiseni, kuid alates 2027. aasta 1. veebruarist on võimalik lapsel puude raskusastet tuvastada kuni 18-aastaseks saamiseni. Üleminekusätteid selgitavad, millised erisused on puudega lapse vanuse muudatuse jõustumisel nende laste jaoks, kellel juba on puude raskusaste tuvastatud ja kelle puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivus lõppeb enne 18-aastaseks saamist. Üleminekusätetega luuakse ka loogika, et lapse taotluse esitamine ja vanus on need kriteeriumid, mille järgi liigub laps alates 1. veebruarist 2027 uude süsteemi. Muudatuse jõustumine 2027. aasta 1. veebruaril tuleneb infosüsteemide arenduse vajadusest ja asjaolust, et pikem aeg seaduse vastuvõtmise ja jõustumise vahel võimaldab puudega laste peresid paremini muudatusest teavitada.

Paragrahvi 25⁴ lõikes 1 sätestatakse, et vähemalt 16-aastasele lapsele, kellel oli tuvastatud puude raskusaste ja määratud puudega tööelise inimese toetus enne seaduse jõustumist (2027. a 1. veebruar), makstakse toetust kuni toetuse määramise otsuse kehtivuse lõppemiseni. Tegu on kehtiva

haldusakti täitmisega, mis on selguse huvides sõnastatud ka üleminekusättena. See tähendab, et näiteks laps, kes on 2027. aasta 1. veebruaril 17 aasta ja kahe kuu vanune, tal on tuvastatud sügav puue ja talle on määratud puudega tööealise inimese toetus kuni tema 20-aastaseks saamiseni, saab ka seaduse jõustumise järel puudega tööealise inimese toetust 100 eurot kuus kuni toetuse määramise otsuse kehtivuse lõppemiseni.

Paragrahvi 25⁴ lõikes 2 sätestatakse kõik olukorrad, kus 16-aastaseks saanud lapsele kohaldatakse seaduse kuni 2027. aasta 31. jaanuarini kehtinud redaktsiooni. See tähendab, et seaduses on sõnastatud olukorrad, kus 16-aastaseks saanud lapsel tuleb taotleda ja on võimalik tuvastada ainult tööealise puude raskusastet ja määrata puudega tööealise inimese toetust, mitte lapse puude raskusastet ja puudega lapse toetust. Need olukorrad on järgmised:

1) laps, kes on saanud 16-aastaseks ja esitanud tööealise inimese puude raskusastme tuvastamise taotluse enne 2027. aasta 1. veebruari ja kelle taotluse suhtes ei ole tehtud vastavat otsust. See tähendab, et näiteks laps, kes on saanud 16-aastaseks 15.01.2027, peab esitama töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise ühistaoitluse töötukassale või tööealise puude raskusastme tuvastamise taotluse SKA-le. Sellisel lapsel ei ole võimalik esitada SKA-le lapse puude raskusastme tuvastamise taotlust. Kui inimene esitab taotluse valele asutusele, edastatakse taotlus õigele asutusele;

2) laps, kes on saanud 16-aastaseks enne 2027. aasta 1. veebruari ja kelle tööealise inimese puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivus on lõppenud enne 2027. aasta 1. veebruari, aga kes on esitanud uue puude raskusastme tuvastamise taotluse pärast 2027. aasta 1. veebruari, see tähendab, et laps, kes on küll saanud 16-aastaseks enne 2027. aasta 1. veebruari ja tema varasema tööealise inimese puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivus on lõppenud enne 2027. aasta 1. veebruari, kuid kes on mingil põhjusel jäänud puude raskusastme tuvastamise korduvtaotlemisega hiljaks, peab esitama töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise ühistaoitluse töötukassale või tööealise puude raskusastme tuvastamise taotluse SKA-le. Näiteks 17-aastane laps, kellel oli tööealise inimese raske puue tuvastatud kestusega kuni 05.12.2026, kuid tema vanemad avastasid 03.02.2027, et uus taotlus on jäänud tegemata, peab esitama töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise ühistaoitluse töötukassale või tööealise puude raskusastme tuvastamise taotluse SKA-le. Sellisel lapsel ei ole võimalik esitada SKA-le lapse puude raskusastme tuvastamise taotlust;

3) laps, kes on saanud 16-aastaseks enne 2027. aasta 1. veebruari ja kellel on 2027. aasta 1. veebruaril kehtiv töövõime hindamise või puude raskusastme tuvastamise otsus. See tähendab, et tööealise puude raskusaste tuvastatakse peale seaduse jõustumist 01.02.2027 neil 16-aastastel lastel, kellel on seaduse jõustumise ajal (01.02.2027) kehtiv töövõime hindamise või puude raskusastme tuvastamise otsus, kuid kes näiteks ei ole varem lisaks töövõimele tööealise inimese puude raskusastme tuvastamist taotlenud või peavad tervises seisundi muutumise tõttu tööealise inimese puude raskusastme tuvastamist korduvtaotlema. Näiteks laps, kes on 01.02.2027 16,5-aastane ja tal on hinnatud vähenenud töövõime, kuid ta ei ole tööealise inimese puude raskusastme tuvastamist taotlenud, kuid kes 17.08.2027 leiab, et soovib ka puude raskusastme tuvastamist taotleda, peab esitama SKA-le tööealise puude raskusastme tuvastamise taotluse, mitte lapse puude raskusastme tuvastamise taotluse. Samamoodi peab laps, kes on 01.02.2027 17-aastane, kellel on hinnatud osaline töövõime ja tööealise inimese keskmine puude raskusaste, kuid kelle tervises seisund on halvenenud, esitama töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise ühistaoitluse töötukassale.

Paragrahvi 25⁴ lõikes 3 sätestatakse, et kui lapsel on 2027. aasta 1. veebruaril kehtiv puude raskusastme tuvastamise otsus kuni tema 16-aastaseks saamiseni, pikendab SKA puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivust ja puudega lapse toetuse maksmise perioodi kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Näiteks 14-aastasel lapsel, kellel on 2027. aasta 1. veebruari seisuga kehtiv puude

raskusaste kuni 16-aastaseks saamiseni (otsuse kehtivus sünnipäeva järgi kuni 15.07.2029), pikendab SKA puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivust ja puudega lapse toetuse maksmise perioodi kuni 15.07.2029. Sellega on tagatud, et muutumatu või progresseeruva püsiva seisundiga lapsed ja lapsed, kellel on puude raskusaste tuvastatud maksimaalseks perioodiks (kolmeks aastaks), ei peaks puude raskusastme tuvastamist korduvtaotlema, sest puude raskusastme tuvastamise otsuse tegemise ajal ei olnud neil võimalik tuvastada puude raskusastet kuni 18-aastaseks saamiseni.

Paragrahvi 25⁴ lõikes 4 sätestatakse, et kui vähemalt 16-aastaselt lapsel on 2027. aasta 1. veebruaril kehtiv puude raskusastme tuvastamise otsus, mille kehtivus lõppeb enne tema 18-aastaseks saamist, pikendab SKA puude raskusastme tuvastamise otsuse kehtivust ja puudega tööealise inimese toetuse maksmise perioodi kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Automaatsed pikendamised on vajalikud, sest on neid 16–17-aastaseid lapsi, kelle puude raskusastme tuvastamise ja tööealise inimese toetuse maksmise otsus on tehtud kehtivusega üks või kaks aastat. Automaatsete pikendamiste eesmärk selles vanuserühmas on üleminekuajal vajalik, et vältida lapsevanemates asjatut segadust ja keerukust, kus lühikeses ajavahemikus on vajalik pöörduda kahe erineva asutuse poole. Näiteks 16-aastaselt lapsel, kellel on tuvastatud tööealise inimese puude raskusaste kehtivusega 01.10.2026 kuni 01.10.2027, tekiks ilma automaatse otsuse kehtivuse pikendamiseta olukord, kus lapsevanem peaks enne 01.10.2027 kuupäeva esitama SKA-le uue puude raskusastme tuvastamise taotluse, kuid SKA saaks puude tuvastada vaid kuni lapse 18-aastaseks saamiseni, sest siis saab ta uue seaduse redaktsiooni kohaselt tööealiseks.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse MuuS-i.

MuuS § 20 lõike 3 punktis 1 asendatakse läbivalt sõna „16-aastasele“ sõnaga „18-aastasele“. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muutmisest, millega seoses on vajalik muuta ka MuuS-i.

Kehtiva seaduse kohaselt on riigimuuseumis tasuta külastus ette nähtud puudega kuni 16-aastasele isikule ja tema saatjale ning sügava puudega 16-aastasele ja vanemale isikule ja tema saatjale. Puudega kuni 16-aastase isiku definitsioon tuleneb sellest, et praegu on võimalik lapsel puude raskusastet tuvastada kuni 16-aastaseks saamiseni. Puudega lapse vanusepiiri muutmisega on edaspidi võimalik puude raskusastet tuvastada kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Seetõttu tehakse ka MuuS-is vastav muudatus, millega on riigimuuseumis tasuta külastus ette nähtud puudega kuni 18-aastasele isikule ja tema saatjale ning sügava puudega 18-aastasele ja vanemale isikule ja tema saatjale.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse RaKS-i.

Eelnõu § 3 punktiga 1 asendatakse RaKS § 51 lõike 4 punktis 3, § 54 lõike 1 punktis 1¹ ja § 59 lõikes 2 sõna „16-aastase“ sõnaga „18-aastase“. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muutmisest 16 aastalt 18 aastale ja puudutab puudega laste hooldushüvitise, töövõimetushüvitise ja hoolduslehe sätteid.

Kehtivas seaduses on sätestatud, et kindlustatud isikule makstakse hooldushüvitist alla 16-aastase puudega lapse hooldamise korral, kui hooldav isik ise on haige või hooldavale isikule osutatakse sünnitusabi. Samuti on sätestatud, et Tervisekassa maksab kindlustatud isikule ajutise töövõimetuse hüvitist ühe kalendripäeva eest ühe kalendripäeva keskmisest tulust 80% alla 16-aastase puudega lapse hooldamise korral, kui hooldav isik ise on haige või hooldavale isikule osutatakse sünnitusabi. Täiendavalt on sätestatud, et hoolduslehe alusel on kindlustatud isikul õigus saada hooldushüvitist

kuni kümme kalendripäeva alla 16-aastase puudega lapse hooldamise korral, kui hooldaja ise on haige või hooldajale osutatakse sünnitusabi.

Kõikides eelnimetatud sätetes asendatakse sõna „16-aastase“ sõnaga „18-aastase“, sest edaspidi on puudega lapsed vanuses 0–18 aastat, mistõttu on vajalik ka hooldushüvitist, töövõimetushüvitist ja hoolduslehte puudutavates sätetes vastavad muudatused teha.

Eelnõu § 3 punktiga 2 asendatakse RaKS § 44 lõike 2 teises lauses sõna „16-aastaste“ sõnaga „18-aastaste“. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muutmisest 16 aastalt 18 aastale ja puudutab ravimi soodustuse protsente.

Kehtiva seaduse kohaselt kehtestab [valdkonna eest vastutav minister määrusega](#) nende haiguste loetelu, mille ravimiseks või kergendamiseks mõeldud ravim kantakse piirhinna või hinnakokkuleppe olemasolu korral või Euroopa Komisjoni ravimite ühishankes kujunenud hinna alusel ravimite loetellu soodustuse protsendiga 75. 4–16-aastaste laste ja nende isikute puhul, kellele on määratud riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel töövõimetus- või vanaduspension või kellel on tuvastatud TVTS-i alusel osaline või puuduv töövõime, ja vähemalt 63-aastaste kindlustatud isikute puhul kohaldatakse ravimite loetellu soodustuse protsendiga 75 kantud ravimite müümisel soodustuse protsenti 90.

Muudatusega on edaspidi loetelus olevad ravimid 90%-lise soodustusega kõikidele 4–18-aastastele (k.a) lastele, sõltumata sellest, kas neil on või ei ole tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime. Muudatus on vajalik, sest muidu jääksid puudega lapse vanusepiiri muutmise tõttu 90%-lisest soodustusest ilma 17-aastased lapsed, kellel praegu hinnatakse töövõimet ja kes vähenenud töövõime korral saaksid suuremat soodustust, kuid kuna edaspidi selles vanuserühmas töövõimet ei hinnata, ei ole võimalik ka selle alusel sellele vanuserühmale suuremat soodustust pakkuda.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse SHS-i.

Eelnõu § 4 punktiga 1 muudetakse SHS § 47 lõikes 1 sätestatud abivahendi riigipoolsele tasu maksmise kohustuse ülevõtmisele õigustatuse aluseid selliselt, et edaspidi ei ole üheski sihtrühmas abivahendi riigipoolse soodustuse saamise aluseks isikul eelnevalt tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime.

Kehtiva õiguse järgi peab abivahendi riigipoolse tasu maksmise kohustuse ülevõtmiseks olema tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime tööealistel inimestel (v.a viis erandit, mis on välja toodud [määruses nr 74](#)). Abivahendi soetamisel soodustuse saamiseks ei pea puude raskusastet või vähenenud töövõimet olema tuvastatud vanaduspensioniealistel ja lastel, kuid puudega lastel on suurem riigipoolse abivahendi hüvitamise piirmäär võrreldes puudeta lastega (90% vs. 50%). Puude raskusastme tuvastamine või töövõime hindamine pikendab inimese teekonda vajaliku abivahendi saamiseni, samas võib abivahendi vajadus olla kohene ja kiire (nt pärast ootamatut terviseriket või haiglast väljasaamist).

Muudatuse tulemusel ei ole üheski sihtrühmas enam abivahendi riigipoolse tasu maksmise kohustuse ülevõtmise aluseks tuvastatud puude raskusaste või töötukassa poolt hinnatud vähenenud töövõime. Riigipoolse tasu maksmise kohustuse ülevõtmise aluseks on inimese tegelik abivahendi vajadus, mille selgitab välja spetsialist, kes kinnitab abivahendi vajadust tõendiga. Sarnaselt on abivahendi eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmine juba reguleeritud vanaduspensioniealistel ja puudeta lastel. Muudatus on sotsiaal- ja tervisevaldkonna lõimimise eelduseks, sest ka

meditsiiniseadmete saamise eelduseks ei ole eelnevalt tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime.

Edaspidi on õigus saada tasu maksmise kohustuse ülevõtmist isikul, kes vajab abivahendit terviseseisundist tingitud funktsioonihäire kompenseerimiseks ja iseseisvale toimetulekule selle mõju vähendamiseks ning kellel on tuvastatud abivahendi vajadus. Laste puhul tähendab muudatus seda, et kõikidele lastele, kellel on tuvastatud abivahendi vajadus, hüvitab SKA abivahendi piirmääras 90%. Tööealiste puhul tähendab muudatus seda, et kõikidele tööealistele, kellel on tuvastatud abivahendi vajadus, hüvitab SKA vajaduspõhiselt abivahendi vastavalt abivahendite loetelule piirmääras 40–90%. Piirmäärad on kehtestatud määruses nr 74, kuid [15.01.2024](#) kokku lepitud toetusmeetmena tõstetakse ka osade abivahendite riigiosalust, nende hulgas on liikumisabivahendid, osaliselt inkontinentsustooted ja jalatsid. Tegu on mootorsõidukimaksu seaduse eelnõu 364 SE seletuskirjas välja toodud Sotsiaalministeeriumi väljatöötatava ja 15.01.2024 kokku lepitud toetusmeetmega puudega inimestele, et vähendada täiendava maksukoormuse mõju kõige haavatavamale sihtrühmale.

Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse SHS § 47 lõikega 1¹, milles sätestatakse volitusnorm, et tingimused, millise terviseseisundist tingitud funktsioonihäire või terviseprobleemi korral on abivahend vajalik, kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Õigus riigipoolsele tasu maksmise kohustuse ülevõtmisele on edaspidi neil inimestel, kes vastavad [määruses nr 74](#) sätestatud tingimustele, millise terviseseisundist tingitud funktsioonihäire korral on abivahend vajalik. Tingimuste seadmine annab täpsema aluse, kellele abivahendi tõendit väljastada ja kellel on õigus abivahendi eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmisele.

Ka praegu on abivahendite loetelus näidustuse lahtris välja toodud näidustused, mis on sõnastatud lähtuvalt rahvusvahelisest funktsioneerimisvõime klassifikatsioonist (RFK) ja mille eesmärk on abistada tõendi väljastajat.

Eelnõu § 4 punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks SHS § 47 lõiked 2 ja 2¹, millega on varem loodud võimalus saada riigipoolset soodustust tööealistel inimestel, kellel ei olnud tuvastatud puude raskusastet või vähenenud töövõimet, kuid kellel oli vajadus igapäevaelus toimetulekuks kasutada abivahendit, mis on vajalik enne puude raskusastme tuvastamist või töövõime hindamist või mille korral ei ole põhjendatud puude raskusastme või vähenenud töövõime tuvastamine. Nendeks abivahenditeks on rinnaproteesid, silmaproteesid, kuulmisabivahendid ja heli ülekandesüsteemid juhul, kui isikul on tuvastatud kuulmislangus alates 30 detsibellist, ala- ja ülajäsemeproteesid, juukseproteesid.

Edaspidi ei ole vajalik määruses sellist erisust välja tuua, sest abivahendi riigipoolse tasu maksmise kohustuse ülevõtmiseks ei pea üheski sihtrühmas olema eelnevalt tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime. Nimetatud abivahendid jäävad ka edaspidi määruse lisas olevasse abivahendite loetelusse.

Eelnõu § 4 punktiga 4 laiendatakse SHS § 47 lõikes 5 sätestatud volitusnormi, sätestades abivahenditõendi andmekoosseisu, kuna kehtiv õigus on selles osas puudulik. Volitusnorm annab võimaluse kehtestada vajalik andmekoosseis määruse tasandil ja korrastada seeläbi praegu soovituslikel andmeväljadel põhinev abivahenditõend.

Eelnõu § 4 punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks SHS § 47 lõige 6. Erandkorras tasu maksmise kohustuse ülevõtmise juhud sätestatakse § 47 lõikes 7.

Eelnõu § 4 punktiga 6 muudetakse SHS § 47 lõiget 7, et oleks üheselt arusaadav, millistel juhtudel võib SKA erandkorras tasu maksmise kohustuse ülevõtmise otsustada.

SKA võib tasu maksmise kohustuse ülevõtmisel erandkorras otsustada:

- 1) omaosaluse vähendamise;
- 2) uue abivahendi hüvitamise enne isikule hüvitatud sama ISO-koodiga abivahendi kasutusaja lõppu või abivahendi hävimisel kasutajast mitteolenevatel põhjustel;
- 3) sellise abivahendi hüvitamise, mille nimetus ei ole kantud abivahendite loetellu;
- 4) piirlimiidi suurendamise;
- 5) abivahendile kehtestatud piirhinna muutmise;
- 6) abivahendile kehtestatud müügi- või üüritehingu nõude muutmise;
- 7) sellise abivahendi hüvitamise, mille puhul on abivahendite loetelus märge selle kohta, et hüvitamine toimub erandkorras.

Eelnõu § 4 punktiga 7 täpsustakse SHS § 47 lõiget 8 volitusnormiga valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestada määrusega, millistel täpsematel tingimustel erandkorras tasu maksmise kohustus üle võetakse vastavalt sama paragrahvi lõikele 7. Kuivõrd erandkorras tasu maksmise kohustuse ülevõtmise juhud on sätestatud seaduses, on põhjendatud volitada ministrit kehtestama määrusega nende juhtumite rakendamise täpsemad tingimused.

Eelnõu § 4 punktiga 8 muudetakse SHS § 47 lõiget 9, millega täpsustatakse, et SKA võib tasu maksmise kohustuse üle võtta abivahendi eest, mille nimetus ei ole kantud abivahendite loetellu. Abivahendite loetellu mittekantud abivahendite eest on võimalik ka praegu taotleda tasu maksmise kohustuse ülevõtmist, abivahendi loetelus sisalduvat rühma ei ole vaja täpsustada.

Eelnõu § 4 punktiga 9 uuendatakse SHS § 48 lõikes 1 sätestatud abivahendi definitsiooni. Muudatuse eesmärk on siduda abivahendi definitsioon lahti puude tuvastamisest ja sõnastada see senisest selgemalt. Abivahend on toode, mis aitab parandada inimese funktsioneerimisvõimet, kompenseerida funktsioonihäiret ja saavutada või säilitada igapäevaelus võimalikult iseseisev toimetulek. Mõiste sõnastamisel on lähtutud Tervise Arengu Instituudi juures tegutseva sotsiaalvaldkonna terminoloogia töörühma ettepanekutest.

Abivahendid on vajalikud isiku igapäevatoimingutega (söömine, riietumine, WC-toimingud, pesemine, liikumine, siirdumine³) hakkamasaamiseks. Samuti on abivahendid vajalikud kõne, nägemise, kuulmise ja teiste sensoorsete puudujääkide kompenseerimiseks. Abivahendid on nt liikumisabivahendid (ala- ja ülajäseme proteesid, küünarkargud, ratastoolid, kohandatud autovarustus jm), enesehooldusvahendid (mähkmed, poti- ja dušitoolid, riietumisvahendid jt), suhtlusabivahendid (nt punktkirjakuvarid, lugemisabivahendid, tarkvaralahendused kuulmis- ja nägemispuudega inimestele).

Eelnõu § 4 punktiga 10 muudetakse SHS § 48 lõike 3 punkti 14 sõnastust. Muudatus on seotud § 47 täiendamisega uue lõikega 1¹, millega kehtestatakse uus volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile selliste tingimuste kehtestamiseks, millise terviseseisundist tingitud funktsioonihäire või terviseprobleemi korral on abivahend vajalik. Nimetatud tingimused kantakse määruse lisana kehtestatavasse abivahendite loetellu, mistõttu on vajalik vastavat punkti muuta. Kehtivasse abivahendite loetellu on märgitud abistav kirjeldus, millise funktsioonipiirangu või terviseprobleemi korral abivahend sobib.

³ Sisuliselt lähtutakse siin ADL (*Activities of Daily Living*) igapäeva põhitegevustest nagu söömine, riietumine, WC-toimingud, pesemine ja liikumine/siirdumine (vahemaade läbimine/asendivahetus).
<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/media/2542/download>.

Eelnõu § 4 punktiga 11 täpsustatakse SHS § 48 lõikes 6 abivahendi kasutusaja arvestamise algust. Kasutusaeg hakkab kehtima sellest hetkest, kui abivahend on esimest korda kasutusse võetud. Täpsem sõnastus aitab ennetada olukordi, kui näiteks abivahend on ettevõtte poolt soetatud, kuid ei ole inimesele välja üüritud, aga kasutusaeg jookseb. Kasutusaeg hakkab seega kehtima hetkest, kui abivahend esmakordselt üürile antakse.

Eelnõu § 4 punktiga 12 täpsustatakse SHS § 50 lõike 1 sõnastust, et oleks üheselt arusaadav, et riik võtab tasu maksmise kohustuse üle abivahendite loeteluga kehtestatud piirhinnast, mis ei ole samaväärne ettevõtte poolt kehtestatud maksimaalse jaemüügihinnaga.

Eelnõu § 4 punktiga 13 asendatakse SHS § 50 lõike 7 punktides 1 ja 2 sõna „puude“ sõnaga „funktsioonihäire“, mis tuleneb abivahendi definitsiooni uuendamisest.

Eelnõu § 4 punktiga 14 tunnistatakse kehtetuks SHS § 50 lõike 8 punktid 1, 3 ja 4.

Esimene muudatus tuleneb sellest, et kuna edaspidi ei ole ühelgi sihtrühmal vaja abivahendi soetamiseks tuvastada puuet, käsitletakse kõiki kuni 18-aastaseid isikuid võrdselt ja neile tagatakse abivahendid piirmääraga 90%.

Teiseks, kehtiva SHS § 50 lõike 8 punkti 3 kohaselt kohaldatakse abivahendite loetelus kehtestatud piirmäärade suhtes erandina 90%-list piirmäära kuni 26-aastasele isikule, kes õpib põhikoolis, gümnaasiumis, kutseõppeasutuses, rakenduskõrgkoolis või ülikoolis või Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatava riigiasutuse statsionaarse õppega täienduskoolituse kursusel ja kes vastab SHS § 47 lõike 1 punktis 2 sätestatule (st on tuvastatud puude raskusaste või osaline või puuduv töövõime).

Muudatusega võrdsustatakse edaspidi kõik 18–26-aastased õppivad noored ning lõpetatakse 90% piirmäära erisus, sest ei ole põhjendatud pakkuda suuremat abivahendi soodustust kuni 26-aastasele noorele õppimise korral. Õppimine ei ole hea indikaator selle kohta, et kuni 26-aastane noor vajab suuremat abivahendi soodustust kui teised samas vanuserühmas olevad noored, kes ei õpi. Siiani on olnud soodustuse eesmärk toetada õppureid, kellel on tuvastatud puude raskusaste või vähenenud töövõime, kuid edaspidi ei ole abivahendi riigipoolse soodustuse aluseks enam puude raskusaste või vähenenud töövõime. Kuna edaspidi pole riigipoolse soodustuse saamiseks puude raskusastet või vähenenud töövõimet vaja tuvastada, ei ole põhjendatud ka kõikidele 18–26-aastastele abivahendi vajajatele pakkuda õppimisest sõltuvat soodustust. Edaspidi kehtivad kõikidele 18-aastastele ja vanematele inimestele piirmäärad vastavalt abivahendite loetelus kehtestatule. Piirmäärade kehtestamisel lähtutakse funktsioonihäire või abivajaduse süvenemise võimalikkusest, nendega kaasnevate toimetulekuraskuste leevendamisest ja muudest kaalutlustest, mistõttu on ka juba praegu paljud abivahendid piirmääraga 90%. Abivahendite võimaldamisega riigipoolse soodustusega ilma eelneva puude raskusastme tuvastamiseta ühtlustatakse kõikide kuni 18-aastaste laste piirmäär samuti 90%-le (kehtiva õiguse järgi puudeta lastel 50%).

Rahalised vahendid (ca 35 000 eurot aastas), mis jäävad 18–26-aastastele abivahendeid 90%-lise piirmääraga pakkumisest alles, suunatakse täiendavalt abivahendite piirmäärade tõstmisesse (lisaks nendele abivahendi piirmäärade tõstmisele, mis tehakse osana mootorsõidukimaksu mõju leevendamise kokkuleppest). See, millist abivahendite loetelus olevat piirmäära tõstetakse, selgub analüüsist, mis tehakse 2024. aasta lõpus enne 2025. aasta määrase loetelu muutmist. Analüüsi käigus tehakse eelmise aasta andmete alusel analüüs ja selgitatakse välja, milliste abivahendite piirmäära tõstmine oleks kõige vajalikum. Seega on peamine muudatuse eesmärk see, et alates

18. eluaastast kehtiksid kõikidele abivahendi vajajatele võrdsed tingimused ja muudatusest võidaksid piirmäära tõstmise kaudu kõik abivahendi vajajad, mitte ainult õppijad. Õppimisega seotud täiendavad soodustused, samuti puudepõhine õigustatus ei kanna muutuva seaduse eesmärki, milleks on vajaduspõhine ja staatusest vaba abivahendite võimaldamine. Vajalik on tagada võrdne kohtlemine vastavalt abivajadusele, mitte sotsiaalsele aktiivsusele. Kuigi erivajadusega õppija toetamine on oluline ja selleks on olemas haridusvaldkonnas vastavad meetmed, ei ole abivahendi täiendav soodustingimus peamine erivajadusega õppija toimetuleku tagamise meede. Lisaks lähtume tingimuste seadmisel teadmistest, et abivahendid liiguvad Tervisekassa teenuseks ning suund on selline, et teenused peavad olema vajaduspõhised, lihtsad ja inimestele elukaareüleselt kättesaadavad.

Kokku tehti 2023. aastal piirmäära muutusest mõjutatud 18–26-aastaste õppurite poolt 1196 tehingut, millest enamik tehti inkontinentsustoodete soetamiseks. Lisasoodustusega abivahendite võimaldamise lõpetamine mõjutaks umbes 100 isikut, kes inkontinentsusabivahendite soetamisel on enamasti vanuses 18–20. Inkontinentsustoodete piirmäär ilma õppuri täiendava soodustusega on praegu 40%. Inkontinentsustoodete piirmäär on plaanitud tõsta 2025. aastal 50%-le, mis on osa kokkuleppest mootorsõidukimaksu mõju leevendamiseks koos raske ja sügava puudega tööealiste toetuste tõusuga.

Jätkuvalt jääb alles võimalus vähendada abivahendite omaosalust 5%-ni, kui isikule või tema perele on taotlemise kuul või sellele eelneval 12 kuul makstud toimetulekutoetust. Samuti on abivajajal võimalus esitada abivahendi erandi taotlus abivahendi osaliseks hüvitamiseks, kui tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ei ole tal võimalik oma abivahendite eest tasuda. Jätkuvalt saavad ka noored vanuses 18–26 aastat puude raskusastme tuvastamise korral puudega tööealise toetust (praegu 28,64–53,7 eurot kuus) ja vähenenud töövõime korral töövõimetoetust (osalise töövõime korral keskmiselt 351,75 eurot kuus, puuduva töövõime korral keskmiselt 617,10 eurot kuus). Samuti jätkub erivajadusega üliõpilaste stipendiumi maksmine (stipendiumi suurus vahemikus 60–510 eurot kuus).

Sama punktiga tunnistatakse kehtetuks ka SHS § 50 lõike 8 punkt 4, mille kohaselt on 16–17-aastastel isikutel, kellel on tuvastatud osaline või puuduv töövõime TVTS-i alusel, piirmäär 90%. Muudatusega ei sätestata enam laste suhtes kohaldatavaid erandeid, kuna edaspidi võimaldatakse kõigil (ka puudeta) lastel saada riigipoolset soodustust piirmääraga 90%. Muudatus tuleneb abivahendite riigipoolse tagamise lahtisidumisest puude tuvastamisest või töövõime hindamisest.

Eelnõu § 4 punktiga 15 muudetakse SHS § 50 lõike 8 punkti 2. Kuni 18-aastaste isikute puhul, kes vajavad terviseseisundist tingitud funktsioonihäire ennetamiseks, sealhulgas selle süvenemise ennetamiseks, kompenseerimiseks ja selle mõju vähendamiseks abivahendit, ja kellel on tuvastatud abivahendi vajadus, kehtestatakse abivahendi piirmääraks 90%.

Eelnõu § 4 punktiga 16 muudetakse SHS § 50 lõiget 9 ja täpsustatakse, et abivahendi omaosaluse miinimum kehtib vaid müügitehingu korral. Täpsustus on vajalik õigusselguse loomiseks, kuna omaosaluse miinimum kehtib vaid müügitehingute korral.

Eelnõu § 4 punktiga 17 täiendatakse SHS § 50 lõikega 9¹. Muudatusega täpsustatakse, et SKA vähendab omaosaluse määra kuni 5%-ni, kuid mitte alla 7 euro ostutehingute puhul abivahendi kogumaksumusest, juhul kui üksi elavale isikule või tema perekonnale on abivahendi soetamise kuul või sellele eelnenud 12 kuu jooksul makstud toimetulekutoetust.

Eelnõu § 4 punktiga 18 tunnistatakse SHS § 50 lõige 10 kehtetuks. Tegemist on tehnilise muudatusega, sest volitusnorm sõnastatakse edaspidi § 47 lõikes 8.

Eelnõu § 4 punktiga 19 täpsustatakse SHS § 55 lõiget 3. Muudatus tehakse õigusselguse loomiseks. Kehtivast sõnastusest võib ekslikult välja lugeda, et määrusega kehtestatakse abivahendi kasutamise koolituste korraldus. Tegelikult on mõeldud siiski teenuseosutajapoolset abivahendi kasutamise ja hooldusega seotud nõustamist.

Eelnõu § 4 punktiga 20 täpsustatakse SHS § 56 lõiget 3 ja § 69 lõiget 6, mille sõnastusest eemaldatakse sõnad „teenuse vajaduse kindlaks määramisel koostatud“, kuna SKA ei koosta teenusevajaduse kindlaks määramisel tegevuskava, vaid selle koostab teenuseosutaja koostöös teenusesaajaga. Muudatus tehakse õigusselguse loomiseks.

Eelnõu § 4 punktiga 21 asendatakse SHS § 59 lõike 1 punktis 1, § 59 lõikes 2, § 60 lõikes 1 ning § 69 lõike 3 punktides 6 ja 7 sõna „16-aastane“ sõnaga „18-aastane“ vastavas käändes. Kehtiva seaduse järgi on õigus taotleda sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmist kuni 16-aastaselt isikul, kuid edaspidi on õigus taotleda sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmist kuni 18-aastaselt isikul, kellel on puue PISTS § 2 tähenduses. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muudatusest PISTS-is ja TVTS-is. Muudatuse tulemusena käsitatakse puudega lapsi kuni 18-aastaste isikutena ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamise korral, nii nagu seda tehakse edaspidi PISTS-is ja TVTS-is.

Võrreldes kehtiva seadusega muudetakse ka majutuskulude hüvitamise õigust. Kui kehtiva seaduse järgi hüvitati teenuse saamise ajal majutuskulud õigustatud isikule ning vajaduse korral alla 16-aastase õigustatud isiku saatjale, siis muudatuse tulemusena hüvitatakse vajaduse korral teenuse saamise ajal majutuskulud alla 18-aastase õigustatud isiku saatjale. Kehtivas seaduses on ka sätestatud, et rehabilitatsiooniplaani koostamisel peavad rehabilitatsioonimeeskonda kuuluma psühhiaater ja tegevusterapeut, kui hinnatakse 16-aastase ja vanema raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isiku tegevusvõimet või erihoolekandeteenuse vajadust. Muudatuse tulemusena peavad edaspidi rehabilitatsioonimeeskonda kuuluma psühhiaater ja tegevusterapeut, kui hinnatakse 18-aastase ja vanema raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isiku tegevusvõimet või erihoolekandeteenuse vajadust.

Eelnõu § 4 punktiga 22 täpsustatakse SHS § 61 lõike 1 ja § 64 lõike 3 sõnastust, eemaldades viite kehtetule punktile.

Eelnõu § 4 punktiga 23 täpsustatakse SHS 63 lõike 1 sõnastust, eemaldades viite kehtetule punktile.

Eelnõu § 4 punktiga 24 muudetakse SHS § 64 lõiget 2, kus asendatakse sõna „15-aastaste“ sõnaga „17-aastaste“ ja sõna „16-aastaste“ sõnaga „18-aastaste“. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muutmisest 16 aastalt 18 aastale, millega seoses muudetakse ka § 59 lõike 1 punkti 1 selliselt, et sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmist on edaspidi õigus taotleda kuni 18-aastaselt isikul, kellel on puue PISTS § 2 tähenduses. Kuna edaspidi on ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamisel puudega laps kuni 18-aastane, on vajalik muuta ka rehabilitatsioonijärjekorraga seotud sätet.

Eelnõu § 4 punktiga 25 muudetakse SHS § 67 punkti 1. Muudatusega täpsustatakse, et SKA ei koosta teenusevajaduse kindlaks määramisel tegevuskava, vaid selle koostab teenuseosutaja.

Eelnõu § 4 punktiga 26 täpsustatakse SHS § 67 punkti 3, mille kohaselt tuleb kirjalik hinnang sotsiaalse rehabilitatsiooni eesmärgi saavutamise või saavutamata jäämise põhjuste kohta esitada SKA-le hiljemalt koos viimase isikupõhise üksikaruandega, mitte viimase arvega, kuna aruanne on arve esitamise eelduseks.

Eelnõu § 4 punktiga 27 täiendatakse SHS § 68 lõikega 8, mille kohaselt ei tohi rehabilitatsioonimeeskonna spetsialist olla isik, kelle karistus tahtlikult toimepandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara. Sama nõue on olemas kehtivas SHS-is mitme KOV-i korraldatava teenuse (nt koduteenus, väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus) juures, aga ka riigi korraldatava erihoolekandeteenus juures. Kuna rehabilitatsioonimeeskonna spetsialist töötab erivajadusega laste ja täisealistega samuti otseselt, tihti üks ühele, on vajalik sama nõue seada ka rehabilitatsioonimeeskonna liikmetele. Seejuures ei ole välistatud, et rehabilitatsioonimeeskonna liikmel on varasem karistus, kuid teenuseosutaja kohustus on iga kord hinnata karistatud isikut ja tema poolt toimepandud tegu. Silmas tuleb pidada seda, et kuna rehabilitatsioonimeeskonna spetsialisti ülesanne on toetada ja abistada erivajadusega lapsi ja täisealisi, ei tohi ta olla kliendi elule või tervisele ohtlik. Nii on see ka teiste sotsiaalteenuste puhul. Tulenevalt sotsiaalteenuse osutamise eesmärkidest ja rehabilitatsioonimeeskonna liikmete vahetust kokkupuutest klientidega ei tohi riik lubada vahetult teenust osutama isikuid, keda on karistatud eelkõige raskete isikuvastaste süütegude (tapmine, mõrv, raske tervisekahjustuse tekitamine, kehaline väärkohtlemine, piinamine, vägistamine jms) või ka varavastaste süütegude (vargus, röövimine, kelmus, omastamine jms) eest. Samas on ilmselgelt ebaproportsionaalne (eesmärgiga kaitsta kliendi elu ja tervist) piirata sotsiaalteenuse osutamist isikul, keda on karistatud näiteks intellektuaalse omandi vastase kuriteo, õigeaegselt esitamata pankrotiavalduse, dokumendi, pitsati või plangi võltsimise või raamatupidamiskohustuse rikkumise eest.

Rehabilitatsioonimeeskonda võib kaasata kogemusnõustaja. Seejuures võib kogemusnõustaja kogemus ja nõustamisala olla selline, mille puhul on kogemusnõustaja karistatud tahtlikult toimepandud kuriteo eest. Ka sellisel juhul võib tööandja inimese tööle võtta, kuid peab hindama, kas see karistus võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara või on muu hulgas ka nõustamisalast tulenevalt põhjendatud, et inimene on karistatud.

Eelnõu § 4 punktiga 28 muudetakse SHS § 69 lõiget 8, milles on sätestatud, kes kuulub rehabilitatsiooniprogrammi hindamise komisjoni. Tegu on peamiselt tehnilise muudatusega, sest ekslikult asendati sättes 19.06.2023 vastu võetud Vabariigi Valitsuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduses Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskuse liikumisega Sotsiaalministeeriumist Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasse ühes kohas liigselt Sotsiaalministeerium Haridus- ja Teadusministeeriumiga. Täiendavalt lisatakse rehabilitatsiooniprogrammi hindamise komisjoni Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, keda sättes enne ei olnud, kuid kes tegelikult kuulub hindamiskomisjoni sellest ajast, kui töövaldkond oli veel Sotsiaalministeeriumi all. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lisamine on vajalik, sest praegu kuulub töövaldkond selle ministeeriumi alla.

Eelnõu § 4 punktiga 29 tunnistatakse kehtetuks SHS § 76 lõige 3, mis võimaldas SKA-l erihoolekandeteenus järjekorda panna vähemalt 16-aastase teenust saama õigustatud isiku juhul, kui tema toetusvajaduse hindamisel on tuvastatud erihoolekandeteenus vajadus. Säte tunnistatakse kehtetuks seoses sellega, et SKA kasutab toetusvajaduse hindamisel ka töötukassa töövõime hindamise andmeid, seejuures on puuduva töövõime hindamise otsus vajalik ööpäevaringse erihoolekandeteenus ja töötamise toetamise teenuse saamiseks. Seoses PISTS-is ja TVTS-is puudega lapse ea muutmisega 16 aastalt 18 aastale ei tehta enam töövõime hindamist 16 aasta

vanuses, mistõttu ei ole SKA-l ka võimalik saada vajalikke andmeid, mille alusel inimene õige teenuse järjekorda panna. Tagamaks ka tulevikus selle, et lapsel, kes teenust vajab, oleks 18-aastaseks saades õigus saada erihoolekandeteenuse vajadus hinnatud (võimaluse korral ka suunamisotsus tehtud või kui kohe teenusekohta pakkuda ei ole, siis lisatud toetusvajadusele vastava teenuse järjekorda), võtab töötukassa töövõime hindamise taotlusi vastu kolm kuud enne 18-aastaseks saamist. Töötukassa keskmine menetlusaeg on 14 päeva ja erihoolekandeteenuse konsultant teeb otsuse maksimaalselt 40 tööpäeva jooksul.

Erihoolekandeteenust on võimalik saada nii kehtiva seaduse kohaselt kui ka tulevikus alates 18. eluaastast. Seetõttu ei ole tagatud võimalus panna 16 aasta vanuses last järjekorda varem ega saada kiiremini teenust. Sellele lisaks on SKA toonud välja, et praktikas ei ole olnud 16-aastaselt järjekorda panemine tõhus meede, sest kahe aasta jooksul võib lapse teenusevajadus muutuda ja laps ei pruugi olla õige teenuse järjekorras.

Jätkuvalt paneb SKA sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määruse nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded“ alusel erihoolekandeteenuse eelisjärjekorda isikud, kes saavad asendushooldusteenust ning vajavad pärast nimetatud teenuse saamise lõppemist erihoolekandeteenust.

01.01.2024 seisuga on erihoolekandeteenuse järjekorras 89 alla 18-aastast isikut kokku 111 teenusekoha ootel (üks isik võib samal ajal taotleda mitut teenust, mistõttu on unikaalseid inimesi vähem kui soovitud teenusekohti). Need inimesed on edasi järjekorras kuni teenusekoha saamiseni, kuid uusi 16-aastaseid lapsi enam teenusejärjekorda ei panda.

Eelnõu § 4 punktiga 30 täiendatakse SHS § 142¹ lõike 1 punktis 2 sätestatud, STAR-is töödeldavate isiku kohta käivate muude andmete loetelu tervise seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangutega. Isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga seonduvalt on vajalik STAR-is töödelda tulevikus ka isiku tervise seisundiga kaasneva tegutsemise- ja osalemise piirangu andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise ja/või puude raskusastme määramise juurde esitatud isiku terviseandmetest. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku tervise diagnoosidega, vaid rahvusvahelisele funktsioneerimisvõime klassifikatsioonile tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise- ja osalemise piirangu määratlusega.

Rahvusvaheline funktsioneerimisvõime klassifikatsioon (*International Classification of Functioning, Disability and Health*) (edaspidi RFK) on Maailma Terviseorganisatsiooni poolt 21. mail 2001 vastu võetud klassifikatsioon tervise ja tervisega seotud seisundite kirjeldamiseks. RFK alusel saab dokumenteerida inimese funktsioneerimisega ehk igapäevase toimetulekuga seotud infot. RFK tugineb biopsühhosotsiaalsele mudelile ja käsitleb inimese igapäevast toimetulekut ja olukorda kui tervikut, võttes arvesse tema terviseolukorda, organismi funktsioone ja struktuure, inimese tegutsemis- ja osalusvõimet, teda ümbritsevat keskkonda ja personaalseid tegureid.

Avalikul võimul on põhiseaduse § 28 lõike 2 järgi kohustus abivajajat aidata. Seda põhikohustust konkretiseerib SHS § 15 lõige 1, mille kohaselt peab KOV-i üksus välja selgitama abi saamiseks pöördunud isiku abivajaduse ja sellele vastava abi ulatuse ning korraldama abi osutamist või aitama abi saamiseks vajalikes tegevustes. Eespool nimetud andmestik on vajalik isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuks, milleks luuakse STAR-i elektroonne hindamiskeskond. Sama instrumenti kasutatakse tulevikus ka SHS § 62 lõikes 1 sätestatud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja SHS § 70 lõikes 2 sätestatud erihoolekandeteenuse vajaduse hindamisel.

Eespool nimetatud andmete puhul on tegemist eriliigiliste (IKÜM art 9) isikuandmete töötlemisega. Eriliigilised on kõik terviseandmed, sealhulgas puue, diagnoos, osutatud tervishoiuteenus, abivahendid. Isikuandmete töötlemine riigi andmekogudes võib toimuda IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti e alusel, mille alla kuuluvad olukorrad, kus isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks, samuti võib see toimuda punkti c alusel, mille kohaselt on isikuandmete töötlemine vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks ehk abi- ja toetusvajaduse hindamiseks ja isiku abivajaduse tuvastamiseks. IKÜM artikli 6 lõikes 3 täpsustatakse, et punktides c ja e osutatud isikuandmete töötlemise alus kehtestatakse kas liidu või vastutava töötleja suhtes kohaldatava liikmesriigi õigusega ja et „isikuandmete töötlemise eesmärk määratakse kindlaks selles õiguslikus aluses või see on lõike 1 punktis e osutatud isikuandmete töötlemise osas vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks“.

Isikuandmete töötlemise eesmärgi kindlaks määramist nõuab ka ELi põhiõiguste harta artikli 8 lõige 2, mille kohaselt tuleb isikuandmeid töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel.

Eespool nimetud eesmärgi täitmisega seonduvalt on käesoleva seaduse eelnõu juurde lisatud rakendusakti kavand 2, millega täpsustatakse abi- ja toetusvajaduse hindamisega seotud andmepäringuid ja isiku kohta STAR-i kantavate andmete loetelu.

Eelnõu § 4 punktiga 31 täiendatakse SHS § 144 lõiget 6 punktiga 7, millest lähtuvalt kannab SKA tulevikus isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SHS § 62 lg 1) ja erihoolekandeteenuse (SHS § 70 lg 2) vajaduse hindamise andmed STAR-i. Säte võimaldab tulevikus võtta ka nimetatud teenuste vajaduse hindamisel aluseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi.

Eelnõu § 4 punktiga 32 muudetakse SHS § 144¹, millest lähtuvalt loetakse edaspidi SKA poolt STAR-i kantud isiku viibimiskoha andmed sellisteks andmeteks, mida on Sotsiaalministeeriumi tervise- ja sotsiaalvaldkonna eest vastutavatel ja analüüsi tegevatel ametnikel ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töövaldkonna eest vastutavatel ja analüüsi tegevatel ametnikel õigus poliitika kujundamise eesmärgil töödelda.

Sotsiaalministeerium ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium vajavad poliitikakujundamise eesmärgil SKA poolt STAR-i kantud viibimiskoha andmeid KOV-ide, teenust osutavate asutuste jt tunnuste (nt sugu, vanus, puude raskusaste jm) järgi. SHS § 144¹ viitab aga praegu, et viibimiskoha andmed on üks osa andmetest, mille töötlemise õigust nimetatud ministeeriumite ametnikel ei ole. Viibimiskoha mõiste §-st 144¹ väljavõtmine tagab neile viibimiskoha andmete STAR-ist saamise ja töötlemise võimaluse.

Elukohaandmete puhul muudatust ei tehta, kuna Sotsiaalministeerium töötleb vaid KOV-i tasandi elukoha andmeid, aga mitte isiku täpseid rahvastikuregistrijärgse elukoha andmeid.

Eelnõu § 4 punktiga 33 luuakse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust puudutavad üleminekusätted (§ 160⁷) seoses puudega lapse vanusepiiri muutmisega 16 aastalt 18 aastale.

Paragrahvi 160⁷ lõikega 1 kinnitatakse, et juhul kui vähemalt 16-aastase lapse puhul on sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise otsus tehtud enne 2027. aasta 1. veebruari, jätkab riik selle sama otsuse alusel tasu maksmise kohustuse ülevõtmist kuni otsuse kehtivuse lõppemiseni.

Paragrahvi 160⁷ lõikes 2 reguleeritakse kõik need olukorrad, kus peale seaduse jõustumist 01.02.2027 kohaldatakse veel seaduse kuni 31.01.2027 kehtinud redaktsiooni. Need olukorrad on toodud välja punktides 1 ja 2.

Punktis 1 sätestatakse, et SHS-i kuni 31.01.2027 kehtinud redaktsiooni kohaldatakse lapse puhul, kes on saanud 16-aastaseks ja esitanud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmise taotluse enne 2027. aasta 1. veebruari ja kelle taotluse suhtes ei ole tehtud vastavat otsust. See tähendab, et kui vähemalt 16-aastane laps on esitanud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotluse enne 01.02.2027, käsitatakse teda kui tööalist, kuid kui 16–18-aastane laps on esitanud taotluse peale 01.02.2027, käsitatakse teda kui last, välja arvatud juhul, kui 16–18-aastasel lapsel on PISTS-i ja TVTS-i üleminekusätetest tulenevalt tuvastatud tööalise inimese puude raskusaste või vähenenud töövõime.

Punktis 2 sätestatakse, et SHS-i kuni 31.01.2027 kehtinud redaktsiooni kohaldatakse ka nende laste puhul, kes on vähemalt 16-aastased ja kellel on tuvastatud tööalise inimese puude raskusaste või osaline või puuduv töövõime. See tähendab, et kui vähemalt 16-aastasel on vastavalt PISTS-is ja TVTS-is välja toodud üleminekusätetele peale 01.02.2027 tuvastatud tööalise inimese puude raskusaste või vähenenud töövõime, on tal õigus saada sotsiaalse rehabilitatsiooni või tööalase rehabilitatsiooni teenust.

Eelnõu §-ga 5 muudetakse TVTS-i.

Eelnõu § 5 punktiga 1 muudetakse TVTS § 2 lõikeid 1 ja 3, mis sätestavad, kellel on õigus töövõime hindamisele ja töövõimetoetusele. Kehtiva seaduse järgi on õigustatud isik 16-aastane kuni vanaduspensioniealine isik, kuid tulenevalt PISTS-i muudatustest, millega tõstetakse puudega lapse vanuse ülempiir 16 aastalt 18 aastale, on vajadus tõsta ka töövõime hindamisele ja töövõimetoetusele õigustatud isikute vanust. Muudatuse tulemusena hakkab töötukassa töövõimet hindama ja töövõimetoetust maksuma 18-aastastele kuni vanaduspensioniealistele isikutele. Muudatuse vajadust on täpsemalt kirjeldatud seletuskirja § 1 punkti 1 selgituste juures.

Eelnõu § 5 punktiga 2 täiendatakse TVTS § 8 lõikeid 1 ja 2 pärast sõna „päevast“ tekstiosaga „, kuid mitte varem kui käesolevas seaduses sätestatud tingimustele vastamise päevast“. Täiendus on vajalik, et töötukassal oleks võimalik menetleda nende isikute taotlusi, kes taotluse esitamise hetkel ei vasta TVTS § 2 tingimustele, näiteks kui alla 16-aastane või alla 18-aastane esitab taotluse enne 16-aastaseks või 18-aastaseks saamist või kui isiku elamisluba või selle pikendamine hakkab kehtima pärast taotluse esitamist.

Eelnõu § 5 punktiga 3 täiendatakse TVTS § 27 lõigetega 10 ja 11 (üleminekusätted). Lähtuvalt muudatuste tarbeks tehtavast IT-süsteemide arendamise vajadusest muutub puudega laste vanuse ülempiir ning töövõime hindamisele ja töövõimetoetusele õigustatud isikute vanus alates 2027. aasta 1. veebruarist. Lisaks annab pikem rakendumise aeg võimaluse teavitada puudega laste peresid pikemalt ette, kes sellest muudatusest mõjutatud on, samuti annab võimaluse peredel muudatustega kohaneda ja neid arvesse võtta.

Selleks, et muudatused oleksid hästi mõistetavad ja arusaadavad, sätestatakse seaduses konkreetne kuupäev (1. veebruar 2027), mis määrab, millise asutuse poole alla 18-aastased terviseprobleemidega isikud enne ja pärast seda kuupäeva peavad pöörduma. Alla 18-aastased isikud (ka need, kes said 16-aastaseks enne 2027. aasta 1. veebruari), kellel on terviseprobleemid, kuid kellel ei ole varem töövõime vähenemist või tööalise inimese puude raskusastet tuvastatud,

pöörduvad alates 2027. aasta 1. veebruarist lapsea puude tuvastamiseks SKA-sse. Kõik alla 18-aastased isikud, kellel on enne 2027. aasta 1. veebruari tuvastatud vähenenud töövõime või tööealise inimese puude raskusaste, pöörduvad ka edaspidi töötukassasse.

Paragrahvi 27 lõikes 10 kirjeldatud rakendussätted reguleerivad erinevaid stsenaariume, mis puudutavad alla 18-aastaseid vähenenud töövõimega isikuid.

Punkt 1 reguleerib uusi juhtumeid ja sätestab, et vähemalt 16-aastasele isikule, kes on esitanud töövõime hindamise ja töövõimetoetuse taotluse ning taotluse kohta ei ole tehtud otsust enne 2027. aasta 1. veebruari, kohaldatakse seaduse kuni 2027. aasta 31. jaanuarini kehtinud redaktsiooni.

Punkt 2 sätestab, et alla 18-aastasele isikule, kellel on enne 2027. aasta 1. veebruari tuvastatud osaline või puuduv töövõime, mille kohta tehtud otsuse kehtivus lõppeb pärast 2027. aasta 31. jaanuari, makstakse töövõimetoetust osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivuse lõpuni. Seejuures on alla 18-aastaselt isikul, kellel on enne 2027. aasta 1. veebruari tuvastatud osaline või puuduv töövõime, õigus esitada tuvastatud osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivuse ajal uus töövõime hindamise taotlus töövõime ümberhindamiseks, kui tema tervises seisund on vahepeal halvenenud ja seda kinnitavad andmed tervise infosüsteemis. See punkt reguleerib ka seda, et alla 18-aastane isik, kellel on tuvastatud tööealise inimese puude raskusaste enne 2027. aasta 1. veebruari, mille kohta tehtud otsuse kehtivus lõppeb pärast 2027. aasta 31. jaanuari, võib esitada töövõime hindamise ja töövõimetoetuse taotluse pärast seadusemuudatust ning talle kohaldub kuni 2027. aasta 31. jaanuarini kehtinud TVTS-i redaktsioon.

Punkt 3 sätestab, et kui alla 18-aastaselt isikul on varem tuvastatud vähenenud töövõime või tööealise inimese puude raskusaste, kuid osalise või puuduva töövõime või puude raskusastme otsuse kehtivus lõppes enne 2027. aasta 1. veebruari ja isik ei esitanud kordushindamise taotlust TVTS § 8 lõikes 3 sätestatud tähtaja jooksul, võib ta esitada töövõime hindamise taotluse ka pärast 2027. aasta 1. veebruari. Selle eesmärk on vähendada isikute ja asutuste halduskoormust, et alla 18-aastane isik, kes on juba olnud töötukassa klient, ei peaks pöörduma SKA-sse lapse puude raskusastme tuvastamiseks vaid väga lühikeseks perioodiks (kuni 18-aastaseks saamiseni).

TVTS § 27 lõikega 11 võimaldatakse töötukassal korduvat töövõime hindamist taotlemata pikendada alla 18-aastaste isikute osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivust ja töövõimetoetuse maksmise perioodi, kui isikul tuvastati osaline või puuduv töövõime enne 1. veebruari 2027 ja osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivus lõppeb pärast 2027. aasta 31. jaanuari, kuid enne isiku 18-aastaseks saamist. Sellisel juhul muudab töötukassa töövõime hindamise ja töövõimetoetuse maksmise otsuseid ning pikendab isiku osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivuse perioodi ja töövõimetoetuse maksmise perioodi kuni isiku 18-aastaseks saamise päevani. Töötukassa andmetel on aastas keskmiselt 100 osalise või puuduva töövõimega 16–17-aastast isikut, kelle osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivus lõppeb enne 18-aastaseks saamist. Otsuste muutmise eesmärk on vähendada kahe asutuse vahel liikumist ja segadust, millise asutuse poole peab alla 18-aastane isik korduvhindamisele pöörduma. Näiteks kui alla 16-aastaselt isikul tuvastati osaline töövõime 2026. aasta detsembris üheks aastaks, peab ta korduvhindamisele pöörduma 17-aastasena 2027. aasta detsembris. Sel ajal kehtivad aga juba uued sätted, mille järgi alla 18-aastased terviseprobleemidega isikud peavad pöörduma SKA poole lapse puude raskusastme tuvastamiseks. Segaduse vältimiseks, kas isik peaks korduvhindamisele pöörduma töötukassa või SKA poole, pikendatakse alla 18-aastaste isikute osalise või puuduva töövõime otsuse kehtivust kuni 18-aastaseks saamiseni.

Eelnõu §-ga 6 muudetakse ÜTS-i.

ÜTS §-s 34 ja § 36 lõikes 1 asendatakse sõna „16-aastane“ sõnaga „18- aastane“ vastavas käändes. Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muutmisest, millega seoses on vajalik muuta ka ÜTS-i.

Kehtiva seaduse kohaselt on riigisisel liinil tee-, vee- ja raudteeliikluses vedaja kohustatud tasuta vedama kuni 16-aastast puudega isikut, sügava puudega 16-aastast ja vanemat isikut, raske nägemispuudega isikut, sügava või raske nägemispuudega isiku saatjat või puudega isikut saatvat juht- või abikoera. Kuni 16-aastase puudega isiku definitsioon tuleneb sellest, et praegu on võimalik lapsel puude raskusastet tuvastada kuni 16-aastaseks saamiseni. Puudega lapse vanusepiiri muutmisel on edaspidi võimalik puude raskusastet tuvastada kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Seetõttu tehakse ka ÜTS-is vastav muudatus, millega on riigisisel liinil tee-, vee- ja raudteeliikluses vedaja kohustatud tasuta vedama kuni 18-aastast puudega isikut, sügava puudega 18-aastast ja vanemat isikut, raske nägemispuudega isikut, sügava või raske nägemispuudega isiku saatjat või puudega isikut saatvat juht- või abikoera.

Eelnõu §-s 7 on esitatud seaduse jõustumissätted.

Seaduse § 1 punkt 14 jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril ja kehtib kuni 2025. aasta 31. detsembrini (ühikordne toetus mootorsõidukimaksu mõju leevendamiseks).

Seaduse § 1 punktid 2–11 ja § 5 punkt 2 jõustuvad 2025. aasta 1. juunil (puudega inimeste toetuste tõstmine).

Seaduse § 4 punktid 1–3, 10, 14 ja 15 jõustuvad 2025. aasta 1. septembril (abivahendite puudest lahti sidumine).

Seaduse § 1 punktid 1 ja 15, §-d 2 ja 3, § 4 punktid 21, 24 ja 33, § 5 punktid 1 ja 3 ning § 6 jõustuvad 2027. aasta 1. veebruaril (puudega lapse vanusepiiri muutmine).

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uut terminoloogiat.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei reguleeri Euroopa Liidu õigusega seonduvat, kuna sotsiaalhoolekande, sealhulgas puudega inimeste toetuste ja teenuste korraldus on iga liikmesriigi poolt riigisiselt otsustatud ja reguleeritud

6. Seaduse mõjud

Seaduseelnõus esitatud muudatuste rakendamisel võib eeldada mõju kolmes valdkonnas: sotsiaalne mõju, mõju majandusele ja mõju riigivalitsemisele. Mõjude olulisuse tuvastamiseks hinnati nimetatud valdkondi nelja kriteeriumi alusel: mõju ulatus, mõju avaldumise sagedus, mõjutatud sihtrühma suurus ja ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk. Kavandatav muudatus puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmiseks hakkab kehtima 01.06.2025, puude raskusastme ja vähenenud töövõime nõude kaotamine abivahendite riigipoolse soodustuse alusena hakkab kehtima 01.09.2025 ja laste vanuse ülempiiri tõstmine hakkab kehtima 01.02.2027.

Lisaks seaduseelnõus esitatud muudatustele makstakse ühekordset lisatoetust raske ja sügava puudega lastele (sh harvikaiguse diagnoosiga lapsele, kes saab raske puudega lapse toetust) ja tööealistele mootorsõidukimaksuga lisanduvate kulude hüvitamiseks, et majanduslik toimetulek ei halveneks. Ühekordne puudetoetus makstakse välja 2025. aasta esimese kvartali jooksul.

Mõjuanalüüsi koostamiseks on kasutatud peamiselt SKA, Eesti Töötukassa ja Statistikaameti andmeid.

6.1. PISTS-i ja TVTS-i muutmisega seotud muudatused

Kavandatavad muudatused mõjutavad peamiselt sihtrühmade majanduslikku toimetulekut, aga ka ühtlustavad puudega inimeste sotsiaaltoetusi ning eeldatavalt jõuab abi abivajajateni kiiremini. Kavandatavad muudatused hõlmavad kõiki puudega inimesi. Kuna puudega inimeste sotsiaaltoetused on diferentseeritud raskusastmete järgi ja kavandatavad muudatused mõjutavad toetusi ja teenuseid erinevalt, kirjeldatakse muudatusest mõjutatud sihtrühmi, mõju avaldumist ja ulatust eraldi.

6.1.1. Puudetoetuste tõstmine ja puudega laste vanuse ülempiiri tõstmine

6.1.1.1. Muudatustest mõjutatud sihtrühmad

Sihtrühm 1: raske ja sügava puudega lapsed ja tööealsed (samuti kõik puudega inimeste sotsiaaltoetuse saajad)

Aastal 2023 oli Eestis 120 066 puudega inimest, neist 0–15-aastaseid 9 117 (sh harvikaigusega), 16–17-aastaseid 1028 ja 18–65-aastaseid 46 838 inimest (tabel 1).

Muudatustest mõjutatud sihtrühmaks on peamiselt kõik raske ja sügava puudega inimesed vanuses 0–65 (lapsed ja tööealsed) ehk 26 348 inimest.

Eelnõus esitatud muudatustest mõjutatud sihtrühmaks on ka keskmise puudega lapse toetuse saajad (4 286 last), puudega tööealise inimese toetuse saajad (26 349 inimest) ja puudega vanaduspensioniaalse inimese toetuse saajad (63 083 inimest), kuna kõik ülejäänud toetused ümardatakse eelnõu kohaselt ülespoole.

Tabel 1. Kõik puudega inimesed vanuserühma ja puude raskusastmete järgi 2023. aastal

Vanuserühm	Puude raskusaste	Inimeste arv
0-15	Keskmine puue	4 286
	Raske puue	4 331
	Sügav puue	500
0-15 kokku		9 117
16-17	Keskmine puue	646
	Raske puue	302
	Sügav puue	80
16-17 kokku		1 028
18-65	Keskmine puue	25 703
	Raske puue	16 500
	Sügav puue	4 635
18-65 kokku		46 838
66+	Keskmine puue	15 281
	Raske puue	40 574
	Sügav puue	7 228
66+ kokku		63 083
Üldkokkuvõte		120 066

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Sihtrühm 2: 16–17-aastased puudega noored

PISTS-i ja TVTS-i muudatusega laiendatakse puudega lapse vanusepiiri 0–15 aastalt 0–17 aastani, võimaldades puude raskusastme tuvastamist kuni 18-aastaseks saamiseni ja töövõime hindamise alustamist alates 18. eluaastast. Selle tulemusena väheneb bürokraatia ja ühtlustub laste vanus erinevate seaduste tähenduses, samuti jõuab abi kiiremini puudega (sh harvikaigusega) noorteni.

2023. aastal oli Eestis 1 028 puudega 16–17-aastast noort (keskmise puudega 646, raske puudega 302, sügava puudega 80). Töövõimetoetust taotles 2023. aastal 80% puudega lastest, kes said 16-aastaseks, neist 70%-l tuvastati osaline või puuduv töövõime.

Töötukassa andmetel maksti aastatel 2023. aastal töövõimetoetust 1446-le 16–17-aastasele puuduva või osalise töövõimega noorele. Keskmine töövõimetoetus osalise töövõime puhul oli 302,53 eurot ja puuduva töövõime puhul 531,66 eurot, kogukulu 6,9 mln eurot. Töötukassa prognoosi kohaselt on 2026. aastal hinnanguliselt 1596 16–17-aastast noort puuduva või osalise töövõimega ehk 5,1%⁴, mis hakkab järk-järgult vähenema pärast 2027. aasta muudatusi.

Tabel 2. 16–17-aastased töövõimetoetuse saajad

	2026	2027	2028	2029
Osaline töövõime	960	748	259	23

⁴ Statistikaameti prognoosi järgi on 2026. aastal hinnanguliselt 31 192 noort vanuses 16–17.

Puuduv töövõime	636	502	186	29
Kokku	1 596	1 250	445	52

Allikas: Eesti Töötukassa

Sotsiaalne mõju

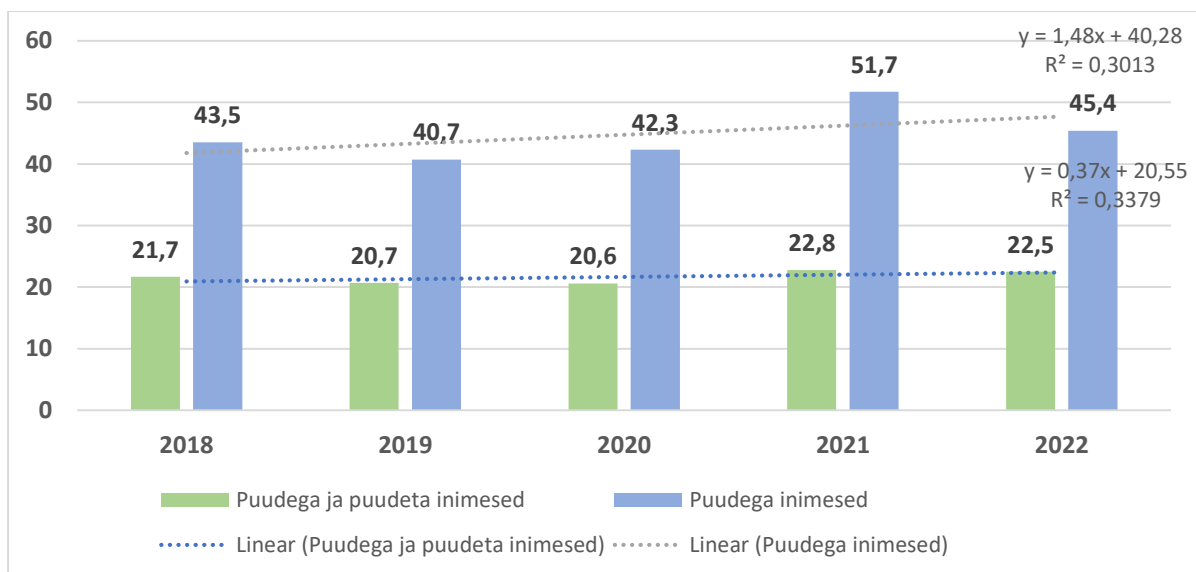
Puudega inimeste sotsiaaltoetust makstakse igal kuul keskmise, raske või sügava puudega inimesele puudest tingitud lisakulude osaliseks hüvitamiseks. Eelnõu kohaselt suurendatakse raske ja sügava puudega laste ja tööealiste toetusi ning ühtlustatakse raske ja sügava puudega tööealise toetus kindlale summale (toetus ei sõltu enam funktsiooni kõrvalekaldest). Sellega tagatakse puudega inimestele oluline lisatoetus igakuises eelarves seoses erinevate maksutõusudega. Ühtlasi ümardatakse ülespoole keskmise puudega lapse ja tööealise puudetoetus ning vanaduspensioniealiste puudetoetused.

Lisaks eelnõu muudatustele tuvastatakse edaspidi lastel puude raskusaste kuni 18-aastaseks saamiseni (praegu kuni 16-aastaseks saamiseni) ning puude tuvastamisel makstakse toetust ka keskmise, raske ja sügava puudega lapse eest (praegu saab 16-aastane puude tuvastamisel tööealise puudega inimese sotsiaaltoetust). Samamoodi muutub töövõime hindamise vanus nii, et töövõime hindamist alustatakse alates 18. eluaastast. Sihtrühma jaoks on muudatus eeldatavasti positiivne, kuna selles vanuses lapsed on enamasti alles haridussüsteemis ega ole veel suundunud tööturule, mis kehtib ka puudega laste kohta. Seetõttu ei ole põhjendatud hindamiste ja taotlemiste muudatuste tegemine just 16-aastastele, mis võib koormata nii puudega lapsi kui ka nende peresid.

Samuti makstakse eelnõu kohaselt ühekordset toetust perioodi jaanuar–mai 2025 eest raske ja sügava puudega lastele ja tööealistele inimestele ning harvikaiguse diagnoosiga lapsele PISTS § 6 lõike 1¹ tähenduses eesmärgiga toetada puudega inimesi mootorsõidukimaksust tuleneva täiendava maksukoormusega toimetulemisel enne osade puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõusu jõustumist 01.06.2025, sest suhtelise vaesuse näitajad on puudega inimestel oluliselt kõrgemad kui ülejäänud elanikkonnal.

Suhtelise vaesuse määr oli Eestis 2022. aastal 22,5%, samas oli see puudega inimeste puhul 45,4% ja trend on pigem tõusev, kuigi suhteline vaesus on võrreldes 2021. aastaga vähenenud (joonis 1). Erinevus puudeta ja puudega inimeste heaolu vahel on suurenenud – puudega inimestel on suhtelise vaesuse määra kasv 1,1 protsendipunkti⁵ suurem (2018. aasta vs. 2022. aasta).

⁵ $(45,4 - 43,5) - (22,5 - 21,7) = 1,1$

Joonis 1. Puudega ja puudeta inimeste suhtelise vaesuse määr, %

Allikas: Statistikaamet

Puudega inimeste ilmajäetuse määr⁶ on üle poole kõrgem (puudega inimestel 15,1%, kogu elanikkonnal 6,2%). Vanuserühmades on ilmajäetuse määr vanaduspensioniealistel madalaim (tabel 3). Seega on muudatusel oluline mõju, tagades et puudega inimeste toimetulek seoses täiendava maksukoormusega (mootorsõidukimaksu kehtestamisega) ei halvene.

Tabel 3. Ilmajäetuse määr vanuserühmade järgi 2019–2023

Vanuserühm	Puudega ja puudeta inimesed					Puudega inimesed				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
0 kuni 17 aastat	7,6	6,4	3,0	5,4	6,0	17,5
18 kuni 64 aastat	6,7	6,1	4,6	6,7	5,5	23,0	17,7	19,4	23,7	15,7
Vähemalt 65 aastat	10,4	7,8	7,8	10,6	8,4	15,8	9,3	12,0	13,1	15,2
Kokku	7,6	6,5	4,9	7,2	6,2	19,1	13,1	14,7	17,5	15,1

Allikas: Statistikaamet

Mõju majandusele

Muudatus mõjutab kõiki raske ja sügava puudega lapsi ja tööealisi inimesi, parandades sellega sihtrühma majanduslikku toimetulekut. Seadusemuudatuse kohaselt suurendatakse raske ja sügava puudega laste toetusi vastavalt 180 eurole ja 270 eurole, mis toob puudega laste peredele igakuise lisatoetuse 18,91 eurot ja 28,36 eurot (vt tabel 4). Lisaks tõstetakse sügava puudega tööealiste toetust 100 euron, mis tagab neile 46,3–56,53 lisaeurot kuus. Raske puudega tööealiste toetus ühtlustatakse 50 eurole, võimaldades neile lisatoetust 0,91–15,22 eurot kuus. Muudatusega loobutakse senisest riigieelarvega seatavast puuetega inimeste

⁶ Ilmajäetuse määr näitab nende isikute osatähtsust, kes ei saa endale võimaldada vähemalt viit komponenti 13-st: 1) üüri- ja kommunaalkulude tasumist, 2) kodu piisavalt soojana hoidmist, 3) ettenägematuid kulutusi, 4) üle päeva liha, kala või nendega samaväärseid valke sisaldava toidu söömist, 5) nädalast puhkust kodust eemal, 6) autot, 7) kulunud või kahjustatud mööbli väljavahetamist, 8) kulunud riiete asendamist uutega, 9) vähemalt kaht paari heas seisukorras ja meie kliimas sobilikke välisjalanõusid, 10) kas või väikese summa kulutamist enda peale igal nädalal, 11) regulaarselt mõnes tasulises vaba aja tegevuses osalemist, 12) vähemalt kord kuus sõprade või sugulastega kokku saamist, et koos süüa-juua või 13) vajaduse korral isiklikul otstarbel kodus interneti kasutamist.

sotsiaaltoetuse määrast, mille alusel arvutatakse puudega inimeste sotsiaaltoetuse summad, ja see asendatakse toetuste summadega, mis muudab seaduse ja toetuste summad selgemaks ning loob ühtsus teiste sotsiaalvaldkonna seadustega.

Tabel 4. Puudetoetused raskusastmete järgi ja prognoositavad lisakulud aastast

Puudetoetuse raskusaste ja vanuserühm	Isikute arv ¹	Puudetoetus kuus, eurot	Kulud aastast 2023, eurot	Puudetoetus kuus, eurot	Kulud aastast, eurot	Lisakulu aastast, eurot
Keskmise puudega lapse (0–15) toetus	4 286	138,08	7 102 421	139	7 149 743	47 322
Raske puudega lapse (0–15) toetus	4 331	161,09	8 372 169	180	9 354 960	982 791
Sügava puudega lapse (0–15) toetus	500	241,64	1 452 740	270	1 623 240	170 500
Keskmise puudega tööealise (16–65) toetus	26 349	28,64–41,17	11 889 694	29–42	12 161 076	271 382
Raske puudega tööealise (16–65) toetus	16 802	34,78–49,09	9 140 741	50	10 082 400	941 659
Sügava puudega tööealise (16–65) toetus	4 715	43,47–53,7	2 937 245	100	5 661 600	2 724 355
Keskmise puudega vanaduspensionialise (66+) toetus	15 281	12,79	2 345 481	13	2 383 992	38 511
Raske puudega vanaduspensionialise (66+) toetus	40 574	26,85	13 072 943	27	13 145 976	73 033
Sügava puudega vanaduspensionialise (66+) toetus	7 228	40,91	3 548 861	41	3 556 668	7 807
Kokku	120 066		59 862 294		65 119 655	5 257 361

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Märkus: isikud on tabelis esitatud ühekordselt (kui isik sai aasta jooksul raske ja sügava puude toetust ehk mitut liiki puudetoetust, on ta tabelis esitatud üks kord).

Lisaks eelnõu muudatusele makstakse ühekordset puudetoetust raske ja sügava puudega lastele ja tööealistele, et kompenseerida mootorsõidukimaksuga lisanduvaid kulusid. Ühekordse puudetoetuse jaotus on esitatud tabelis 5.

Tabel 5. Ühekordse toetuse saajad raskusastmete järgi ja prognoositavad lisakulud

Puudetoetuse raskusaste ja vanuserühm	Isikute arv	Ühekordne puudetoetus, eurot	Lisakulu, eurot
Raske puudega või harvikaiguse diagnoosiga lapsed (0–15)	4 331	95,00	411 445
Sügava puudega lapsed (0–15)	500	142,00	71 000
Raske puudega tööealised (16–65)	16 802	60,00	1 008 120
Sügava puudega tööealised (16–65)	4 715	250,00	1 178 750
Kokku	26 348		2 669 315

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Eelnõuga kavandatud muudatus mõjutab positiivselt ka sihtrühma 2 toimetulekut, tagades laste võrdsema kohtlemise. Muudatuse tulemusena viiakse 16–17-aastaste puudetoetused samadele alustele 0–15-aastaste toetustega. Sellest tulenevalt alaealiste töövõimet⁷ enam ei hinnata, töövõime hindamist alustatakse alates 18. eluaastast (mitte 16. eluaastast). 16–17-aastaste puudetoetused tõusevad märgatavalt sõltuvalt puude raskusastmest 97–170 eurot, küll aga kaovad 16–17-aastastel töövõimetoetused.

⁷ Seejuures peab alla 18-aastaselt noorel olema töölepingu sõlmimiseks Eestis vanema(te) nõusolek.

Tabel 6. 16–17-aastased puudetoetuse saajad raskusastmete järgi ja prognoositavad lisakulud aastas

Puudetoetuse raskusaste ja vanuserühm	Isikute arv	Puudetoetus kuus alates 01.06.2025, eurot	Kulu aastas 2026, eurot	Puudetoetus kuus, eurot
Keskmise puudega tööealise (16–17) toetus	646	29–42	282 276	139
Raske puudega tööealise (16–17) toetus	302	50	183 000	180
Sügava puudega tööealise (16–17) toetus	80	100	98 400	270

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Kavandatud muudatused mõjutavad kõiki puudega inimesi. 2023. aastal oli SKA andmetel Eestis 120 066 puudega (sh harvikaigusega) inimest. Muudatustel on positiivne mõju sihtrühmade majanduslikule toimetulekule.

Kokkuvõttes on mõjutatud sihtrühmadele 1 ja 2 mõju avaldumise sagedus keskmine. Puudetoetuste tõusu ja ümardamisega seoses on vaja teha muudatusi SKA infosüsteemides ja puudega lapse ea muudatusega seoses ka töötukassa infosüsteemides ja mõlema asutuse protseduurides ja töökorralduses. Muudatustega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskulusid.

Ühekordse toetuse maksmisega kaasnevad SKA-le lisakulud – muudatuse tulemusena on vaja teha muudatusi nii tööprotsessides kui infosüsteemis. Muudatustega ei kaasne ühekordse toetuse saajatele aga kohanemiskulusid ega ebasoovitavat mõju, kuna väljamakse tehakse automaatselt SKAIS-is nimetatud arvelduskontole (inimene ei pea selleks eraldi avaldust tegema). Toetuse väljamakse tehakse 2025. aasta esimese kvartali jooksul ja seega jõuab mootorsõidukimaksu mõju kompenseerimiseks mõeldud toetus inimesteni enne esimese makse tegemist juunis 2025. Muudatus mõjutab seetõttu ka Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskust (edaspidi TEHIK). Mõju TEHIKule ilmneb infosüsteemi vajalike andmepäringute lisamises, kuid selle mõju on väike ning mõju avaldumise sagedus on ühekordne. Seetõttu ei ole mõju hindamise kriteeriumide alusel tegemist muudatustega, mis vajaksid põhjalikumat mõjuanalüüsi.

Riigivalitsemine (riigieelarve ja KOV-i kulud)

Kavandatud muudatused avaldavad mõju riigiasutustele ja riigieelarve kuludele.

Raske ja sügava puudega laste (0–15) toetuse kulud olid 2023. aastal 9 824 909 eurot ja raske ja sügava puudega tööealiste (16–65) kulud olid 12 077 986 eurot, st aastas kokku 21 902 895 eurot. Peale eelnõuga tehtavat muudatust oleksid kulud 26 722 200 eurot aastas ehk lisakulu aastas oleks hinnanguliselt 4,8 mln eurot. Puudetoetuse ümardamisega seotud lisakulud aastas oleksid 0,4 mln eurot. Neile kuludele lisandub 2025. aasta poolaasta kulu 3,1 mln eurot. Raske ja sügava puudega laste ja tööealiste ühekordse puudetoetuse kulu oleks 2,7 mln eurot (tabel 7).

Tabel 7. Puudega isikute arvud ja kulud 2023. aastal ning seadusemuudatusega lisanduvad kulud aastas (2026. aasta) ja ühekordsed kulud 2025. aastal

	Isikute arv ¹	Puudetoetuste kulud aastas enne (2023. aasta), eurot	Kulu pärast muudatust (2025. aasta), eurot	Kulud pärast muudatust (2026. aasta), eurot	Lisakulud aastas (2023. aasta võrreldes 2026. aastaga), eurot
Raske ja sügava puudega laste ja tööealiste puudetoetuse tõus	26 348	21 902 895		26 722 200	4 819 305
Keskmise puudega lapse (0–15), tööealise (16–65) ja vanaduspensionialise puudetoetuse ümardamine ülespoole	93 718	37 959 400	3 066 794	38 397 455	438 055
Ühekordne puudetoetus raske ja sügava puudega lastele ja tööealistele	26 348		2 669 315		
Kokku		59 862 295	5 736 109	65 119 655	5 257 360

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Märkused: ¹ Isikute arv on tabelis esitatud ühekordselt (kui isik sai aasta jooksul raske ja sügava puude toetust, st mitut liiki puudetoetust, on ta tabelis esitatud üks kord).

² Kõik puudetoetuse ja töövõimetoetuse saajad 2023. aastal (isikud vanuses 16–17).

Töötukassa prognoosi järgi oleksid 2026. aastal töövõimetoetuse hinnangulised kulud (16–17-aastased) osalise töövõime puhul 4 438 789 eurot aastas ja puuduva töövõime puhul 5 119 283 eurot aastas, st kulud kokku oleksid 9 558 072 eurot⁸ (tabel 8). 2026. aastal, enne kavandatavat puudega lapse vanusepiiri tõstmist oleksid puudetoetuste kulud 16–17-aastastele 2026. aastal 563 676 eurot. Puudetoetuse ja töövõimetoetuse kulud kokku oleksid 10 121 748 eurot ja aastased kulud peale muudatust oleksid 2027. aastal 8 979 728 eurot, 2028. aastal 5 071 987 eurot ja 2029. aastal 2 785 502 eurot (lisatulu 2027. aastal 1 528 940 eurot; 2028. aastal 5 827 571 eurot; 2029. aastal 8 589 507 eurot).

Tabel 8. Puudega lapse vanuse tõstmine 18. eluaastani

	2026	2027	2028	2029
Peale muudatust				
Puudetoetus 16–17-aastastele (keskmise, raske, sügava puudega)	563 676	1 176 912	2 158 090	2 771 327
Töövõimetoetus 16–17-aastastele	9 558 072	7 802 816	2 913 898	14 175
Kokku	10 121 748	8 979 728	5 071 987	2 785 502
Kui jääks samaks				
Puudetoetus 16–17-aastastele	563 676	563 676	563 676	563 676
Töövõimetoetus 16–17-aastastele	9 558 072	9 944 991	10 335 882	10 811 333
Kokku	10 121 748	10 508 667	10 899 558	11 375 009
Lisatulu aastas, eurot	0	1 528 940	5 827 571	8 589 507

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Eesti Töötukassa, Sotsiaalministeeriumi koostatud

Muudatusega ei kaasne eeldatavalt inimestele halduskoormuse suurenemist, 16–17-aastastel see pigem väheneb, kuna kavandatava muudatuse tulemusena ei tule neil edaspidi taotleda tööealise puude raskusastet enne 18. eluaastat.

⁸ Töövõimetoetuse määra indekseeritakse igal aastal (riikliku pensioni indeksiga), seega muutub toetus igal aastal.

Riigiasutustest mõjutavad eelnõus esitatud muudatused SKA-d, töötukassat ja TEHIKut, mistõttu on mõjutatud sihtrühma suurus keskmine. SKA töökorraldus ajutiselt kasvab, kuid selle eeldatav mõju on väike, sest ka praegu kontrollitakse/selgitatakse puudetoetuse saamise tingimusi ning puudetoetuste tõus ja ühekordne puudetoetus ei avalda olulist mõju, mistõttu võib mõju ulatust ja mõju avaldumise sagedust hinnata väikeseks. Töövõimetoetuse vanusepiiri tõstmine 18. eluaastani vähendab töötukassa töökoormust, mille mõju on küll regulaarne, kuid jääb hinnanguliselt pigem väikeseks.⁹ Mõju TEHIKule on väike, kuna mõju avaldumise sagedus on ühekordne. Kokkuvõttes võib mõju riigiasutustele hinnata pigem väikeseks.

Muudatusega kaasneb ka IT-arenduste kulu. Kogu riigieelarvet arvestades on lisanduva kulu mõju väike (alla 1%). Täpsem eelarve prognoos on välja toodud 7. peatükis, mis käsitleb seaduse rakendamisega seotud riigi eeldatavaid kulusid ja tulusid, sealhulgas IT-arenduste kulu.

Puudega lapse ea muutmisega seoses on vajalik muuta ka majandustegevuse registrit (MTR), kuid tegu on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti hinnangul väikese muudatusega, mis ei eelda arendust ega sellega kaasnevaid lisakulusid.

Ebasoovitavate mõjude risk on väike. Infosüsteemide arendamisega võib tekkida väike risk – kui arendused ei saa õigeaks ajaks valmis, suureneb SKA või töötukassa töökoormus (töötajad peavad selgitama toetuste muutumise ja väljamaksmise hilinemise põhjuseid).

PISTS-i ja TVTS-i muutmisega seotud riigieelarve kulusid ja tulusid (sh infosüsteemide arendamisega seotud kulud) on koondina kirjeldatud allpool toodud peatükis 7.

6.2. SHS-i muudatused

Peatükis kirjeldatud muudatused on seotud PISTS-i ja TVTS-i muudatustega ning puudutavad abivahendeid, sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ja erihoolekandeteenust.

Samuti on selles peatükis käsitletud STAR-i kantavate andmetega seotud muudatuste mõjusid.

6.2.1. Puude raskusastme ja vähenenud töövõime nõude kaotamine abivahendite riigipoolse soodustuse alusena (eelnõu § 4 punktid 1-3, 10, 14 ja 15)

Muudatuse tulemusel ei ole üheski vanuserühmas enam abivahendi riigipoolse soodustusega saamise aluseks tuvastatud puude raskusaste või töötukassa hinnatud vähenenud töövõime. Soodustuse saamise aluseks on edaspidi inimese tegelik abivahendi vajadus, mille selgitab välja spetsialist, kes abivahendi tõendi väljastab. Lahendus on sotsiaal- ja tervisevaldkonna loimimise eelduseks, sest ka meditsiiniseadmete saamise eelduseks ei ole puude raskusaste või vähenenud töövõime.

Alla 18-aastaste laste puhul tähendab muudatus seda, et kõikidele lastele, kellel on tuvastatud abivahendi vajadus, hüvitab SKA abivahendi piirmääras 90%. Kõikidele tööealistele, kellel on

⁹ Töötukassa maksis 2023. aastal töövõimetoetust 105 279 isikule, kellest 2309 olid 16–17-aastased, mis on 2,2% kõigist toetuse saajatest.

tuvastatud abivahendi vajadus, hüvitab SKA muudatuse tulemusel abivahendi vajaduspõhiselt piirmääras 40–90% vastavalt abivahendite loetelule.

6.2.1.1. Mõju sihtrühm – abivahendit riigipoolse soodustusega vajavad inimesed (lapsed ja tööealised)

Muudatuse sihtrühmaks on kõik lapsed ja tööealised inimesed, kes vajavad abivahendit riigipoolse soodustusega. Kuna vanaduspensioniealistel on ka praegu võimalik eelneva puude raskusastme tuvastamiseta abivahendeid riigipoolse soodustusega saada, siis muudatused vanaduspensioniealiste sihtrühma ei mõjuta.

Alla 18-aastased lapsed

Praegu on alla 18-aastastel abivahendeid võimalik saada riigipoolse hüvitamisega ka ilma eelneva puude raskusastme tuvastamise või töövõime hindamiseta, kuid puude tuvastamisest või vähenenud töövõimest sõltub abivahendi soodustuse protsent (50% vs. 90%).

SKA andmetel oli ajavahemikul 2019–2023 aastal keskmiselt 1638 last, kellele hüvitati abivahendeid piirmääras 90%, ja 2227 last, kellele hüvitati abivahendeid alla 90% piirmäära. Piirmääras alla 90% hüvitatud abivahenditest peamise osa moodustasid ortoosid ja tallatoed (nt tallatugesid sai riigipoolse hüvitamisega aastast ca 2000 puudeta / vähenenud töövõimega last), mis ei ole alates 2022. aastast enam abivahendite loetelus, vaid on meditsiiniseadmete loetelus ning sellest tulenevalt vähenes 2022. aastal SKA kaudu abivahendeid saanud laste arv (eelkõige alla 90% piirmäära saanud). Aastal 2023 hüvitati abivahendeid alla 90% soodustusmäära 423 puudeta ja vähenenud töövõimega lapsele, mis moodustab 44% kõigist 0–18-aastastest lastest¹⁰.

Tööealised alates 18. eluaastast kuni vanaduspensionieani

Tööealistel on praegu võimalik abivahendeid saada riigipoolse hüvitamisega vaid eelneva puude tuvastamise või vähenenud töövõime korral (v.a igapäevaelus toimetulekut toetava abivahendi vajaja). SKA andmetel oli ajavahemikul 2019–2023 aastal keskmiselt 8916 tööealist, kellele hüvitati abivahendeid riigipoolse soodustusega.

Tabel 9. Riigipoolse hüvitamisega abivahendite saajate arv, 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Lapsed (alla 18-a)					
Puudega ja puudeta lapsed, sh vähenenud töövõimega 16–17-aastased, kes on saanud abivahendeid piirmääras 90%	1 994	1 761	1 693	1500	1516
Puudeta ja vähenenud töövõimega lapsed (16–17a), kes on saanud abivahendeid alla 90% soodustusmäära (vastavalt loetelus esitatud piirmääradele)	2 327	2 104	2 358	500	423
Tööealised (18–63-a)					
Puudega / vähenenud töövõimega	8 680	8 297	9 733	4830	5417

¹⁰ Statistikaameti andmetel oli 2023. aasta 1. jaanuari seisuga Eestis 0–18-aastaseid lapsi 283 066. Statistikaamet, 2024. Rahvastik soo, vanuse ja elukoha järgi, 1. jaanuar. Kättesaadav: [RV0240: RAHVASTIK SOO, VANUSE JA ELUKOHA JÄRGI, 1. JAANUAR. Statistika andmebaas](#) (08.03.2024).

Puudega või vähenenud töövõimega kuni 26-aastased, kes on saanud abivahendeid piirmääras 90%	114	114	136	85	104
Puudega või vähenenud töövõimega, kes on erimenetlusena taotlenud abivahendit	442	458	473	353	531

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Lisaks soodustingimustel abivahendeid saavatele tööealistele on oluliseks mõjutatud sihtrühmaks need, kellel praegu abivahendi soodustingimustel saamise õigus puudub. SKA poolt 01.01.2021–30.06.2021 (6 kuud) ellu viidud katseprojekti „Abivahendite võimaldamine tööealistele ilma puude ja töövõime languseta“ osales 0,4% Eesti 18–63-aastastest elanikest¹¹. Projekt näitas, et abivahendit vajasisid kõige sagedamini 39–58-aastased inimesed. Katseprojekti tehingud moodustasid kõikidest abivahendite tehingutest 2% ning peamiselt kasutati võimalust soetada üks abivahend. SKA prognoosi järgi lisanduks praegustele tööealistele, kes saavad soodustingimustel abivahendeid, puude ja töövõime nõudest lahtisidumisel keskmiselt ca 1125 inimest. Kogu elanikkonnaga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 0,2%. Tuleb arvestada, et katseprojekt toimus enne, kui Tervisekassa hakkas meditsiiniseadmetena hüvitama tallatugesid ja ortoosse, mis olid aga 2021. aasta katseprojekti enim soetatud abivahendid (katseprojekti moodustasid ca 70% kuludest tooted, mis on alates 2022. a jaanuarist meditsiiniseadmete loetelus).

Sotsiaalne mõju

Praegu on vajaduspõhine soodustingimustel abivahendi võimaldamine puude raskusastmeta või vähenenud töövõimeta lastele ja tööealistele piiratud, kuigi neil võib olla sama suur abivahendi vajadus nagu puude raskusastmega või vähenenud töövõimega lastel või tööealistel. Muudatuse tulemusel koheldakse kõiki inimesi võrdselt ehk üheski vanuserühmas ei ole enam abivahendi riigipoolse soodustusega saamise aluseks tuvastatud puude raskusaste või töötukassa hinnatud vähenenud töövõime. Abivahendi soodustuse saamise aluseks on inimese tegelik abivahendi vajadus, mille selgitab välja spetsialist, kes abivahendi tõendi väljastab. Muudatus mõjutab seega abivahendit soodustingimustel vajavate laste (sh perede) ja tööealiste igapäevaeluga toimetulekut ning seeläbi ka tervist ja heaolu. Muudatuse tulemusel muutub abivahendi taotlejate teekond ühetaolisemaks ja lihtsamaks, kuna enne taotlemist ei ole vajalik puude tuvastamine või töövõime hindamine.

Samuti on muudatusel mõju tööealise sihtrühma võrdsele kohtlemisele, kuna varem ei ole puudeta või vähenenud töövõimeta tööealistel olnud võimalust soodustingimustel abivahendit taotleda, seades nad seetõttu ebavõrdsesse olukorda võrreldes teiste sihtrühmadega.

Muudatuse sotsiaalse mõju ulatus sihtrühmadele on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasneda muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskursusi, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abivahendi taotlemine võib olla regulaarne, kuid mitte igapäevane. Mõjutatud sihtrühma suurus on lapsi arvestades suur ja tööealisi arvestades väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne mõju sihtrühmale oluline.

Mõju majandusele

¹¹ Statistikaameti andmetel oli 2021. aasta 1. jaanuari seisuga 18–63-aastaseid elanikke 784 635. Statistikaamet, 2024. Rahvastik soo, vanuse ja elukoha järgi, 1. jaanuar. Kättesaadav: [RV0240: RAHVASTIK SOO, VANUSE JA ELUKOHA JÄRGI, 1. JAANUAR. Statistika andmebaas](#) (08.03.2024).

Muudatus mõjutab abivahendit soodustingimustel vajavate laste (sh perede) ja tööealiste majanduslikku olukorda, toimetulekut ja abivahendite kättesaadavust. Praegu on vajaduspõhine soodustingimustel abivahendi võimaldamine puude raskusastmeta või vähenenud töövõimeta lastele ja tööealistele piiratud. See võib soodustusega abivahendite ostul kaasa tuua majanduslikud raskused või piirata ligipääsu igapäevaelus toimetulekuks vajalikele abivahenditele. Muudatuse tulemusel ühtlustatakse senisega võrreldes abivahendite soodustingimusi ning selle tulemusena on abivahendid eeldatavalt paremini kättesaadavad.

Kuigi Sotsiaalministeeriumi 2021. aastal tehtud tervishoiuteenuste omaosaluse analüüsi¹² järgi moodustasid kogu elanikkonna vaates tervishoiule kulutatud omaosaluse liikidest meditsiiniseadmed väiksema osa, võib see saada majanduslikuks raskuseks tööealistele, olukordades, mis tingivad ootamatu abivahendi vajaduse ja abivahendi eest tuleb tasuda 100% omadest vahenditest. SKA katseprojektist „Abivahendite võimaldamine tööealistele ilma puude ja töövõime languseta“ nähtusid seisundid (nt insult, hulgitraumad, traumad, endoproteesimine, palliatiivsed seisundid, onkoloogilised seisundid), millest mõjutatud inimestel on abivahendi vajadus kohene ning kellel on muudatuse tulemusel abivahendid soodustingimustel praegusest märkimisväärselt lihtsamini kättesaadavad.

Ebasoovitava mõjuna võib teenuseosutaja tõsta abivahendite hinda juhul, kui abivajajaid tuleb juurde ja nõudlus abivahendite järele suureneb. See mõjutab omakorda inimeste võimalust abivahendit soetada. Riski aitab maandada inimeste teadlikkuse suurendamine abivahendite turust, st võimalus valida soodsama pakkuja abivahend.

Muudatuse majandusliku mõju ulatus sihtrühmadele on keskmine, kuna sihtrühmade käitumises võivad kaasneda muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskulude, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abivahendi taotlemine võib olla regulaarne, kuid mitte igapäevane. Mõjutatud sihtrühma suurus on lapsi arvestades suur ja tööealisi arvestades väike. Muudatusega võib, aga ei pruugi kaasneda ebasoovitav mõju abivahendite hinnatõusu näol, kuna ettevõtted on oma teenuste ja toodete hinnakujunduses vabad. Kokkuvõttes on muudatuse majanduslik mõju sihtrühmale oluline.

6.2.1.2. Mõju sihtrühm – abivahendi vajaduse hindajad

Muudatuse sihtrühmaks on sõltuvalt abivahendist abivahendi vajaduse hindajad ja abivahendi tõendi väljastajad (arstid, õed, tegevusterapeudid, füsioterapeudid, ämmaemandad, logopeedid ja rehabilitatsioonimeeskonnad). Täpset vajaduse hindajate ja tõendi väljastajate arvu on keeruline välja tuua, aga kõigi sotsiaal- ja tervishoiuteenuse osutajatega võrreldes võib sihtrühma hinnata keskmiseks.

Mõju majandusele (mittetulundussektor) ja riigivalitsemisele (avalik-õiguslikud isikud)

Kuna tööealiste sihtrühm muudatuse tulemusel laieneb, st tööelistel on abivahendeid võimalik edaspidi saada riigipoolse hüvitamisega ka eelneva puude tuvastamiseta või vähenenud töövõime hindamiseta, võib abivahendi vajadust hindavate ja tõendit väljastavate osapoolte töökoormus kasvada. Teisalt aga võib töökoormus väheneda, kuna soodustingimustel

¹² Esnar, K., Lapp, E. (2021). Kas Eesti elanikud saavad endale tervishoiuteenuseid lubada, arvestades nende sissetulekut ja omaosaluskoormust? Sotsiaalministeerium. <https://www.sm.ee/uudised/analuus-pensionaridel-kulub-ravimitele-ja-arstiabile-ligi-kahe-kuu-pensioniraha>.

abivahendi saamine on ühetaolisem ja edaspidi ei ole vaja selgitada erisusi, mis tulenevad puude või töövõime hindamisest. Muudatus puudutab kõiki abivahendi vajaduse hindajaid ja tõendi väljastajaid. Kõigi sotsiaal- ja tervishoiuteenuse osutajatega võrreldes on mõjutatud sihtrühma suurus hinnanguliselt keskmine.

Muudatusega võib kaasnedas ebasoovitavate mõjude risk vajadust hindavatele spetsialistidele seeläbi, et veel ei ole olemas sobivat digitaalset infovahetust vajaduspõhise hindamise toetamiseks, mis aitaks abivahendi hüvitamise süsteemi tõhusamalt korraldada ja paremini analüüsida. Abivahendi riigipoolse soodustuse taotlemise puude tuvastamisest ja töövõime hindamisest lahtisidumise tulemusel määratakse abivahendit vajaduspõhisemalt, mis tähendab, et võtmeroll ja vastutus on jätkuvalt abivahendi vajaduse tuvastajal, kes väljastab abivahenditõendi. Mõjude riski vähendamiseks plaanitakse abivahendi vajaduse hindajate ja tõendi väljastajate teadlikkust suurendada.

Muudatuse majandusliku ja riigivalitsemisega seotud mõju ulatus sihtrühmale on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasnedas muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskasutusi, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abivahendi taotlemine vastava spetsialisti juures võib olla regulaarne, kuid mitte igapäevane. Mõjutatud sihtrühma suurus on hinnanguliselt keskmine. Muudatusega võib kaasnedas väike ebasoovitav mõju. Kokkuvõttes on muudatuse majanduslik ja riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale oluline.

6.2.1.3. Mõju sihtrühm – abivahendite müüjad

Muudatuse sihtrühmaks on SKA lepingupartneritest abivahendeid müüvad ettevõtted, mida oli 2023. aasta seisuga 170. Kõigist Eesti statistilisse profiili kuuluvatest ettevõtetest (2023. aasta seisuga 153 883)¹³ moodustavad need 0,1%.

Mõju majandusele

Muudatus mõjutab kaudselt ka abivahendeid müüvaid SKA lepingupartneritest ettevõtteid. Vajaduspõhine abivahendite riigipoolne hüvitamine kasvatab eeldatavalt abivahendite kasutajate arvu, mis toob ettevõtetele juurde kliente ja kasvatab ettevõtete kasumit, kasvatades nii nõudlust abivahendite järele kui ka mõjutades abivahendeid pakkuvate ettevõtete turgu. Samuti võib tulla surve hinnatõusudeks, kuna ettevõtte taotleb kasumit ja abivahendite valdkonnas ei ole hinnakokkuleppeid. See tähendab, et ettevõtte võib tõsta hinda nii palju ja nii tihti, kui soovib.

Muudatuse majandusliku mõju ulatus sihtrühmale on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasnedas muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskasutusi, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abivahendi ostmise võib olla regulaarne, kuid mitte igapäevane. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse majanduslik mõju sihtrühmale väheoluline.

¹³ Statistikaamet, 2024. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted. Kättesaadav: [ER021: STATISTILISSE PROFIILI KUULUVAD ETTEVÕTTED TEGEVUSALA \(EMTAK 2008\) JÄRGI](#). Statistika andmebaas (08.03.2024).

6.2.1.4. Mõju sihtrühm – SKA ja riigieelarve

Muudatuse sihtrühmaks on SKA nii töökorralduse kui eelarvekulude mõttes. Kõigist riigiasutustest puudutab muudatus vaid SKA-d, mistõttu võib sihtrühma suurust hinnata väikseks.

Riigivalitsemine

Muudatus mõjutab SKA töökorraldust ja tööprotsesse, mis puudutavad abivahendite hüvitamist. Muudatus võib esialgu töökoormust suurendada, kuid pikemas perspektiivis vähendada, kuna abivahendite määramisel on edaspidi vähem erisusi. Muudatusega ei lisandu SKA-le uusi ülesandeid.

Muudatus toob riigieelarvele kaasa täiendavaid kulusid, mis on tingitud kahest asjaolust: 1) ilma puude raskusastme või vähenenud töövõimeta laste abivahendite riigipoolse soodustusega protsent tõuseb 50%-lt 90%-le; 2) abivahendeid riigipoolse soodustusega saavate tööealiste arv kasvab, kuna enam ei ole aluseks puue või töövõime hindamine. Hinnanguliselt on täiendav kulu laste puhul 2026. aastal 31 930 eurot aastas ja tööealiste puhul 475 951 eurot aastas. Arvestades, et muudatus jõustub 2025. aasta septembrikuu alguses, on kulu 2025. aastal hinnanguliselt laste puhul veidi alla 11 000 euro ja tööealiste puhul veidi alla 160 000 euro. Muudatusega kaasneb ka IT-arenduste kulu. Kogu riigieelarvet arvestades on lisanduva kulu mõju väike (alla 1%). Täpsem eelarve prognoos on välja toodud 7. peatükis, mis käsitleb seaduse rakendamise seotud riigi eeldatavaid kulusid ja tulusid, sealhulgas IT-arenduste kulu.

Muudatus mõjutab ka puude tuvastamise protsessi, kuna võib eeldada, et see osa inimestest, kes varem taotlesid puuet vaid abivahendi soodustingimusel saamiseks, ei läbi enam puude tuvastamise protsessi. Sama kehtib töövõime hindamise kohta. Eelduslikult moodustavad mittetaotlejad väikese osa kõigist puude ja töövõime hindamistest.

Ebasoovitavate mõjudena võib muudatusega kaasneda erimenetluste suurem hulk, mis võib tuua kaasa töökoormuse kasvu, samuti võivad menetlusajad pikeneda.

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muudatusega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele. Mõju avaldumise sagedus on suur, kuna abivahendi taotlemine on regulaarne. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Muudatusel võib olla väike ebasoovitav mõju. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale oluline.

6.2.2. Rakendusaktide muutmine

Abivahendite piirmäärad on kehtestatud määruses nr 74. Mootorsõidukimaksust tuleneva täiendava maksukoormusega toimetulekuks tõstetakse osade abivahendite (sh liikumisabivahendid) ning osaliselt inkontinentsustoodete ja jalatsite riigiosalust. SKA arvutuste kohaselt on abivahendite riigiosaluse tõstmise kulu 1,7 miljonit eurot. Täpsemalt hinnatakse eri osapooltele kaasnevat mõju määruse muutmise käigus.

6.2.3. 90%-lise piirmäära erisuse lõpetamine 18–26-aastastel õppuritel

6.2.3.1. Mõju sihtrühm – 18–26-aastased õppurid

2023/2024. õppeaastal osales tasemehariduses Haridussilma andmetel 46 566 18–26-aastast inimest¹⁴. Siia lisanduvad muudatusest mõjutatud Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatava riigiasutuse statsionaarse õppega täienduskoolituse kursusel osalejad, kelle täpset arvu on keeruline hinnata.

Lisasoodustusega abivahendite võimaldamise lõpetamine mõjutaks SKA andmetel umbes 100 praegu abivahendit saavat inimest, kes enamasti on vanuses 18–20. Kõigist õppuritest ja täienduskoolituse kursusel osalejatest moodustab mõjutatud sihtrühm hinnanguliselt alla 1%.

Sotsiaalne mõju ja mõju majandusele

Praegu saavad kuni 26-aastased isikud, kes õpivad põhikoolis, gümnaasiumis, kutseõppeasutuses, rakenduskõrgkoolis või ülikoolis või Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatava riigiasutuse statsionaarse õppega täienduskoolituse kursusel ja kes on puudega või osalise või puuduva töövõimega, taotleda abivahendeid piirmääraga 90%. Muudatuse tulemusel võrdsustatakse edaspidi kõik 18–26-aastased õppivad noored ning lõpetatakse 90% piirmäära erisus.

Kokku tehti 2023. aastal piirmäära muutusest mõjutatud 18–26-aastaste õppurite poolt SKA andmetel 1196 tehingut, millest enamik tehti inkontinentsustoodete, eelkõige pidamatusega seotud toodete soetamiseks. Inkontinentsustoodete piirmäär ilma õppuri täiendava soodustusega on praegu 40%. Pidamatustoodete soodustust on plaanis 2025. aastal 50%-le, mis vähendab majanduslikku ebasoodsat mõju nende 18–26-aastaste õppurite jaoks, kes varem said pidamatustooteid osta 90%-lise piirmääraga. 2023. aasta abivahendite kasutust ja hindu arvestades tõuseks isiku keskmine omaosalus ühes kuus piirmääraga 50% umbes 15,5 euro võrra. Sellele lisaks suunatakse kuni 26-aastastele õppuritele soodustuse pakkumiseks kuluv eelarve (tabelis 9 SKA osalus) ca 35 000 eurot abivahendite loetelus olevate piirmäärade töstmiseks. Seeläbi on võimalik vähendada abivahendite omaosalust kõikide abivahendi vajajate, mitte ainult õppurite jaoks.

Tabel 9. Piirmäära muutusest mõjutatud isikute arv (18–26-aastased õppurid) ja omaosaluse suurenemine, 2023

	2023
Unikaalsed isikud	84
SKA osalus (summa)	35 139 €
Isiku keskmine omaosalus ühes kuus piirmääraga 90%	3,87 €
Uus isiku keskmine omaosalus ühes kuus piirmääraga 50%	19,37 €

Sotsiaalkindlustusameti arvutused

Muudatusega kaasnevat mõju aitab leevendada ka 2025. aastal planeeritud raske ja sügava puudega inimeste toetuse tõus ning jätkuvalt jääb alles võimalus vähendada abivahendite omaosalust 5%-ni, kui isikule või tema perele on taotlemise kuul või sellele eelneval 12 kuul makstud toimetulekutoetust. Samuti on abivajajal võimalus esitada erimenetluse taotlus, kui

¹⁴ Haridus- ja Teadusministeerium, 2024. Tasemehariduses (alus-, põhi-, üldkesk-, kutsekesk-, muu kutse- ja kõrgharidus) osalenud vanusegruppide kaupa. Kättesaadav: [Haridusandmete portaal | haridussilm.ee](#) (17.05.2024).

tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ei ole tal võimalik oma abivahendite eest tasuda. Kuna muudatuse sihtrühmaks on tööelised, on neil võimalik saada töövõimetoetust osalise töövõime korral keskmiselt 351,75 eurot ja puuduva töövõime korral keskmiselt 617,10 eurot kuus. Lisaks makstakse erivajadusega üliõpilastele stipendiumit, mille eesmärk on toetada erivajadusega üliõpilasi kõrghariduse omandamisel (stipendiumi suurus vahemikus 60–510 eurot kuus).

Soodustuse eesmärk on seni olnud erivajadusega inimeste toetamine õppimisel, kuid soodustus ei ole laienenud erivajadusega noortele, kellel on suur abivajadus ja kellel puudub võimalus õppes osaleda (tuleb arvestada, et eelduslikult on nende tervises seisund keerulisem ja kulutused abivahenditele suuremad). Seni vaid puudega või osalise või puuduva töövõimega kuni 26-aastastele õppuritele ette nähtud raha saab edaspidi kasutada suurema abivajadusega lastele abivahendite võimaldamiseks.

Muudatuse mõju ulatus on suur, kuna sihtrühma senine toimimine võib võrreldes varasemaga märkimisväärselt muutuda ning see eeldab sihiteadlikku kohanemist, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abivahendi taotlemine on ebaregulaarne või harv. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Muudatusel võib olla ebasoovitav mõju, mis on maandatav kirjeldatud meetmetega. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne ja majanduslik mõju sihtrühmale oluline.

6.2.3.2. Mõju sihtrühm – SKA ja riigieelarve

Muudatusest on mõjutatud kõigist riigiasutustest SKA ning mõju kaasneb riigieelarve kuludele.

Riigivalitsemine

2023. aastal kulus SKA-l 18–26-aastaste õppurite abivahenditele veidi üle 35 000 euro, mis on võimalik suunata teiste sihtrühmade abivahendite vajaduse toetamiseks. 90% piirmäära erisuse lõpetamine 18–26-aastastel õppuritel tähendab ka IT-arendusi, mille täpsem kulude hinnang on esitatud 7. peatükis.

Muudatus mõjutab vähesel määral ka SKA töökoormust ja -protsesse.

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna SKA puutub abivahendite taotlemisega kokku regulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale väheoluline.

6.2.4. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus

Praegu on õigus taotleda puudega laste sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasu maksmise kohustuse ülevõtmist kuni 16-aastaselt isikul, kellel on puue PISTS § 2 tähenduses. Edaspidi on seda õigus taotleda kuni 18-aastaselt isikul, välja arvatud juhul, kui alla 18-aastasele isikule on juba väljastatud töövõime hindamise otsus või määratud tööelise puude raskusaste, mille põhjal käsitatakse teda endiselt tööeliseks.

Võrreldes kehtiva seadusega muudetakse ka õigust majutuskulude hüvitamisele. Kui kehtiva seaduse järgi hüvitati teenuse saamise ajal majutuskulud õigustatud isikule ning vajaduse

korral alla 16-aastase õigustatud isiku saatjale, siis muudatuse tulemusel hüvitatakse vajaduse korral teenuse saamise ajal majutuskulud alla 18-aastase õigustatud isiku saatjale.

Muudatus tuleneb puudega lapse vanusepiiri muudatusest PISTS-is ja TVTS-is. Muudatuse tulemusel käsitatakse ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamisel puudega lapsi kuni 18-aastaste isikutena nii, nagu seda tehakse edaspidi PISTS-is ja TVTS-is.

6.2.4.1. Mõju sihtrühm – puudega 16–17-aastased lapsed ja nende vanemad

Muudatusest on mõjutatud kõik puudega 16–17-aastased lapsed. 2023. aastal oli Eestis SKA andmetel 120 066 puudega inimest, neist 16–17-aastaseid 1028. 2023. aastal sai SKA andmetel sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust 633 ja töötukassa andmetel tööalase rehabilitatsiooni teenust 106 16–17-aastast inimest¹⁵. See moodustab 72% kõigist 16–17-aastastest puudega lastest.

Sotsiaalne mõju

Kuna TVTS-i muudatuse kohaselt ei ole 16–17-aastastel enam õigust töövõime hindamisele ja töövõimetoetusele ega seetõttu ka tööalasele rehabilitatsioonile, võib eeldada, et suur osa neist lastest liigub sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust saama. Puudega laste ja nende vanemate jaoks on eeldatavasti tegemist positiivse muudatusega, kuna varem on erivajadusega laste vanemad välja toonud, et muus kontekstis lastena käsitatavate alaealiste liikumine 16-aastaseks saades töövõime hindamise süsteemi on ebaselge. Valdavalt selles vanuses lapsed alles õpivad ja neil ei ole seost tööturuga.

Samuti võib eeldada, et puudega lastele mõeldud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamist jätkab muudatuse tulemusena osa nendest lastest, kes ei liigu olemasolevas süsteemis 16-aastaseks saades tööalase rehabilitatsiooni teenust saama, ja osa nendest lastest, kes liigub 16-aastastele ja vanematele või psüühikahäirega tööeliste inimestele mõeldud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust saama.

Puude raskusastmega laste ja tööealisusena käsitatava vanuse muutmise eesmärk on tagada laste võrdne kohtlemine erinevate seaduste tähenduses, mis omakorda lihtsustab lapse vanema jaoks abi saamist, sest edaspidi ei ole vaja mees pidada erisusi erinevatest süsteemidest abi saamisel, sest puude raskusastet on võimalik tuvastada lapsel kuni 18-aastaseks saamiseni ja töövõime hindamine algab alates 18. eluaastast.

Ebasoovitavate mõjude risk võib tekkida neil rehabilitatsiooniteenuse saajatel, kes saavad 16-aastaseks ja taotlevad teenust muudatuste jõustumise aja lähedal. Teenusevajajatel võib tekkida ootus kindla sihtrühma all teenuse saamiseks. Puudega laste vanuse ülempiir ning töövõime hindamisele ja töövõimetoetusele õigustatud isikute vanus muutub alates 2027. aasta 1. veebruarist. Kui alla 18-aastasele isikule on juba selleks ajaks väljastatud töövõime hindamise otsus või määratud tööalase puude raskusaste, käsitatakse teda endiselt tööealisena ning ta liigub saama töötukassa tööalase rehabilitatsiooni teenust või saab SKA tööealisele inimesele mõeldud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust. Enne 31.01.2027 (k.a) väljastatud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse otsused kehtivad oma kehtivusperioodi lõpuni, näiteks kui 16-aastasele on 20.01.2027 väljastatud psüühikahäirega tööalase sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse otsus, saab ta vastavas limiidis teenust otsuse kehtivuse lõppemiseni ega liigu laste sihtrühma. Kui sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlus on esitatud enne 01.02.2027,

¹⁵ Vanus aasta lõpu seisuga.

menetletakse see lõpuni praegustel tingimustel ehk tööealine on alates 16. eluaastast. Näiteks 16-aastane psüühikahäirega inimene, kellele on tehtud töövõime hindamine 15.01.2027, esitab 20.01.2027 sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotluse. Talle väljastatakse 05.02.2027 psüühikahäirega tööealise sotsiaalse rehabilitatsiooni sihtrühma limiitidega sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse suunamise otsus. Sama kehtib ka puudega 16-aastaste ja vanemate sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse sihtrühma puhul. Pikem rakendumise aeg annab võimaluse teavitada muudatusest mõjutatud puudega laste peresid ette ning annab võimaluse peredel muudatustega kohaneda ja neid arvesse võtta.

Muudatuse sotsiaalse mõju ulatus sihtrühmadele on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasneda muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskasv, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemine on regulaarne. Mõjutatud sihtrühma suurus on kõiki puudega lapsi arvestades suur. Muudatustega võib kaasneda ebasoovitav mõju, mis on maandatav pikema rakendumise ajaga. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne mõju sihtrühmale oluline.

6.2.4.2 Mõju sihtrühm – töötukassa, SKA ja riigieelarve

Muudatus mõjutab kõigist riigiasutustest töötukassat ja SKA-d ning riigieelarvet.

Riigivalitsemine

Muudatus võib mõjutada pisut SKA ja töötukassa töökoormust ja -protsesse, kuna edaspidi liiguvad 16–17-aastased teenust saama SKA-sse. Mõlema asutuse töökoormus võib eelkõige muudatuse jõustumise perioodi läheduses kasvada, kuna sihtrühma tuleb muudatusest teavitada ja teenuse taotlemise protsessis erisusi arvesse võtta.

Täiendav eelarvevajadus on SKA ja Sotsiaalministeeriumi arvestuste põhjal 2027. aastal hinnanguliselt 1,1 ning 2028. aastal 1,25 ja 2029. aastal 1,3 miljonit eurot. Arvestatud on, et osad 16–17-aastased inimesed, kellel on ülemineku hetkeks töövõime hinnatud või tööealise puude raskusaste tuvastatud, jätkavad töötukassa tööalase rehabilitatsiooni teenuse saamist ning osad SKA tööealistele psüühikahäirega inimestele ja 16-aastastele ja vanematele puudega inimestele mõeldud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse saamist. Osad teenusesaajad liiguvad 2027. aastal laste sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust saama või jätkavad selle saamist. Arvesse on võetud ka iga-aastast 16–17-aastaste rehabilitatsiooniteenuse saajate arvu kasvu.

Samuti kaasnevad SKA-le ja töötukassale muudatustega seotud infosüsteemide arendamise kulud.

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse taotlemine on regulaarne. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Muudatusega võib kaasneda riigieelarve kui terviku kulude kasvu mõttes väike ebasoovitav mõju. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale väheoluline.

6.2.5. Erihoolekandeteenuse järjekord

Muudatusega ei ole SKA-l enam võimalik erihoolekandeteenuse järjekorda panna vähemalt 16-aastast teenust saama õigustatud isikut, kuna seoses puudega lapse ea muutmisega 16 aastalt

18 aastale ei tehta enam töövõime hindamist 16 aasta vanuses, mistõttu ei ole ka SKA-l võimalik saada vajalikke andmeid, mille alusel inimene õige teenuse järjekorda panna.

Erihoolekandeteenust on võimalik nii kehtiva õiguse kohaselt kui ka tulevikus saada alates 18. eluaastast.

6.2.5.1. Mõjutatud sihtrühm – erihoolekandeteenuse vajajad

2023. aastal oli Tervisekassa raviarvete andmetel 937 põhi- ja või kaasuva F84, F20–F29 ja F70–F79 diagnoosiga inimest, kes võiks olla potentsiaalne erihoolekandeteenuse sihtrühm. Erihoolekandeteenuse järjekorras oli SKA andmetel 75 16–17-aastast last, mis moodustab 8% kõigist potentsiaalsetest teenusevajajatest.

Sotsiaalne mõju

Teenusesaaja jaoks ei muutu teenuse saamise aeg. Ka praegu, kui teenuse järjekorda saab last panna 16-aastaselt, ei taga see varasemat või kiiremat teenuse saamist. Lisaks on varajane järjekorda panek tekitanud olukorra, kus inimese teenusevajadus enne teenuse saamist muutub ning ta on vale teenuse järjekorras. Edaspidi on võimalik selliseid olukordi vältida.

Tagamaks, et lapsel, kes teenust vajab, oleks järjekorda paneku ea muudatuse tulemusel 18. eluaastaks erihoolekandeteenuse saamise suunamisotsus tehtud, võtab töötukassa töövõime hindamise taotlusi vastu kolm kuud enne 18-aastaseks saamist. Töötukassa keskmine menetlusaeg on 14 päeva ja erihoolekandeteenuse konsultant teeb otsuse maksimaalselt 40 päeva jooksul. See aitab maandada riski, et teenusesaaja ei jõua 18. eluaastaks teenust saada.

Muudatuse sotsiaalse mõju ulatus sihtrühmadele on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasneda muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemisraskusi, mõju avaldumise sagedus on väike, kuna erihoolekandeteenuse taotlemine on harv. Mõjutatud sihtrühma suurus on kõiki potentsiaalseid 16–17-aastaseid erihoolekandeteenuse vajajaid arvestades keskmine. Ebasoovitavate mõjude riski vähendamiseks on võetud kasutusele maandamise meetmed. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne mõju sihtrühmale oluline.

6.2.5.2. Mõjutatud sihtrühm – SKA

Muudatus mõjutab kõigist riigiasutustest SKA-d.

Riigivalitsemine

Muudatus võib mõjutada SKA töökorraldust ja tööprotsesse järjekordade haldamisel.

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna erihoolekandeteenuse järjekorra haldamine on regulaarne tegevus. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale väheoluline.

6.2.6. STAR-i kantavad andmed

Inimese abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõttuga seonduvalt on vajalik STAR-is töödelda tulevikus ka isiku tervise seisundiga kaasneva tegutsemis- ja osaluspiirangu andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise ja/või puude raskusastme määramise juurde esitatud isiku terviseandmetest. Muudatustega täiendatakse STAR-is töödeldavate isiku kohta käivate muude andmete loetelu tervise seisundiga seotud tegutsemis- ja osaluspiirangutega.

Muudatuse tulemusel kantakse STAR-i ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmed, et võtta nimetatud teenuste vajaduse hindamisel kasutusele ühtne abi- ja toetusvajaduse hindamise instrument.

Abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumenti on võimalik vabatahtlikult kasutada ka kõigil KOV-idel KOV-i teenuste vajaduse hindamiseks.

6.2.6.1. Mõju sihtrühm – teenusevajajad/teenusesaajad

Muudatus mõjutab tulevikus kõiki KOV-i teenuste vajajaid, kelle abivajadust uue instrumendi abil hinnatakse. Kuna instrumendi kasutuselevõtt on vabatahtlik, on mõjutatud sihtrühma suurust keeruline hinnata. Kõiki sotsiaalteenuste vajajaid arvestades on sihtrühm eeldatavasti keskmise suurusega.

Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajajaid muudatus ei mõjuta, kuna ka praegu kasutatakse nende teenuste vajaduse hindamisel sama instrumenti, kuid Exceli vormis.

Sotsiaalne mõju

KOV-i teenuse saaja vaatest paraneb teenusevajaduse hindamise kvaliteet, mis mõjutab inimeste jõudmist õiget teenust saama ja selle kiirust. Ühise hindamisinstrumendi kasutuselevõttuga muutuvad hindamise alused sarnasemaks. Kuna muudatustega täiendatakse STAR-is töödeldavate isiku kohta käivate muude andmete loetelu tervise seisundiga seotud tegutsemis- ja osaluspiirangutega, on võimalik need andmed tulevikus saada STAR-ist ja inimese jaoks väheneb halduskoormus andmete taasesitamisel, kui inimene vajab näiteks nii riigi kui KOV-i teenuseid.

Muudatuse mõju ulatus on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasneda muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskulude, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna abi- ja toetusvajaduse hindamine võib toimuda regulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on keskmine. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne mõju sihtrühmale oluline.

6.2.6.2. Mõju sihtrühm – SKA

Muudatuse sihtrühmaks on SKA nii töökorralduslikus kui eelarve kulude mõttes. Kõigist riigiasutustest puudutab muudatus vaid SKA-d, mistõttu võib sihtrühma suurust hinnata väikseks.

Riigivalitsemine

Muudatuse tulemusel ei pea SKA töötajad enam Excelis ebamugavas vormingus sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust ja erihoolekandeteenust vajava inimese hindamist täitma, vaid saavad teha seda registris, kasutades samast allikast ka isiku terviseseisundiga kaasnevaid tegutsemis- ja osaluspiirangu andmeid. See muudab SKA sisemist tööprotsessi ja teeb töö efektiivsemaks.

Muudatuse mõju ulatus on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskursi, mõju avaldumise sagedus on suur, kuna abi- ja toetusvajaduse hindamine toimub regulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale oluline.

6.2.6.3. Mõju sihtrühm – riigieelarve

Muudatus mõjutab riigieelarvet.

Riigivalitsemine

Arendusportfelli järgi on abi- ja toetusvajaduse hindamisvahendi STAR arenduse rahaline maksumus ca 600 000 eurot, mis kaetakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest (TAT „Sotsiaalkaitstesüsteemide ajakohastamist toetavate infosüsteemide arendused“).

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele, mõju avaldumise sagedus on suur, kuna abi- ja toetusvajaduse hindamine toimub regulaarselt. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike võrreldes kogu riigieelarvet. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale väheoluline.

6.2.6.4. Mõju sihtrühm – KOV-id

Muudatus puudutab kõiki Eesti KOV-e (79).

Riigivalitsemine

Muudatus võimaldab inimese teenusevajadust hinnata eeldatavalt kiiremini ja efektiivsemalt ning teiste KOV-idega ühetaolisemalt. Samuti mõjutab hindamisvahendi kasutuselevõtt hindamise kvaliteeti, kuna KOV-id on varem väljendanud soovi saada juba läbitestitud instrument. Hindamisvahendi arendusele eelnes analüüs, mille käigus testiti selle sobivust nii teenusevajaja kui ka hindamisvahendi kasutaja (valdavalt sotsiaaltöötajad) vaatest.¹⁶ Praegu on KOV-idel kasutuses erinevad hindamisvahendid, millel valdavalt tehniline lahendus puudub (v.a Tallinn).

Muudatuse mõju ulatus on keskmine, kuna sihtrühma käitumises võivad kaasned muudatused, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskursi, mõju avaldumise sagedus on suur, kuna

¹⁶ Purge P., Kurmiste A., Paat-Ahi G., Tsuiman K., Nuiamäe M. Abi- ja toetusvajaduse hindamisvahendi analüüs ning hoolduskoormuse hindamise meetoodika ja hindamisvahendi väljatootamine. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis; 2023 Kättesaadav: <https://www.praxis.ee/tood/abi-ja-toetusvajaduse-hindamisinstrumenti-analuus-hoolduskoormuse-hindamise-meetoodika-ja-hindamisvahendi-valjatootamine/> (26.03.2024).

abi- ja toetusvajaduse hindamine toimub regulaarselt. Mõjutatud sihtrühm on suur. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse riigivalitsemisega seotud mõju sihtrühmale oluline.

6.2.7. Viibimiskoha andmed

6.2.7.1 Mõju sihtrühm – riigiasutused

Muudatus mõjutab kõigist riigiasutustest Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja SKA-d.

Riigivalitsemine

Muudatus aitab kaasa Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tõenduspõhise poliitika kujundamisele, sealhulgas sotsiaalhoolekande- ja töövaldkonnas eelarve ja mõõdikute planeerimisele ning seadusemuudatuste ja alusanalüüside tegemise võimalusele.

Muudatusel puudub mõju Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja SKA töökoormusele, kuna erinevate STAR-i kantud andmete edastamine ja andmete alusel analüüside tegemine toimub ka praegu. Viibimiskoha andmete kasutamine sõltub poliitikakujundamise vajadustest.

Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna muudatus ei eelda sihiteadlikku kohanemist, mõju avaldumise sagedus on keskmine, kuna andmeid vajatakse regulaarselt, mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Tegemist on sihtrühma jaoks väheolulise muudatusega.

6.2.8. Andmekaitsealane mõjuhindang

Eelnõu andmekaitsealane mõju on seotud eelnõu § 4 punktides 30–32 sätestatud SHS-i muudatustega, millega täiendatakse STAR-is töödeldavate isiku koha käivate andmete loetelu terviseseisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmetega ning täiendatakse SKA poolt STAR-i kantavate andmete loetelu sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmetega. Lisaks on Sotsiaalministeeriumil ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil õigus töödelda poliitikakujundamise eesmärgil STAR-i kantud isiku viibimiskoha andmeid, ilma et isik oleks otseselt tuvastatav.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 18. septembri 2020. a määrusele nr 15 „Infosüsteemide turvameetmete süsteem“ on STAR-ile ISKE rakendamisjuhistest kohalduv turvaklass K2T2S2 ja registri turbeaste on keskmine (M). STAR-i põhimääruses, mis on kehtestatud sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrusega nr 72, on sätestatud registri pidamist ja andmete kaitset puudutav reeglistik.

6.2.8.1. Terviseseisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute ning sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmed

Abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuga seonduvalt on vajalik STAR-is töödelda tulevikus ka isiku terviseseisundiga kaasneva tegutsemis- ja osaluspiirangu

andmeid, milleks vajalik andmestik tuleb töövõime hindamise ja/või puude raskusastme määramise juurde esitatud isiku terviseandmetest.

Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku tervise diagnoosidega, vaid RFK-le tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise- ja osalemise piirangute määratlusega. RFK alusel saab dokumenteerida inimese funktsioneerimisega ehk igapäevase toimetulekuga seotud infot. RFK käsitleb inimese igapäevast toimetulekut ja olukorda kui tervikut, võttes arvesse tema terviseseisundit, organismi funktsioone ja struktuure, inimese tegutsemis- ja osalusvõimet, teda ümbritsevat keskkonda ja personaalseid tegureid.

Avalikul võimul on põhiseaduse § 28 lõike 2 järgi kohustus abivajajat aidata. Seda põhikohustust konkretiseerib SHS § 15 lõige 1, mille kohaselt peab KOV-i üksus välja selgitama abi saamiseks pöördunud isiku abivajaduse ja sellele vastava abi ulatuse ning korraldama abi osutamist või aitama abi saamiseks vajalikes tegevustes. Ka sotsiaalse rehabilitatsiooni teenust (SHS § 62 lg 1) ja erihoolekandeteenust (SHS § 70 lg 2) saada suunamisel on eelduseks isiku abivajaduse hindamine.

2018. aasta kevadest rakendunud IKÜM võimaldab avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks andmeid töödelda. Samuti sätestab avaliku teabe seadus, et kui andmed on olemas põhiandmetena teises riiklikus andmekogus, tuleks aluseks võtta need andmed (ja mitte koguda neid haldusmenetluses uuesti, vt AvTS § 43⁶ lg 2). Selline töötlemine ei ole vastuolus ka eelviidatud registrite eesmärkidega.

SHS § 142¹ lõikes 1 sätestatakse STAR-is töödeldavate andmete loetelu, mille punkti 2 täpsustatakse täiendusega, mis puudutab isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise eelduseks oleva isiku terviseseisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmete töötlemist. Tegemist ei ole tervise infosüsteemis olevate isiku tervise diagnoosidega, vaid RFK-le tuginedes isiku töövõime hindamise või puude raskusastme määramise käigus arstiõppe läbinud isiku poolt hinnatud tegutsemise ja osalemise piirangute määratlusega. Eespool nimetatud andmete puhul on tegemist eriliigiliste (IKÜM art 9) isikuandmete töötlemisega.

Eriliigilised on kõik terviseandmed, sealhulgas puue, diagnoos, osutatud tervishoiuteenus, abivahendid. Isikuandmete töötlemine riigi andmekogudes võib toimuda IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti e alusel, mille alla kuuluvad olukorrad, kus isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks, samuti võib see toimuda punkti c alusel, mille kohaselt on isikuandmete töötlemine vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks ehk abi- ja toetusvajaduse hindamiseks ning isiku abivajaduse tuvastamiseks.

Eespool nimetud andmestik on vajalik isiku abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõtuks, milleks luuakse STAR-is elektroonne ja turvaline hindamiskeskond. Sama kehtib ka STAR-is isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SHS § 62 lg 1) ja erihoolekandeteenuse (SHS § 70 lg 2) vajaduse hindamisele, mille puhul on plaanis samuti kasutusele võtta ühtne abi- ja toetusvajaduse hindamise instrument.

SHS § 142¹ ja STAR-i põhimääruse § 13 sätestavad, milliseid andmeid STAR-is töödeldakse ja milliste andmekogude andmeid STAR andmeallikana kasutab. Nimetatud paragrahvidest nähtub, et STAR kasutab andmeallikana juba praegu samade andmekogude (töötukassa andmekogu ja SKAIS) osasid andmeid, mida hakatakse kasutama ka täisealise isiku

abivajaduse hindamiseks. Kehtiv SHS § 15 sätestab KOV-ile abi saamiseks pöördunud isiku abivajaduse hindamise kohustuse koos sellest tuleneva abi osutamise korraldamisega. Muudatus toetab STAR-is elektroonse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendi kasutuselevõttu, milleks on vajalik luua tulevikus STAR-is alus isiku tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangu andmete töötlemiseks seoses isiku abi- ja toetusvajaduse hindamisega.

Täisealise isiku abivajaduse hindamisega seotud sätted võimaldavad andmevahetust kokkulepitud kriteeriumitele vastava sihtrühma põhiselt, mis on vajalik abivajajale konkreetses olukorras talle vajaliku abi pakkumiseks. Seega ei muutu olemasolev protsess oma andmete töötlemise ulatuse poolest märgatavalt, vaid sellega parandatakse inimese võimalust abi saada. Lisaks luuakse § 144 lõike 6 punktiga 7 tulevikus seaduslik alus STAR-is ka isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamiseks ühtse abi- ja toetusvajaduse hindamise instrumendiga.

STAR on piiratud juurdepääsuga ja registriandmed on ette nähtud ainult ametialaseks kasutamiseks registri eesmärgis sätestatud ülesannete täitmisel. Ligipääsu registrile annab asutuse STAR-i administraator ning STAR-i töökeskkonnas on võimalik ennast autentida ja autoriseerida ainult ID-kaardiga. Andmetöötlus vastab erialastele juhistele ja praktikale, andmetöötajad on samad. Ohtude käsitlemiseks kavandatud meetmed, sealhulgas tagatised, turvameetmed ja mehhanismid isikuandmete kaitse tagamiseks ja järgimise tõendamiseks, võttes arvesse andmesubjektide ja teiste asjaomaste isikute õigusi ja õigustatud huve, on tagatud STAR-i põhimäärusega.

Andmete töötlejaks on jätkuvalt vaid volitatud töötleja, kelleks puudega täisealise isiku abivajaduse hindamisel on KOV. KOV-i ametnikele kohaldub avaliku teenistuse seadus (ATS § 55) ja ametnik ei tohi ei teenistussuhte ajal ega ka pärast teenistussuhte vabastamist avaldada talle teenistuse tõttu teatavaks saanud teiste inimeste perekonna- ja eraellu puutuvaid andmeid ega muud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet. Isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmete puhul on volitatud töötlejaks SKA, kelle töötajale kohalduvad samuti eespool kirjeldatud nõuded.

Seega rakendatakse ka IKÜM artikli 25 nõudeid (ehk lõimitud ja vaikimisi andmekaitsepõhimõtete rakendamine) – vastavalt vajadusele on andmestik teatud juhul kas avaram või piiratum ning töötlustoimingud kontrollitud. Eespool nimetud eesmärgi täitmisega seonduvalt on käesoleva seaduse eelnõu seletuskirja juurde lisatud rakendusakti kavand 2, millega täpsustatakse abi- ja toetusvajaduse hindamisega seotud andmepäringuid ja isiku kohta STAR-i kantavate andmete loetelu.

Andmekaitsealase mõjuhinnangu kohaselt on riskide oht kokkuvõttes pigem väike, sest inimeste isikustatud tervises seisundiga seotud tegutsemise ja osalemise piirangute andmed liiguvad STAR-i keskkonna kaudu ja KOV-i volitatud töötlejale tekib abi- ja toetusvajaduse hindamiseks turvaline keskkond, nagu ka isiku sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse ja erihoolekandeteenuse vajaduse hindamiseks SKA ametnikele. Registri andmekoosseis ja andmevahetus teiste andmekogudega hakkab toimuma läbi turvalise andmevahetuse. Isiku abi- ja toetusvajaduse hindamine hakkab toimuma volitatud töötleja poolt algatatud menetluse raames, millega seonduvalt toimub hinnatavat isikut puudutav andmevahetus.

6.2.8.2. Viibimiskoha andmed

Muudatuse kohaselt on Sotsiaalministeeriumil ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil õigus töödelda poliitikakujundamise eesmärgil STAR-i kantud viibimiskoha andmeid, ilma et isik oleks otseselt tuvastatav. Töödeldavateks andmeteks on isiku viibimiskoha KOV-i ja teenust osutava asutuse andmed.

Sotsiaalministeerium lähtub oma tegevuses Sotsiaalministeeriumi põhimäärusest, mille § 17 lõike 2 punkti 6 kohaselt on analüüsi ja statistika osakonna põhiülesanne luua eeldused ministeeriumi poliitikakujundamise protsessi teadmistepõhisusele, et tagada objektiivne ülevaade tervise- ja sotsiaalvaldkonna arengust ja rakendatud või kavandatava poliitika mõjususest ning võrdlus teiste riikide olukorra ja rahvusvahelise praktikaga. Osakonnal on õigus saada osakonnale pandud ülesannete täitmiseks vajalikku teavet ministeeriumi valitsemisala asutustelt.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium lähtub oma tegevuses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi põhimäärusest, mille § 12 punkti 1 kohaselt on ministeeriumi põhiülesanne valitsemisala valdkondades riigi arengukavade väljatöötamine ja nende kooskõla tagamine üleriigiliste arengukavadega, nende finantseerimise, elluviimise ja tulemuste hindamise korraldamine. Põhimääruse § 17 punktide 18¹ ja 18² kohaselt on tööhõive osakonna ning töösuhete ja töökeskkonna osakonna põhiülesannete hulgas tööpoliitika ja tööturupoliitika korraldamine, kavandamine ja koordineerimine.

Isiku viibimiskoha andmete põhjal on võimalik hinnata sotsiaalhoolekande- ja töövaldkonnas väljatöötamiskavatsuste ja seaduseelnõudega planeeritavate muudatuste regionaalset mõju, teha toimunud muudatuste järelmõjude analüüsi, planeerida mõõdikuid ja eelarvet ning analüüsida hetkeolukorda KOV-ide ja teenust osutavate asutuste kaupa.

Andmekaitsealaste riskide oht on väike, kuna SKA annab andmeid STAR-ist Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametniku ametliku päringu alusel. Andmesaajad hoiavad ja säilitavad andmeid (pikaajaliste mõjude hindamiseks) turvaliselt eraldi selleks ette nähtud kettal.

6.3. MuuS-i muudatused

Peatükis kirjeldatud muudatused on seotud PISTS-is ja TVTS-is puudega lapse vanusepiiri muutmisega, mille tõttu on vajalik muuta ka puudega lastele riigimuuseumi tasu kehtestamise tingimusi. Praegu on riigimuuseumidel kohustus tagada tasuta sissepääs puudega kuni 16-aastasele isikule, kuid seoses puudega lapse vanusepiiri muutmisega 16 asemel 18 aastale on vajalik tagada tasuta sissepääs riigimuuseumisse puudega kuni 18-aastastele isikutele.

6.3.1. Mõju sihtrühm – 16–17-aastased keskmise ja raske puudega lapsed

Tasuta sissepääsu õigus laieneks muudatusega 16–17-aastastele keskmise ja raske puudega lastele, sest 16–17-aastastel sügava puudega lastel on tasuta sissepääs juba praegu tagatud. 2023. aastal oli keskmise puudega 16–17-aastaseid inimesi 646 ja raske puudega 302, mis teeb muudatusest mõjutatud sihtrühmaks kokku 948 inimest ja nende saatjad. Kõigist muudatusest mõjutatud kuni 18-aastastest puudega lastest moodustavad 16–17-aastased puudega lapsed 9%, lisaks saatjad.

Sotsiaalne mõju ja mõju majandusele

Riigimuuseumide jaoks laieneb kohustus pakkuda tasuta sissepääsu ka 16–17-aastastele keskmise ja raske puudega lastele, kellele praegu kohustust tasuta sissepääsu pakkuda ei ole. 16–17-aastastel lastel ja nende saatjatel tekib omakorda võimalus pääseda riigimuuseumidesse tasuta. Muudatus võib avaldada mõju 16–17-aastaste laste ja nende perede vaba aja veetmise võimalustele ja vähesel määral ka majanduslikule olukorrale. 16–17-aastaste puudega lastega peresid koheldakse teiste puudega lastega peredega võrdsemalt.

Muudatuse sotsiaalse mõju ulatus ja avaldumise sagedus sihtrühmale on väikesed. Mõjutatud sihtrühma suurus on kõiki muudatuse järgseid puudega lapsi arvestades keskmine. Ebasoovitavaid mõjusid ei tuvastatud. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne mõju sihtrühmale väheoluline.

6.3.2. Mõjutatud sihtrühm – riigimuuseumid

Mõju majandusele

Muudatus mõjutab kõigist riigiasutustest riigimuuseume. Muudatuse mõju ulatus on väike, kuna sihtrühm laieneb ainult 16–17-aastaste keskmise ja raske puudega laste võrra, keda on vähe võrreldes nendega, kellel on praegu riigimuuseumisse tasuta sissepääsu õigus (8-aastased ja nooremad lapsed, puudega kuni 16-aastased isikud ja nende saatjad ning sügava puudega 16-aastased ja vanemad isikud ning nende saatjad). 2022. aastal kasutas puudega isiku tasuta sissepääsu võimalust riigimuuseumides ja riigi sihtasutustes ca 7000 inimest (sõltumata vanusest), kuid tasuta sissepääsu õigus oli ca 21 000 inimesel (puudega lapsed ja sügava puudega 16-aastased ja vanemad isikud).

Kokkuvõttes on muudatuse mõju riigimuuseumide jaoks väheoluline.

6.4. RaKS-i muudatused

Peatükis kirjeldatud muudatused on seotud PISTS-is ja TVTS-is puudega lapse vanusepiiri muutmisega. Sellega seoses on vajalik RaKS-is muuta hooldushüvitise, töövõimetushüvitise ja hoolduslehe saamise tingimusi selliselt, et edaspidi oleks neile õigustatud isik kuni 18-aastase puudega lapse hooldamise korral juhul, kui hooldav isik on ise haige või talle osutatakse sünnitusabi. Praegu on sama õigus kuni 16-aastase puudega lapse eest, kuid puudega lapse vanusepiiri muutmisega on vajalik muuta ka RaKS-is puudega lapse käsitlust. Samuti muudetakse RaKS-is tervise- ja tööministri määruses nr 40 sätestatud ravimite soodustuse protsenti selliselt, et edaspidi oleks ravimisoodustus 4–18-aastastele (k.a) lastele 90% nende ravimite puhul, mis on määruses märgitud 75% soodustusega. Praegu kehtib sama soodustus 4–16-aastastele (k.a) lastele ja isikutele, kellele on määratud riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel töövõimetus- või vanaduspension või kellel on tuvastatud töövõimetoetuse seaduse alusel osaline või puuduv töövõime, ja vähemalt 63-aastastele kindlustatud isikutele. Kuna puudega lapse vanusepiiri muutmisega seoses ei hinnata enam 16. eluaastast alates töövõimet, jääksid praeguse käsitluse kohaselt edaspidi 17-aastased lapsed, kellel oli varem töövõime hinnatud, 90% ravimisoodustusest ilma, sest edaspidi algab töövõime hindamine alates 18. eluaastast. Muudatuse tulemusel ühtlustub laste käsitus erinevate seaduste tähenduses, seejuures ei ole lastel soodustuse saamise tingimuseks puude või vähenenud töövõime olemasolu. Muudatus vastab automaatse ravikindlustuse vanuserühmale.

6.4.1. Mõjutatud sihtrühm – puudega last hooldavad isikud ja 17–18-aastased (k.a) lapsed

2023. aastal oli 16–17-aastaseid puudega lapsi 1028 (keskmise puudega 646, raske puudega 302 ja sügava puudega 80). Seega laieneks hooldushüvitise, töövõimetushüvitise ja hoolduslehe saamise tingimused *ca* 1028 puudega lapse hooldajale. Praegu on sama õigus kuni 16-aastast puudega last hooldavatel inimestel, st *ca* 9100 inimesel.

Ravimisoodustus laieneks kõikidele 17–18-aastastele (k.a) lastele, keda oli 2023. aasta keskmist rahvastikku¹⁷ arvestades 29 061. Soodustust hakkavad saama ka need 17–18-aastased, kellel vähenenud töövõimet ei ole.

Sotsiaalne mõju ja mõju majandusele

Muudatuse tulemusena ühtlustub puudega laste käsitus erinevate seaduste tähenduses, samuti kõikide teiste 17–18-aastaste (k.a) laste käsitus. Puudega last hooldavate inimeste jaoks olukord paraneb, sest edaspidi on hooldushüvitist, töövõimetushüvitist ja hoolduslehe õigus saada kuni 18-aastase puudega lapse hooldajal, kui hooldav isik on ise haige või talle osutatakse sünnitusabi. Samuti paraneb olukord kõikide 17–18-aastaste (k.a) lastega perede jaoks, kellel on edaspidi võimalik saada 75% ravimisoodustuse asemel 90% ravimisoodustust neile ravimitele, mis on sätestatud tervise- ja tööministri määruses nr 40. See võib mõjutada nii perede majanduslikku toimetulekut kui ka omada kaudset mõju laste tervisele ja heaolule.

6.4.2. Mõjutatud sihtrühm – Tervisekassa

Muudatus mõjutab kõikidest riigiasutustest Tervisekassat.

Riigivalitsemine

Töövõimetushüvitised puudega laste vanematele (0–16 asemel 0–18) võivad suurendada hoolduslehtede arvu aastas *ca* 50–60 võrra, mis moodustab kõigist väljastatud töövõimetuslehtedest ~0,01%. Lisakulu aastas on *ca* 15 000 eurot. Samuti kaasneb minimaalne arendusvajadus, mille katab tervisekassa oma eelarvest.

Ravimisoodustuste laiendamisega (4–16-aastaste laste asemel 4–18-aastased) oleks Tervisekassa aastane ravimisoodustuse lisakulu *ca* 28 000 eurot. Hinnangu aluseks on 2023. aastal 75% soodustusega retsepti saanud 17–18-aastaste isikute arv (2672).

Täiendavad kulud plaanitakse katta riigieelarvest 16–17-aastaste töövõimetoetuse summa arvelt. Täpsemad kulud ja tulud on näidatud 7. peatükis.

Kokkuvõttes on muudatuste mõju Tervisekassale ja selle eelarvele väheoluline.

6.5. ÜTS-i muudatused

Peatükis kirjeldatud muudatused on seotud PISTS-is ja TVTS-is puudega lapse vanusepiiri muutmisega, mille tõttu on vajalik muuta ka riigisisel liniveol tasuta sõidu õigusega inimeste ringi. Praegu on riigisisel liniveol kohustus tasuta vedada puudega kuni 16-aastast isikut,

¹⁷ Statistikaamet, 2024. RV0212: rahvastik aasta alguses ja aastakeskmine rahvaarv soo ja vanuse järgi. Kättesaadav: https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0212 (14.06.2024).

kuid seoses puudega lapse vanusepiiri muutmisega 16 aasta asemel 18 aastale on vajalik tagada tasuta vedamine puudega kuni 18-aastastele isikutele.

6.5.1. Mõju sihtrühm – 16–17-aastased keskmise ja raske puudega lapsed

Tasuta sõidu õigus laieneks muudatusega 16–17-aastastele keskmise ja raske puudega lastele (v.a raske nägemispuudega), sest 16–17-aastastel sügava puudega ja samas vanuses raske nägemispuudega lastel on tasuta sissepääs juba praegu tagatud. 2023. aastal oli keskmise puudega 16–17-aastaseid inimesi 646 ja raske puudega tööealisi inimesi 302 (kellest kahel oli ainult nägemispuue), mis teeb muudatusest mõjutatud sihtrühmaks kokku 946 inimest ja nende saatjad.

Sotsiaalne mõju ja mõju majandusele

Praegu saavad riigisisel linil tasuta sõita kuni 16-aastased puudega isikud. Muudatuse tulemusena oleks riigisisel linil tasuta sõidu õigus kuni 18-aastastel puudega isikutel. Muudatuse tulemusena on erinevate seaduste tähenduses (puudega) laste vanus ühtlustatud.

Mõjutatud sihtrühma suurus on väike. Mõju ulatus ja mõju esinemise sagedus on keskmised. Muudatusel ei ole ebasoovitavat mõju sihtrühmale. Kokkuvõttes on muudatuse sotsiaalne ja majanduslik mõju sihtrühmale oluline.

6.5.2. Mõjutatud sihtrühm – riigisisel linil tee-, vee- ja raudteeliikluse vedaja

Muudatus mõjutab riigisisel linil tee-, vee- ja raudteeliikluse vedajaid, kes on edaspidi kohustatud tagama tasuta sõiduõiguse kõikidele 16–17-aastastele puudega lastele. Praegu on kohustus tasuta vedada kuni 16-aastaseid puudega lapsi, sügava puudega 16-aastaseid isikuid ja raske nägemispuudega isikuid, samuti sügava puudega isiku või raske nägemispuudega isiku saatjat või puudega isikut saatvat juht- või abikoera.

Kogu tasuta sõidu õigusega sihtrühma suurus on kokku ca 118 079 inimest (eelkooliealised lapsed, puudega kuni 16-aastased lapsed, sügava puudega 16-aastased ja vanemad ning raske nägemispuudega 16-aastased ja vanemad inimesed), kellele tasuta sõidu pakkumiseks kulub ühistranspordi toetusest kommertsvedajale ca 0,6 miljonit eurot aastas. Seda arvesse võttes on muudatusega kaasnev eelarvevajadus väike (alla 5000 euro aastas).¹⁸ Kokkuvõttes on mõju sihtrühmale väheoluline.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

7.1. Mootorsõidukimaksu mõju leevendamisega seotud kulud alates 2025. aastast (puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmine ja abivahendeid puudutavad muudatused PISTS-is ja SHS-is)

Riigikogu poolt 12.06.2027 vastu võetud mootorsõidukimaksu seaduse seletuskirja kohaselt on lisaks puudega inimestele kohandatud sõidukite maksuvabastusele plaanis ka täiendavad

¹⁸ $946 * 600\,000 / 96\,193 + 9117 + 11\,943 + 826$ ehk $118\,079 = 4807$ eurot

946 = puudega inimesed, kellel on tasuta sõidu õigus; 600 000 = tasuta sõidu hüvitamiseks kuluv summa;

96 193 = eelkooliealiste laste arv, kellel on tasuta sõidu õigus; 9117 = keskmise, raske ja sügava puudega lapsed; 11 943 = sügava puudega 16+ vanuses inimesed; 826 = raske nägemispuudega 16+ vanuses inimesed.

toetusmeetmed puudega inimestele, mille töötab välja Sotsiaalministeerium. Täpsemalt on seaduse seletuskirja mõjude osas (punktis 6.3.4) välja toodud, et maksul võib olla kõige suurem negatiivne mõju puudega inimestele ja selleks, et maandada täiendava maksukoormuse mõju kõige haavatavamale sihtrühmale, analüüsis Sotsiaalministeerium erivajadusega inimestele täiendavaid vajaduspõhiseid tugimeetmeid ja neid soovitakse rakendada 2025. aastal. Mootorsõidukimaksu eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et plaanis on tõsta raske ja sügava puudega laste toetust ning sügava puudega tööealiste toetust, samuti ühtlustada raske puudega tööealiste toetus selliselt, et toetuse suurus ei sõltuks puude liigist. Lisaks on kavas võimaldada abivahendeid riigipoolse soodustusega sõltumata puude raskusastme ja vähenenud töövõime olemasolust ning tõsta valitud abivahendite riigiosalust.

Tulenevalt mootorsõidukimaksu seaduse seletuskirjas välja toodust ja [15.01.2024](#) kokku lepitust on PISTS-i ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõus sätestatud järgmiste puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõus (alates 01.06.2025):

- 1) sügava puudega laste toetuse tõus 241,64 eurolt 270 eurole;
- 2) raske puudega laste toetuse tõus 161,09 eurolt 180 eurole;
- 3) keskmise puudega laste toetuse ümardamine 138,08 eurolt 139 eurole seoses puuetega inimeste sotsiaaltoetuse määrast loobumisega;
- 4) sügava puudega tööealiste toetuste tõus 43,47–53,70 eurolt 100 eurole;
- 5) raske puudega tööealise toetuse tõus 34,78–49,09 eurolt 50 eurole;
- 6) keskmise puudega tööealiste toetuse ümardamine 28,64–41,17 eurolt 29–42 eurole;
- 7) keskmise, raske ja sügava puudega vanaduspensioniealiste toetuste ümardamine (vastavalt 12,79 eurolt 13 eurole, 26,85 eurolt 27 eurole ja 40,91 eurolt 41 eurole) seoses puuetega inimeste sotsiaaltoetuse määrast loobumisega.

Kuna puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõusu on võimalik rakendada alates 01.06.2025, kuid mootorsõidukimaks jõustub seaduse järgi 01.01.2025, on eelnõus sätestatud mootorsõidukimaksust tuleneva mõju leevendamise toetus. Ühekordne toetus on mõeldud kompenseerima mootorsõidukimaksust tulenevat mõju puudega inimestele perioodil, mil mootorsõidukimaksu seadus on jõustunud, kuid puudega inimeste sotsiaaltoetused ei ole veel tõusnud. Seda makstakse:

- 1) sügava puudega lapsele – 142 eurot;
- 2) raske puudega lapsele ja harvikaiguse diagnoosiga lapsele – 95 eurot;
- 3) sügava puudega tööealisele inimesele – 250 eurot;
- 4) raske puudega tööealisele inimesele – 60 eurot.

Puudega inimeste sotsiaaltoetused on riigieelarves arvestuslik kulu, mille prognoos ilma planeeritud muudatusteta on 2025. aastal kokku 59 621 484 eurot (lapsed 16 904 837 eurot; tööealsed 21 842 023 eurot; vanaduspensioniealsed 20 642 087; puudega vanema toetus, õppetoetus ja täienduskoolitustoetus 232 583 eurot). Arvestades, et puudega inimeste sotsiaaltoetused tõusevad 01.06.2025, kasvab planeeritud muudatusega riigieelarve kulu 2025. aastal puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõusuks hinnanguliselt 3 100 000 eurot ja ühekordse lisatoetusega hinnanguliselt 2 700 000 eurot. 2026. aastal ja järgnevatel aastatel, kui enam ühekordset mootorsõidukimaksu mõju leevendamise toetust ei maksta, on toetuste tõusuga seoses riigieelarve täiendav kulu hinnanguliselt 5 300 000 eurot.

Lisaks eeltoodule on tulenevalt [15.01.2024](#) kokku lepitust eelnõus järgmised eelarvega seotud abivahenditeenuse muudatused:

- 1) abivahendite võimaldamine 90%-lise soodustusega kõikidele lastele ilma eelneva puude tuvastamiseta;

2) abivahendite võimaldamine tööelistele ilma eelneva puude või vähenenud töövõime tuvastamiseta.

Samuti mõjutavad eelarvet määruse nr 74 muudatused seoses osade abivahendite riigiosaluse tõstmisega (nt inkontinentsustooted ja jalatsid).

Abivahendid on riigieelarves arvestuslik kulu, mille prognoos ilma planeeritud muudatusteta on 2025. aastal kokku 21 325 152 eurot (lapsed 2 622 103 eurot, tööelised 6 901 517 eurot, vanaduspensioniealised 11 801 533 eurot). Ilma puude raskusastme või vähenenud töövõimeta laste abivahendite riigipoolse soodustuse protsendi tõstmisega 50%-lt 90%-le kaasnev kulu on SKA hinnangul 2026. aastal 32 000 eurot ja abivahendeid riigipoolse soodustusega saavate tööeliste arvu kasvuga seotud kulu (enam ei ole aluseks puue või töövõime hindamine) on 2026. aastal 488 000 eurot. Arvestades, et muudatus jõustub 2025. aasta septembrikuu alguses, on kulu 2025. aastal hinnanguliselt laste puhul 15 000 eurot ja tööeliste puhul 165 000 eurot. 2026. aastast alates lisanduvad abivahenditeenusega seotud eesti viipekeele kaug- ja kirjutustõlke kulud, mida kuni 2025. aasta lõpuni on võimalik rahastada ESF-vahenditest.

Seletuskirjas esitatud muudatused on [15.01.2024](#) kokku lepitust lähtuvalt lisaeelarve vajadusega 8,1 miljonit eurot aastas alates 2025. aastast. 2025. ja 2026. aastal ei olnud võimalik 8,1 miljonit eurot suunata vaid puudega inimeste toetuste tõusu ja abivahenditeenusesse nii, nagu see oli algselt plaanitud, sest nimetatud muudatused eeldasid ka IT-arendusi.

Nii puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõusuks kui ka abivahenditega seotud muudatusteks on vajalikud IT-arendused (TEHIK-u kulu), mille kogukulu 2025. aastal on 420 000 eurot ja 2026. aastal 180 000 eurot koos käibemaksuga. TEHIK-ul endal eelarvelised vahendid arenduseks puuduvad.

Peale 2026. aastat ei ole IT-arendusteks enam vaja raha eraldada, sest muudatusega seotud IT-arendused valmivad 2026. aasta lõpuks.

Mootorsõidukimaksu mõju leevendamise seotud kuludele lisaks on eelnõus abi- ja toetusvajaduse hindamisvahendi digitaliseerimisega seotud täiendused. Abi- ja toetusvajaduse hindamisvahend arendatakse STAR-i ja arendusportfelli järgi on arenduse rahaline maksumus ca 600 000 eurot, mis kaetakse Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest (TAT „Sotsiaalkaitsesüsteemide ajakohastamist toetavate infosüsteemide arendused“).

Täpsem kulude jaotus on välja toodud allolevas tabelis. Kuna mõjudes esitatud summad on hinnangulised, on allolevas tabelis välja toodud summad arvutatud täisarvudeni.

Tabel 10. Lisanduvad riigieelarve kulud

	2025	2026	2027	2028
Raske ja sügava puudega laste ja tööeliste puudetoetuse tõus ja keskmise puudetoetuste ümardamine ülespoole (SKA)	3 100 000	5 300 000	5 300 000	5 300 000
Ühekordne puudetoetus raske ja sügava puudega lastele ja tööeliste (SKA)	2 700 000	0	0	0
Abivahendite võimaldamine ilma puude raskusastmeta või vähenenud töövõimeta (SKA)	180 000	520 000	520 000	520 000

Loetelujärgsete abivahendite riigiosaluse tõstmine (SKA)	1 700 000	1 700 000	1 700 000	1 700 000
Eesti viipekeele kaug- ja kirjutustõlketeenus (SKA-s) alates 2026. a		400 000	580 000	580 000
Muudatusega seotud IT-arendused (TEHIK)	420 000	180 000	0	0
Kokku:	8 100 000	8 100 000	8 100 000	8 100 000

8,1 miljonit eurot aastast alates 2025. aastast ei too riigieelarvele kokkuvõttes täiendavat kulu, kuna mootorisõidumaksust laekuv tulu katab lisanduvad kulud. Kuna tehniliselt on halduskulukas mootorisõidumaksust laekuvat tulu iga-aastaselt laiali jagada erinevate asutuste vahel, siis maksutulu jääb Rahandusministeeriumi valitsemisalasse, kes makse kogub. Riigi eelarvestrateegia 2025–2028 protsessis lisatakse 8,1 miljonit Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse.

7.2. Puudega lapse vanusepiiri muutmisega seotud kulud ja tulud alates 2027. aastast (PISTS-i ja TVTS-i, SHS-is sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse, RaKS-i, MuuS-i ja ÜTS-i muutmine)

Eelnõuga muudetakse puudega lapse vanusepiiri, mille tulemusena tuvastatakse alates 01.02.2027 lastel puuet kuni 18. eluaastani (praegu 16. eluaastani) ja töövõime hindamine algab 18. eluaastast (praegu 16. eluaastast). Kuna edaspidi ei maksta 16–17-aastastele töövõimetoetust (osalise töövõime korral ca 351,75 eurot kuus, puuduva töövõime korral ca 617,10 eurot kuus) ega tööealise inimese puude toetust (29–100 eurot kuus), vähenevad muudatusega riigieelarve kulud 16–17-aastaste laste töövõimetoetusest, mida selles vanuserühmas enam ei maksta ja mille asendab samas vanuserühmas puudega laste toetus (139–270 eurot kuus). Kuna puudega lapse vanusepiiri muudatuses on planeeritud üleminekusätteid, siis viimastele 17-aastastele makstakse töövõimetoetus 2029. aasta alguses. Töövõimetoetus on riigieelarves arvestuslik kulu, mille kuluproгноos 16–17-aastaste osas oleks ilma planeeritud muutuseta 2027. aastal 9 944 991 eurot. Planeeritud muudatuse kohaselt jääb 16–17-aastaseid, kellele makstakse töövõimetoetust, järjest vähemaks, mistõttu on töövõimetoetusest tulev kulu vähenemine 2027. aastal ca 2,1 miljonit, 2028. aastal ca 7,5 miljonit ja 2029. aastal ca 11 miljonit.

Töövõimetoetuse kulu vähenemine tekitab riigile vabad vahendid (tulu), millega saab katta täiendavad kulud, mis on seotud teistes seadustes puudega lapse vanusepiiri muutmisega:

- 1) 16–17-aastastele töövõimetoetuse (töötukassa) ja puudega tööealise inimese toetuse (SKA) asemel puudega laste toetuse maksmisega seotud kulud (SKA);
- 2) 16–17-aastaste puude tuvastamiseks vajalikud lisakulud (SKA);
- 3) 16–17-aastastele tööalase rehabilitatsiooni teenuse (töötukassa) ja tööealiste sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse (SKA) asemel laste rehabilitatsiooniteenuse osutamine (SKA);
- 4) hooldushüvitise, töövõimetushüvitise ja hoolduslehe võtmine kuni 18-aastase (praegu kuni 16-aastase) puudega lapse hooldamise korral, kui hooldav isik on haige või hooldavale isikule osutatakse sünnitusabi (Tervisekassa);
- 5) ravimite soodustus 90% 4–18-aastastele (k.a) (praegu 16-aastastele) lastele ja vähenenud töövõimega inimestele (Tervisekassa);
- 6) ühistranspordis sõidusoodustus kuni 18-aastasele (praegu 16-aastasele) puudega lapsele (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium);

7) muudatusteks vajalikud IT-arendused SKAIS-is ja MISP-is (TEHIK).

Riigi eelarvestrateegia 2025–2028 protsessis lisatakse töövõimetoetuse kulu vähenemise arvelt lisavahendid Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi vanusepiiri muutmisega seotud teiste seaduste täiendavate kulude katteks. Riigieelarvele on tegemist null mõjuga muudatusega.

Arvestades maha kulud, mis tulenevad puudega lapse vanusepiiri muutmisest teistes seadustes, jääb 2027. aastal vabasid vahendeid *ca* 200 000 eurot, 2028. aastal *ca* 4,5 miljonit eurot ja 2029. aastal *ca* 7,4 miljonit eurot, mis suunatakse riigi eelarvestrateegia 2025–2028 protsessis Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarvesse sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eelarve puudujäägi katmiseks, mis SKA prognooside kohaselt on 2027. aastal 5,5 miljonit ja 2028. aastal 8,4 miljonit (prognoosis on arvestatud hinnatõusuga ja ei ole võetud arvesse eelarveaastate jääke). Kui riigieelarves ei ole piisavalt vahendeid, paneb SKA rehabilitatsiooniteenust saama õigustatud isiku järjekorda, mis halvendaks märkimisväärselt puudega laste ja täisealiste olukorda.

Täpsem kulude jaotus on välja toodud allolevas tabelis. Kuna mõjudes esitatud summad on hinnangulised, on allolevas tabelis välja toodud summad arvutatud täisarvudeni.

Tabel 11. Lisanduvad riigieelarve vabad vahendid ja kulud

	2027	2028	2029
Töövõimetoetusest tulev tulu ehk kulu vähenemine (Töötukassa)	2 150 000	7 500 000	11 000 000
Kulud			
16–17-aastaste laste puudetoetus (SKA)	614 000	1 600 000	2 210 000
16–17-aastaste rehabilitatsiooniteenus (SKA)	1 200 000	1 250 000	1 300 000
Ravikindlustuse seaduse muudatused (Tervisekassa)	43 000	43 000	43 000
Ühistranspordiseaduse muudatused (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium)	4 850	4 850	4 850
IT-arendused (TEHIK)	12 000	0	0
SKA ekspertiisi lisakulu (SKA)	73 000	73 000	73 000
Kulud kokku	1 946 850	2 970 850	3 630 850
Vabad vahendid sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eelarve puudujäägi katteks	203 150	4 529 150	7 369 150

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena vastuvõtmisel tuleb muuta järgmisi määrusi:

1) sotsiaalkaitseministri 29. veebruari 2016. a määrus nr 18 „Puude raskusastme tuvastamise tingimused ja kord ning puudega tööelise inimese toetuse tingimused“ (seoses volitusnormi muutmisega PISTS § 2³ lg-s 9 ja § 7 täiendamisega lg-ga 2¹);

- 2) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 74 „Abivahendite loetelu, abivahendite eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsustamise ja erandite tegemise tingimused ja kord ning abivahendi kaardi andmed“ (seoses volitusnormide muutmisega SHS § 47 lg-tes 5 ja 8, § 55 lg-s 3, § 47 täiendamisega lg-ga 1¹ ning § 47 lg 2¹ ja § 50 lg 10 kehtetuks tunnistamisega);
- 3) sotsiaalkaitseministri 27. detsembri 2017. a määrus nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“;
- 4) Vabariigi Valitsuse 29. septembri 2023. a määrus nr 90 „Tööhõiveprogramm 2024–2029“.

Nimetatud määruste muutmise kavandid on esitatud seletuskirja lisas.

Seoses puudega lapse vanusepiiri muutmisega on vajalik teha tehnilised muudatused järgmistes määrustes:

- 1) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 69 „Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse otsustamiseks ja teenuse osutamiseks vajalike andmete loetelu ning sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse vajaduse tuvastamine“;
- 2) majandus- ja taristuministri 25. septembri 2015. a määrus nr 120 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostataval liiniveol sõitja kõrgeim piletihind, sõiduki ja selle haagise pileti hinnad ning sõidusoodustused Kuivastu-Virtsu, Rohuküla-Heltermaa ja Sõru-Triigi parvlaevaliinidel“;
- 3) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 66 „Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse eest tasumise ning sõidu- ja majutuskulude hüvitamise tingimused ja rehabilitatsiooniprogrammi hindamiskriteeriumid“;
- 4) majandus- ja taristuministri 30. aprilli 2021. a määrus nr 20 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostataval liiniveol sõitja kõrgeim piletihind, sõiduki ja selle haagise pileti hinnad ning sõidusoodustused Eesti mandri ja väikesaarte vahelistel laevaliinidel“;
- 5) sotsiaalkaitseministri 21. detsembri 2015. a määrus nr 70 „Erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded“;
- 6) regionaalministri 21. detsembri 2023. a määrus nr 111 „Avaliku teenindamise lepingu alusel teostatava liiniveo kõrgeim piletihind sõitjateveol bussiliikluses maakonnaliinil ja kaugliinil ning sõidusoodustused“;
- 7) tervise- ja tööministri 22. juuli 2022. a määrus nr 62 „Töövõimetuslehe vormistamine ja edastamine Tervisekassale“;
- 8) Vabariigi Valitsuse 25. märtsi 2024. a määrus nr 17 „Töövõimetuslehe vormistamine ja edastamine Tervisekassale“.

Nimetatud määruste muutmise kavandid töötatakse välja määruste muutmise käigus.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, kuna mitme muudatuse rakendamiseks ei ole täiendav ettevalmistusaeg vajalik.

Seaduse § 1 punkt 14 (ühekordne toetus mootorsõidukimaksu mõju leevendamiseks) jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril ja kehtib kuni 2025. aasta 31. detsembrini, kuna tegu on ühekordse toetusega mootorsõidukimaksu mõju leevendamiseks peale mootorsõidukimaksu seaduse jõustumist 01.01.2025 ja enne osade puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõusu 01.06.2025.

Seaduse § 1 punktid 2–11 ja § 5 punkt 2 (puudega inimeste toetuste tõstmine) jõustuvad 2025. aasta 1. juunil, kuna osade puudega inimeste sotsiaaltoetuste tõstmiseks on vajalikud IT-arendused, mis on kavandatud valmima 01.06.2025.

Seaduse § 4 punktid 1–3, 10, 14 ja 15 (abivahendite tagamise puudest lahti sidumine) jõustuvad 2025. aasta 1. septembril, kuna abivahendite võimaldamiseks ilma eelneva puude tuvastamise või töövõime hindamiseta on vajalikud nii IT-arendused kui ka aeg mõjutatud sihtrühmade teavitamiseks ja ette valmistamiseks.

Seaduse § 1 punktid 1 ja 15, §-d 2 ja 3, § 4 punktid 21, 24 ja 33, § 5 punktid 1 ja 3 ja § 6 (puudega lapse vanusepiiri muutmine) jõustuvad 2027. aasta 1. veebruaril, kuna puudega lapse vanusepiiri ja sellega seotud teiste muudatuste tegemiseks on vajalikud nii IT-arendused kui ka aeg muudatusest mõjutatud inimeste teavitamiseks ja ette valmistamiseks.

10. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu koostamise käigus on Sotsiaalministeerium kaasanud valdkonna asutusi ja asjaomaseid ministeeriume. Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks Eesti Apteekide Ühendusele, Eesti Apteekrite Liidule, Eesti Arstide Liidule, Eesti Audioloogia Seltsile, Eesti Füsioterapeutide Liidule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Naha- ja Suguhaiguste Arstide Seltsile, Eesti Patsientide Liidule, Eesti Perearstide Seltsile, Eesti Proviisorapteekide Liidule, Eesti Puuetega Inimeste Kojale, Eesti Sotsiaalasutuste Juhtide Nõukojale, Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioonile, Eesti Tegevusterapeutide Liidule, Tervisekassale, Eesti Töötukassale, Eesti Õdede Liidule, Eesti Ämmaemandate Ühingule, Kogemusnõustajate Kojale, MTÜ Eesti Rehabilitatsiooniasutuste Pakkujate Liidule, MTÜ Erihoolekandeteenuste Pakkujate Liidule, Tartu Ülikooli Kliinikumi harvikaiguste kompetentsikeskusele, Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele ning abivahendite müügi ja üüriga tegelevatele ettevõtetele (SKA lepingupartneritele).

Algatab Vabariigi Valitsus

2024. a.